

Nr 341.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående omorganisation av skeppsgossutbildningen m. m.; given Stockholms slott den 22 mars 1918.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvärens ärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed, med ändring av de i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag under femte huvudtiteln framställda förslag, såvitt de beröras av här nedan under f), g), h) och k) gjorda framställningar, föreslå riksdagen att

a) med godkännande av de i statsrådsprotokollet förordade staterna för skeppsgosseskolan i Karlskrona och för skeppsgosseskolan i Marstrand för år 1919, i riksstaten för samma år öka anslaget till skeppsgosseskolan, nu 29,720 kronor, med 47,080 kronor till 76,800 kronor samt i riksstaten upptaga anslaget under förändrad benämning: »Skeppsgosseskolor»;

b) godkänna i statsrådsprotokollet förordade villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i staterna för nämnda skeppsgosseskolor upptagna avlöningsförmåner;

c) förklara,

att de under b) omnämnda villkor och bestämmelser skola i tillämpliga delar gälla i fråga om de ämneslärare, vilka till äventyrs komma att uppföras å övergångsstat;

att en var, som med eller efter ingången av år 1919 tillträder befattning vid skeppsgosseskola, skall vara pliktig underkasta sig ovan nämnda villkor och bestämmelser; samt

att de förutvarande ordinarie befattningshavare, vilka icke före den 1 november 1918 anmäla, att de vilja underkasta sig ny avlöningsstat samt därvid fästade villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem enligt dittills gällande ordinarie stat tillkommande avlöningsförmåner;

d) medgiva, att ålderstilläggen för de å skeppsgosseskolornas stater upptagna befattningshavarna må utgå från det under rikstatens femte huvudtitel uppförda ordinarie anslaget till ålderstillägg;

e) föreskriva,

att rektor vid skeppsgosseskola skall tillhöra elementarlärarnas nya änke- och pupillkassa;

att ordinarie ämneslärare vid skeppsgosseskola skall tillhöra folkskol-lärarnas änke- och pupillkassa; samt

att nuvarande innehavare av rektorsbefattning vid skeppsgosse-skola, därest han kvarstår i tjänst vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande, ävensom nuvarande innehavare av skollärartjänst vid skeppsgosseskola, som övergår till den nya staten, skola i fråga om änke- och pupillpensionering fortfarande tillhöra flottans pensionskassa;

f) med godkännande av den i statsrådsprotokollet förordade staten för flottans skeppsgossekår för år 1919, i riksstaten för samma år öka förslagsanslaget till avlöning för flottans kårer och stater, nu 6,341,969 kronor, med 269,922 kronor 50 öre till 6,611,891 kronor 50 öre eller i jämnat tal till 6,611,892 kronor;

g) i riksstaten för år 1919 öka förslagsanslaget till naturaunder-håll åt personal vid flottan, nu 2,121,659 kronor, med 20,422 kronor till 2,142,081 kronor;

h) i riksstaten för år 1919 öka reservationsanslaget till flottans krigsberedskap och övningar, nu 3,828,000 kronor, med 108,000 kronor till 3,936,000 kronor;

i) för anskaffning av en enkel tandklinikuppsättning för skepps-gossekåren i Marstrand på extra stat för år 1919 bevilja ett reservations-anslag av 2,000 kronor;

k) för arvoden åt vid skeppsgossekåren i Marstrand anställda per-soner samt medikamenter, bad m. m. på extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag, högst 12,475 kronor; samt

l) med godkännande av den i statsrådsprotokollet förordade tilläggs-staten för flottans skeppsgossekår för år 1918, på tilläggsstat till riks-staten för samma år bevilja ett förslagsanslag, högst 12,500 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Erik Palmstierna.

*Utdrag av protokollet över sjöförsvärsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 22 mars 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Föredragande departementschefen, statsrådet friherre Palmstierna anförde härefter följande.

I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t under punkten 3 i femte huvudtiteln, på min hemställan, föreslagit riksdagen att i avvaktan på den proposition angående beviljande av anslag till skeppsgosseskolor, Kungl. Maj:t kunde komma att till riksdagen avlåta, i det till skeppsgosseskolan uppförda ordinarie anslaget, nu 29,720 kronor, måtte beräknas en förhöjning av 35,280 kronor och detta anslag i dess helhet således beräknas till 65,000 kronor.

Det ärende, varom framställning till riksdagen sålunda ställts i utsikt, anhåller jag att nu få ånyo föredraga inför Kungl. Maj:t.

Till en början anser jag mig böra lämna en kortfattad översikt över skeppsgossinstitutionens uppkomst och utveckling här i landet. Därefter skall jag redogöra för frågans nuvarande läge samt framlägga de förslag såväl till skeppsgossutbildningens omgestaltning som till övriga åtgärder för skeppsgossehärens ändamålsenliga rekrytering, vilka jag anser böra föreläggas riksdagen.

I. Historisk återblick.

Skeppsgossar omnämnas i handlingar ända från 1500-talet.

Genom en kungl. resolution den 19 mars 1685 blev skeppsgossinstitutionen, som sedan 1634 ej kunnat återfinnas i staterna, återupplivad. Resolutionen i fråga är av följande lydelse: »Alldenstund vid Amiralitetet alltid före detta varit brukligt att antaga små gossar, som icke allenast sina sysslor på skeppen hava att förrätta, utan också av ungdomen vänja sig vid sjömanskap, att de gemenligen bliva bäst skicklige till Kungl. Maj:ts tjänst, alltså är Kungl. Maj:t i nåder tillfreds att sådana härefter också antagas».

*Institutionens
ändamål.*

Tid efter annan utfärdade kungl. brev och förordningar angående skeppsgossar angiva även det ändamål, för vilket skeppsgossinstitutionen varit avsedd. Sålunda sägs i kungl. brevet den 7 augusti 1738: »Skeppsgossarne äro att anse som en skola, varest de från ungdomen bliva uppammade och varifrån Amiralitetet med tjänliga ämnen till *underofficerare* förses.» Kungl. instruktionen den 7 augusti 1776 innehåller: »Skeppsgossarne äro inrättade till stam för skickliga *underofficerare, kofferdikaclar och volontärer.*» I kungl. brevet den 22 oktober 1792 sägs: »Avsikten med skeppsgossarne är att Amiralitetet därigenom må undfå skickliga *underofficerare, kofferdikaclar och volontärer.*» I reglemente för skeppsgossinstitutionen år 1823 angives ändamålet vara »att utgöra en plantskola för örlogsflottans *underofficerare*» och i motsvarande reglemente år 1836 »att skeppsgossarne äro egentligen ärnade till *kanonier- och matroskårens* komplettering». 1848 års reglemente bestämmer, att inrättningen är avsedd till »att rekrytera *matros- och kanonierkompanierna* med sådana ämnen, av vilka skickliga *underofficerare* kunna erhållas, ävensom att förse *varvet med arbetare* av den beskaffenhet, att de må kunna utbildas till dugliga hantverksunderofficerare». Av detta reglemente framgår även den stora vikt, som fästes vid kåren, då i detsamma sägs, att »*som denna kår utgör en uppfostringsanstalt, vars stora värde och nytta för flottan genom lång erfarenhet är vitsordad, men vars viktiga ändamål lätt skulle kunna förfelas, vill Kungl. Maj:t särskilt utmärka värden om skeppsgossekompanierna såsom en av befälhavande amirals- och stationsbefälhavarens mest maktpå-*

liggande omsorg». I reglementet för skeppsgosseskolan av den 27 november 1860 lämnas även bestämd antydning om att institutionen avser utbildande av *underofficersämnen*. I 1875 års reglemente angives institutionens ändamål vara att bilda rekryter för komplettering av *matros-, eldar- och hantverkskompanierna* och 1889 års reglemente angiver, att *sjömanskåren* rekryteras bland annat genom karlskrivning från skeppsgossekåren. I kungl. brevet den 6 september 1895 sägs, att *det ständigt tjänstgörande manskapet* huvudsakligen och i första hand skall rekryteras genom karlskrivning från skeppsgossekåren, och stadgan för skeppsgosseskolan av år 1896 uppgiver skeppsgosseskolans ändamål vara att utbilda gossar till *korpraler* och *underofficerare* vid flottans *däcksavdelning* eller i undantagsfall vid dess *ekonomiavdelning*. Skolreglementet av år 1910 angiver ändamålet med skeppsgossarnas utbildning vara att giva dem den militära uppfostran och teoretiska allmänbildning, som erfordras, för att flottans sjömanskår genom skeppsgossarna må tillföras en god rekrytering av 2 kl. sjömän, *matrosar*, eller undantagsvis *ekonomimän*, lämpliga för utbildning till korpraler och underofficerare.

Skeppsgossinstitutionens uppgift har således varit och är fortfarande att uppfostra och utbilda ynglingar för blivande tjänst vid flottan, först i egenskap av manskap, såsom båtsmän, volontärer, kanonier, matrosar, och sedermera efter fortsatt utbildning såsom underbefäl vid flottan. Institutionen har alltså aldrig omedelbarligen rekryterat flottans underbefäl utan alltid i närmaste hand flottans sjömanskår eller annan motsvarande kår.

Föreskrifterna för skeppsgossars antagande hava varit synnerligen växlande. I äldsta tider fingo endast antagas barn till fattiga män och faderlösa barn, varav framgår, att institutionen i dessa tider huvudsakligen var en välgörenhetsanstalt. År 1776 stadgades, att till skeppsgossar skulle antagas »statens fattige och allrahelst underofficerares och gemene mans barn», och ett kungl. brev bestämde år 1783, att inga andra barn finge till skeppsgossar antagas än sådana, vilkas föräldrar hörde till staten och verkligen kunde behöva ett sådant understöd till deras barns uppfostran, dock icke i annat avseende än att de därigenom skulle uppdragas till raska sjömän och ämnen till underofficerare. Genom en not av generalamiralen 1786 medgavs, att 20 gossar av mindre förmögna officerare och tjänstemän vid flottan finge antagas, men detta medgivande upphävdes genom ett kungl. brev 1792, i vilket det heter, »att skeppsgossinrättningen ej vore att anse såsom en pensionsanstalt och att därvid ej få antagas ett visst antal officerares och tjänstemäns barn», varemot

Föreskrifter
för antagning.

det medgavs, att även båtsmäns och soldaters barn finge vid institutionen anställas. Genom en kungl. instruktion 1804 förordnades, att skeppsgossar skulle utses av »alla till flottan hörande staters barn, helst underofficerares, varvshantverkares, timmermäns och gemenes», och 1823 års reglemente bestämde, att vid valet borde avseende fästas »på föräldrarnas (underofficerare, varvshantverkare, timmermän) gjorda tjänster, oklanderliga uppförande, fattigdom samt det större eller mindre antal barn, de hava att vårda».

Av ovan citerade stadganden framgår, att institutionen, jämte huvudändamålet att rekrytera underofficers- och manskapsgraderna, under dessa tider även hade till syfte att i viss mån vara till hjälp och uppmuntran för statens och företrädesvis för flottans tjänare, samt att barn till dem uteslutande hade rätt till inträde.

I 1848 års reglemente gjordes emellertid en betydlig ändring av föreskrifterna om skeppsgossars antagning. Sagda reglemente stadgar nämligen: »Vid skeppsgossars antagande må icke göras avseende å något annat än vinnande av skeppsgossinrättningens ändamål, som icke har något gemensamt med det av välgörenhetsinrättningar för fattiga barn» och vidare: »Vid valet bland sökande gives dock företräde åt dem, vilkas fäder länge och väl tjänat vid flottan eller i flottans tjänst omkommit eller blivit skadade, därefter åt andra gossar, vilka äro födde och uppfödde vid kusterna samt, i brist av tillräckligt antal sökande av dessa klasser, bland den övriga befolkningen; dock att den sökande i övrigt innehar de egenskaper, som erfordras.»

Reglementet av år 1871 bibehåller ungefär samma bestämmelser, utan att likväl nämna något särskilt företräde åt vid kusterna födda och uppfödda gossar, och 1875 års reglemente innehåller enahanda föreskrifter i detta avseende.

I 1884 års reglemente stadgas, att vid antagning »bland anmälde gossar företräde alltid gives åt den, som befinnes bäst passande till flottans tjänst eller, om två eller flera anses lika passande, åt den, vars fader tjänat vid flottan länge och väl eller i tjänsten omkommit eller blivit skadad» och samma bestämmelse återfinnes i 1899 års reglemente ävensom i detta reglementes år 1907 utgivna nya upplaga.

Genom dessa senare tiders stadgande är viss billig hänsyn ännu tagen till det traditionella företrädet för barn till flottans personal, men institutionen står alltsedan 1848 öppen även för andra barn.

Villkoren i övrigt för antagning hava även tid efter annan undergått förändringar. Alla gossar, som antogos, blevo först extra, sedan ordinarie, så länge skeppsgosseakademien bestod av dessa båda kategorier

gossar. Till en början var åldersmättet minst 8 år för att antagas till extra skeppsgosse och 10 till 12 år för att såsom ordinarie inskrivas. Genom 1848 års reglemente bestämdes åldern för antagning till uppnådda 13 år men icke fyllda 16 år. Reglementet av år 1871 bestämde åldersgränserna till mellan 13 och 15 år och 1875 års reglemente bestämde 14 år som lägsta och 16 år som högsta åldern för att kunna antagas, dock att gosse, som varit minst 4 månader till sjöss och kunde förete vitsord om fallenhet för sjötjänsten samt befunnits innehava kunskaper, motsvarande hans jämnårigas vid skeppsgossekåren, kunde antagas intill 18 års ålder. Reglementet år 1884 innehöll liknande bestämmelse.

År 1894 utfärdades nya bestämmelser rörande antagningsåldern. Genom nämnda bestämmelser höjdes åldersgränserna för antagning och bestämdes dessa till 16—18 år, varjämte utbildningstiden förkortades så, att den såsom regel blev 2-årig. Dessa åtgärder visade sig emellertid ur rekryteringssynpunkt synnerligen ogynnsamma. Då undervisningen i folkskolan i allmänhet avslutades i 13-årsåldern, kunde en gosse med de förutvarande bestämmelserna vinna inträde i skeppsgossekåren tämligen omedelbart efter det han slutat folkskolan, under det att, när inträdesåldern höjdes till 16 år, denna möjlighet uteslöts. Föräldrarna till gossar, lämpade att rekrytera kåren, voro i allmänhet icke i sådana ekonomiska omständigheter, att de kunde behålla gossarna i hemmen ett å två år efter folkskolans avslutande. I regel voro de nödsakade att sätta dem i lära i något yrke, och där stannade dessa oftast kvar. Till följd av den vidtagna åldersändringen uppstod inom skeppsgossekåren ett stort antal vakanser (1895—1900 i medeltal 103), varför kårens stat till följd av rekryteringssvårigheterna minskades år 1898 från 400 till 320 skeppsgossar.

Emellertid sänktes åldern för antagning genom kungl. brevet den 21 december 1900 åter till 15 år och under vissa förutsättningar till 14 år, vilket hade till följd, att icke blott förutvarande vakanser blevo fyllda, utan även kårens styrka utan svårighet kunde uppbringas från 320 till 500 skeppsgossar. Nu gällande reglemente bestämmer antagningsåldern till fyllda 15 men ej 17 år vid utgången av det år, varunder antagningen äger rum, med det tillägg, att undantagsvis, i den mån sådant för vakansernas fyllande erfordras, må antagas jämväl den, som vid utgången av det år, under vilket antagningen äger rum, fyllt 17 men ej 18 år, ävensom den, som vid tiden för antagningen fyllt 14 år och vars kropp- och själsutveckling är mycket god.

I de tider, då institutionen i viss mån var en understödsanstalt och gossar redan vid 8 à 10 års ålder antogos till densamma, erfordrades naturligtvis intet som helst kunskapsmått för inträdet, men då liksom nu var bestämt, att endast friska, från kroppsslyte fria och välartade gossar fingo antagas. I 1823 års reglemente stadgades såsom villkor, att de sökande därjämte skulle hava undergått vaccination, vilken bestämmelse fortfarande gäller.

Först genom 1848 års reglemente blev stadgat om prövning av de sökande för utrönande av deras förståndsgåvor och kunskaper, men angav ej detta reglemente något som helst kunskapsmått för att kunna antagas. Liknande bestämmelser äro angivna i därefter utfärdade reglementen; i de två senaste reglementena äro bestämmelserna så till vida skärpta, som gosse för att kunna antagas skall äga de kunskaper, som enligt gällande stadga för skeppsgosseskolan utgöra villkor för vinnande av inträde i skolan (avgångsbetyg från folkskola eller motsvarande kunskapsmått).

Skeppsgossar antogos först av amiralitetskollegium, senare av förste amiralen och varvsamiralen och enligt 1823 års reglemente av befälhavande amiralen. I 1848 års reglemente stadgades, att antagningen skulle verkställas av befälhavande amiralen eller stationsbefälhavaren efter förslag av en utav endera av dessa tillsatt kommitté, bestående av kommandanten såsom ordförande, skeppsgossekompanicheferna, tvenne skeppsgosselärare och en stationens läkare. Under den följande tiden har antagningen verkställts på ungefär liknande sätt, tills genom 1884 års reglemente bestämdes, att antagningen skulle ske i september varje år omedelbart efter karlskrivningen. Enligt 1899 års reglemente skulle antagningen verkställas varje år den 30 september eller, om denna dag inföll på en söndag, den 1 oktober, under inseende av stationsbefälhavaren, vid Karlskrona station av chefen för skeppsgossekåren och vid Stockholms station av chefen för underofficers- och sjömanskåren.

Enligt 1899 års reglemente (1907 års upplaga) kan antagning ske:

- a) på nu senast nämnda sätt;
- b) under pågående läsår i land av chefen för skeppsgossekåren samt därest Konungen i kommandoväg finner för gott därom särskilt förordna;
- c) under skeppsgossekårens sommarövningar å de orter, som av skeppsgossefartygen besökas, av avdelningschefen för skeppsgosseavdelningen eller under hans inseende av honom underlydande fartygschef; och
- d) under april eller maj och september i de sjöstäderna, som i kommandoväg bestämmas, av en sjöofficer med biträde av en militärläkare och ortens värningsförrättare för sjömanskåren.

Skeppsgossarnas antal synes under äldsta tider hava växlat mellan 20 och 100. Genom en kungl. resolution den 19 mars 1685 bestämdes detsamma till 50 vid vardera av sjömilitiens 3 esquadroner. Detta antal ändrades flera gånger. År 1761 funnos 150 gossar, alla tillhörande Karlskrona station.

Numerär.

Då arméns flotta inrättades i Finland år 1770, beslöts, att på Sveaborg skulle uppsättas ett skeppsgossekompani av 80 gossar, och några år senare blevo även 15 skeppsgossar anställda vid arméns flotta i Stockholm.

År 1773 ökades numerären i Karlskrona till 300, varav 150 voro extra. År 1797 reglerades skeppsgossekåren i Karlskrona till 200 ordinarie och 100 extra. Även antalet skeppsgossar på Sveaborg synes hava blivit ökat, ty i 1798 års förslag äro upptagna:

i Karlskrona	300
» Stockholm	15
» Sveaborg	100

eller tillsammans 415 gossar.

Med förlusten av Sveaborg 1808 följde även förlusten av därvarande skeppsgossar, och förordnades, att skeppsgossestyrkan därefter skulle fördelas sålunda:

i Karlskrona	300
» Stockholm	30
» Göteborg	30

eller tillsammans 360 gossar.

År 1848 omreglerades skeppsgossekåren; alla skeppsgossar i Göteborg ävensom alla extra skeppsgossar indrogos och de ordinaries antal bestämdes till 280 i Karlskrona och 50 i Stockholm. År 1852 förordnades, att antagning av skeppsgossar till Stockholms station ej vidare skulle ske, och genom kungl. brevet den 7 december 1854 indrogos skeppsgossekåren därstädes.

Under början av 1860-talet minskades avgången från matroskompanierna i betydlig grad, och år 1865 funnos nära 80 övertaliga å dessa kompanier. På grund härav anbefalldes samma år, att skeppsgossarnas antal skulle nedsättas till 200 på det sätt, att tillsvidare endast $\frac{1}{3}$ av de uppkommande vakanserna varje år fylldes. Då antalet övertaliga vid matroskåren år 1869 ytterligare ökades, anbefalldes, att 25 nummer

vid varje skeppsgossekompani eller tillsammans 50 skulle tillsvidare hållas vakanta.

I början av 1870-talet tilltog avgången ur matroskåren åter och 1873 anbefalldes därför, att de 50 nummer, som sedan 1869 hållits vakanta, åter skulle besättas, och att, vid därefter inträffande antagningar, $\frac{1}{3}$ av hela antalet skulle antagas i Stockholm och $\frac{2}{3}$ i Karlskrona. Alla skeppsgossar skulle likväl fortfarande tillhöra Karlskrona station och där utbildas.

Genom kungl. brevet den 12 mars 1873 föreskrevs, att kårens numerär åter skulle uppbringas till 280 gossar.

År 1876, då många vakanser ännu förefunnos å de i Stockholm nybildade 5:te och 6:te matroskompanierna, medgavs, att ett antal skeppsgossar motsvarande nyssnämnda antal vakanser, dock icke överstigande 20, finge anställas vid Stockholms station, varest de dock huvudsakligen voro avsedda att utbildas till hornblåsare. Följande år medgavs, att detta antal finge höjas till 35.

År 1877 bestämdes, att kåren skulle uppbringas till 400 skeppsgossar, men då detta antal ej visade sig erforderligt för fyllande av vakanserna å de manskapskompanier, som skulle rekryteras ur skeppsgossekåren, fastställdes år 1880, att kårens styrka skulle tillsvidare utgöras av 300 gossar, däri inberäknade de extra gossar, som funnos å Stockholms station. Dessa sistnämnda skulle emellertid, sedan nuvarande skeppsgossekasernen i Karlskrona under år 1881 blivit fullbordad, överflyttas till Karlskrona station. Därefter skulle inga skeppsgossar vidare antagas till Stockholms station.

År 1882 medgavs emellertid åter, att extra skeppsgossar fortfarande finge antagas vid Stockholms station för att utbildas till hornblåsare. Från år 1912 antagas ej längre extra skeppsgossar, men för musikpersonalens rekrytering å Stockholms station kan erforderligt antal skeppsgossar därstädes antagas, vilka dock skola tillhöra skeppsgossekåren i Marstrand men övas å nyssnämnda station.

Då erfarenheten under de närmast efter 1880 följande åren visade, att antalet karlskrivna skeppsgossar i allmänhet överskred antalet avgångna matrosar vid matroskompanierna, bestämdes för varje år det antal gossar, som finge antagas. År 1892 vidtogos åtgärder för att åter öka kåren till den i stat bestämda styrkan av 400 gossar. Denna stat bibehölls till och med år 1898, varefter densamma minskades till 320 nummer. Orsaken härtill var, att antalet sökande till anställning vid skeppsgossekåren under de näst föregående åren nedgått, så att exempelvis vakanserna den 10 oktober 1897 uppgingo till 176, ehuru vid

ett par tillfällen gossar blivit antagna, utan att de uppnått den stadgade minimiåldern. För att öka tilloppet till kåren föreslogs en ökning i skeppsgossarnas avlöning från 2 till 10 öre per dag. Så länge antagningsåldern var bestämd till minst 16 år, minskades dock ej antalet vakanser oaktat den höjda avlöningen. Först sedan nyssnämnda ålder år 1900 sänkts till 15 år och under vissa förutsättningar till 14 år, kunde vakanserna ej blott fyllas, utan kårens numerär även ökas.

Sedan i propositioner till riksdagarna åren 1900 och 1901 framhållits nödvändigheten att för genomförandet av sjömanskårens ökning jämväl öka skeppsgossekåren, fastställdes staten för denna kår från år 1902 till 400 och från år 1903 till 500 gossar.

En ytterligare ökning av skeppsgossekåren ansågs emellertid nödvändig. Anledningen härtill angavs i 1906 års statsverksproposition sålunda: »Från denna kår utgå de, som äro avsedda att utgöra själva kärnan i manskapsgraden, och av vilka man kan vänta att erhålla det bästa underbefälet. Antagna vid unga år och redan från den tiden utbildade med särskild hänsyn till den blivande anställningen vid flottans sjömanskår, utgöra de från skeppsgossekåren utgångna sjömännen den för yrket bäst bildade delen av sjömanskåren. Det är därför tydligt, att, i samma mån som sistnämnda kår ökas, jämväl skeppsgossekåren måste undergå ökning, om icke vår flottas stridsduglighet skall äventyras genom minskning i personalens skicklighet att använda den anskaffade fartygsmaterielen».

Ävenledes framhölls i propositionen, att skeppsgossennumerären tidvis varit svår att fylla. För att undanröja denna svårighet föreslogs förläggning av en del av skeppsgossekåren till Marstrand.

På grund härav beslöt riksdagen, att en skeppsgossekår skulle upprättas i Marstrand från och med den 1 oktober 1907, och skulle staten för skeppsgossarna fördelas sålunda:

i Karlskrona	400
» Marstrand	200

eller tillsammans 600 gossar.

Vid skeppsgossinstitutionens första tillkomst var en särskild person anställd för att tillse skeppsgossarnas vård och undervisning. År 1691 uppdrogs denna tillsyn åt varvslöjtnanten, och var detta uppdrag allt fortfarande ända till 1797 överlämnat åt varvsofficeren. Ett av amiralitets-kammarråden hade högsta uppsikten över institutionen.

År 1797 ordnades skeppsgossarna i Karlskrona på ett kompani under en chef av kaptens grad, biträdd av 2 subalternofficerare och 4 underofficerare. Högsta inseendet över institutionen utövades därefter av befäl-

Organisation.

havande amiralen (senare stationsbefälhavaren), närmast biträdd av kommandanten. I Stockholm och Göteborg, där endast ett fåtal skeppsgossar fanns, voro cheferna för matroskompanierna förordnade att jämväl föra befälet över skeppsgossarna.

Från år 1829 delades skeppsgossarna i Karlskrona på 2 kompanier med var sin chef av kaptens grad. Varje kompani delades i korpralskap med omkring 25 gossar i varje, och utsågos bland de äldsta och pålitligaste gossarna erforderligt antal korpraler. Enligt 1858 års stat tjänstgjorde vid kåren 2 kompaniofficerare, 1 uppbördsman, 2 kompaniunderofficerare och 8 korpraler. Antalet korpraler har sedermera ökats, varjämte senare bestämts, att varje korpralsskap skulle bestå av blott 20 gossar.

Från år 1875 står skeppsgossekåren under befäl av en kårchef av kommandörkaptens grad, som närmast under stationsbefälhavaren (förut militärchefen) ansvarar för kåren samt gossarnas vård, undervisning och övningar.

Sedan en ny skeppsgossekasern uppbyggts i Karlskrona, har antalet vid kåren tjänstgörande officerare, underofficerare och underofficerskorpraler samt korpraler eller 1 kl. sjömän ökats. Denna ökning är dock ej upptagen i stat, utan anbefalld av stationsbefälhavaren i av honom fastställd instruktion för chefen för skeppsgossekåren.

Först i 1848 års reglemente och sedermera i därefter fastställda reglementen hava generella bestämmelser utfärdats för befälets och underbefälets åligganden vid skeppsgossekåren.

För skeppsgossekåren i Marstrand regleras tjänsten närmare av »Bestämmelser för skeppsgossekåren i Marstrand», fastställda år 1907 av Kungl. Maj:t.

Skolundervisning.

Angående skeppsgossarnas skolundervisning i äldre tider innehåller kungl. brevet den 12 september 1732, att skeppsgossarna skulle för sådan undervisning delas i två klasser, av vilka den ena, omfattande de mera försigkomna, skulle undervisas av konsistorientarien och den andra av en särskild præceptor, men att de gossar, vilka hade föräldrar eller andra anförvanter, som kunde draga försorg om deras skolbildning, finge på privat väg undervisas. I instruktionen av den 7 augusti 1776 anbefalldes, att skeppsgossarna skulle väl övas i kristendom, räkning och skrivning. Undervisningens omfång under dessa tider är ej närmare bekant, men antagligt är, att den under lång tid endast omfattade nyssnämnda ämnen jämte innanläsning.

Först genom reglementet av den 11 februari 1823 gävos noggranna och fullständiga föreskrifter för skeppsgossarnas skolundervisning i Karls-

krona. Skolan ordnades efter den s. k. lancastermetoden och ställdes under amiralitetssuperintendentens inspektion. Undervisningen sköttes av två lärare, biträdda av erforderligt antal monitörer, varjämte vid skolan anställdes en särskild gymnastik- och simlärare. Läroämnena voro kristendom med biblisk historia och bibelläsning, sedelära, geografi, historia, räknekonst, matematik, svenska språket, välskrivning och teckning, varjämte även undervisades i främmande språk (tyska och engelska), ehuru till ringa omfång. Klasserna voro två till antalet, och tillätos de gossar, som tillhörde högsta klassen och avlagt föreskrivet kunskapsprov, att genomgå underbefälsskolans förberedande klass. År 1860 fastställdes nytt skolregemente för skeppsgosseskolan, varvid ämnena blevo ungefär desamma som i 1823 års reglemente, dock med uteslutande av främmande språk. Lärarpersonalen omorganiserades och skulle utgöras av rektor, 2 kolleger, 1 biträdande lärare och behöfligt antal monitörer av matroskåren. Genom 1879 års förnyade skolstadga omorganiserades skeppsgosseskolan och fördelades på fyra klasser. År 1896 utfärdades, som ovan nämnts, åter ny stadga för skeppsgosseskolan, vilken stadga fortfarande är gällande, dock delvis ändrad genom kungl. kungörelser av åren 1907, 1908, 1910 och 1916. Jämlikt kungl. kungörelsen av år 1910 är skeppsgosseskolan fördelad på tre klasser. I 1910 års skolreglemente finnas utfärdade detaljerade bestämmelser för skeppsgossarnas utbildning i skeppsgosseskolan ävensom för betygssättning, uppflyttning till högre klass och belöningars tilldelande m. m.

Skeppsgossarnas praktiska utbildning ägde i äldre tider nästan uteslutande rum ombord och huvudsakligen under sommaren. Längre fram företogos väl även praktiska övningar i land, men dessa utgjordes först endast av någon gymnastik och simning ävensom sång och flöjtblåsning; för musikövningarna var särskild lärare anställd. Från år 1840 övades jämväl någon gevärsöfning, varjämte hornblåsning tillkom. Ävenledes övades de icke sjökommenderade skeppsgossarna från och med sagda år under sommarmånaderna i sjömansarbeten i varvets tackelkammare, varjämte gossar, som önskade utbildning till hantverkare (timmermän, smeder m. fl.), erhöilo öfning i varvets verkstäder. Först år 1868 anbefalldes praktiska öfningar för skeppsgossarna även vintertiden. Dessa bestodo i gymnastik, öfning, vapenöfning, sjömansarbeten och för de äldre gossarna även segelsömnad. År efter år ökades emellertid de fordringar i vapnets bruk, som ställdes på flottans manskap, varför större omsorg måste ägnas åt dess utbildning såväl i land som ombord. Därför föreskrefs nu en bestämd rekrytkurs och skeppsgossarnas ut-

Praktisk utbildning i land.

bildning ordnades i överensstämmelse med den fortsatta utbildning, de skulle erhålla efter karlskrivningen. Under vintrarna pågingo dessutom sedan lång tid tillbaka allmänna övningar i koralsång ävensom övningar i kvartettsång, hornblåsning och trumslagning för dem, som därtill anmält sig och befunnits hava fallenhet. För närvarande övas samtliga skeppsgossar i slöjd samt de gossar, vilka hava musikaliska anlag, jämväl i musik, sång och hornblåsning.

*Utbildning
ombord.*

För skeppsgossarnas utbildning ombord funnos i äldre tider icke särskilda för detta ändamål rustade fartyg, utan skeppsgossar ingingo till större eller mindre antal i besättningslistorna för flottans fartyg. Först år 1819 finner man ett särskilt fartyg, Diana, rustat för skeppsgossars övning. År 1829 användes skonerten Snappopp till övningsfartyg och, efter att följande år hava blivit omtacklat till brigg, användes detta fartyg för skeppsgossars övning t. o. m. år 1858, sistnämnda år i förening med briggen Glommen. År 1859 användes briggarne af Wirsén och Glommen till skeppsgossövningsfartyg. Snappopp slopades, och en ny brigg med samma namn byggdes, varefter den nya briggen Snappopp samt af Wirsén och Glommen användes för ändamålet i fråga. Expeditionstidens längd var 3 månader; övningarna skedde uteslutande på Karlskrona redd och i omkringliggande skärgård. År 1867 ansågs Glommen ej längre sjöduglig, utan användes därefter endast stillaliggande å varvet till gossarnas förberedande övningar. I stället byggdes briggen Skirner, som från och med år 1868 blev övningsfartyg i Glommens ställe. Från samma tid bestämdes övningstiden till omkring 4 månader, och seglingen utsträcktes utom Karlskrona skärgård under 5 till 7 veckor av expeditionstiden. Allt fortfarande ingingo emellertid skeppsgossar till mindre antal i besättningslistorna för de flesta övriga örlogsfartyg. År 1876 byggdes skeppsgossebriggen Falken, som gjorde sin första expedition år 1877, och från och med detta år användes 4 briggar till skeppsgossarnas övningar.

Sedan skeppsgossinstitutionen blivit ställd under befäl av en kårchef, vidtogs 1876 den ändringen, att alla briggarne bildade en avdelning under befäl av kårchefen såsom avdelningschef, och kommenderades å avdelningen till chefer å briggarne kompanicheferne och kompaniofficerarne vid kåren.

År 1881 utrangerades briggen af Wirsén och ersattes såsom övningsfartyg med lastbriggen Gladan, som för detta ändamål förändrades och inreddes. År 1897 blev övningsskeppet Najaden och år 1900 övningsskeppet Jarramas färdigbyggt, och hava dessa fartyg därefter använts för skeppsgossarnas övningar i stället för briggarne Skirner och Snappopp,

som år 1899 utrangerats. Efter det att skeppsgossekårens numerär ökats till 600 gossar, har förutom Najaden, Jarramas, Gladan och Falken jämväl korvetten Saga under åren 1907, 1908 och 1910 begagnats för samma ändamål.

Sedan skeppsgossekåren i Marstrand upprättats, har för förläggning vintertid av sagda kår tillhörande gossar använts logementsfartyget Norrköping.

Från och med år 1909 hava sista årets skeppsgossar genomgått för dem anbefallda yrkesskolor ombord, i vilka skolor under olika år ingått några av följande fartyg: logementsfartyg, torpedkryssare, kanonbåtar, 2 kl. pansarbåtar och torpedbåtar. Övriga skeppsgossar hava övats å övningsskeppen Najaden och Jarramas samt övningsbriggen Gladan ävensom å logementsfartyget Norrköping och övningsbriggen Falken samt därjämte åren 1912 och 1913 på grund av utrymmesskäl även å fartyg, tillhörande skeppsgossarnas skjut- och signalskola.

Skeppsgossarnas utbildning ombord är närmare bestämd i gällande skolreglemente.

I äldsta tider var stadgat, att den s. k. karlskrivningen skulle ske vid 18 års ålder och att därvid lämpliga gossar skulle insättas såsom indelnings- och roteringsbåtsmän. Karlskrivningen verkställdes under olika tidsperioder av inspektören för flottan eller av befälhavande amiralen (senare stationsbefälhavaren). År 1693 upphörde utskrivning av skeppsgossar till båtsmanskompanierna. Genom ett kungl. brev 1738 bestämdes, att skeppsgossar i främsta rummet skulle karlskrivas till kofferdikarlar. I 1823 års reglemente bestämdes såsom villkor för karlskrivning, att skeppsgosse skulle hava uppnått 18 års ålder och äga utvecklade kropps-krafter; karlskrivningen skulle ske vid de årliga mönstringarna på våren. Skeppsgossar karlskrevos därvid till jungmän på matroskompanierna och kunde efter framställning överflyttas till Stockholm eller Göteborg. De, som karlskrevos till Stockholm, blevo kanonier men, sedan kanonierkåren upphört, inskrevos de på de i Stockholm förlagda matroskompanierna. Även karlskrevos de, som erhållit nödig specialutbildning, utbildats till maskinistlärningar, timmermän eller andra hantverkare, men dessa utgjorde vanligtvis ett ringa antal. År 1838 meddelades tillåtelse, att den gosse, som hade mindre utvecklade kropps-krafter, fick kvarstå vid kåren till 19 års ålder. I 1875 års reglemente stadgades, att karlskrivningen skulle verkställas, efter förslag av kårchefen, av militärchefen vid mönstring omkring den 1 september varje år, och att de karlskrivna skulle fördelas emellan de båda stationerna på sätt chefen för flottans militärpersonal ägde bestämma, men att ingen

Karlskrivning.

skeppsgosse finge karlskrivas, förr än han fyllt 18 år och ägde utbildade kroppskrafter och yrkesfärdighet. Reglementet av år 1884 innehöll liknande bestämmelser. Reglementet av år 1899 upptog beträffande ålder och kroppskrafter samma bestämmelser, men skärpte fordringarna på yrkesfärdigheten för karlskrivningen, så att färdigheten skulle motsvara den, som enligt reglementet för sjömanskårens skolor bibringades i rekrytkurserna för matrosavdelningen. Ävenledes bestämdes, att skeppsgossar vid karlskrivningen skulle fr. o. m. den 1 oktober det år karlskrivningen skedde övergå till sjömanskåren som 3 kl. sjömän, varvid bland annat skulle iakttagas, att den karlskrivne endast på grund av egen begäran och befunnen lämplighet därtill skulle anställas vid ekonomi-, eldar-, hantverks- eller minöravdelningen samt att karlskriven skeppsgosses fördelning till olika avdelningar och yrkesgrenar inom sjömanskåren skulle verkställas av resp. chef för underofficers- och sjömanskårerna.

Nu gällande reglemente stadgar, att karlskrivning skall äga rum varje år i september, samt att skeppsgosse för att kunna karlskrivas skall hava uppnått eller före utgången av det år, varunder karlskrivningen äger rum, uppnå 18 års ålder, äga goda kroppskrafter samt hava fullgjort de i gällande skolreglemente och stadga för skeppsgosse-skolan härför bestämda fordringarna; undantagsvis må dock karlskrivas skeppsgosse, som icke vid utgången av året uppnått 18 år, men vid tiden för karlskrivningen fyllt 17 år. Därjämte föreskrives bland annat, att Konungen, efter förslag av stationsbefälhavaren, skall bestämma det högsta antal karlskrivna, som må tilldelas annan avdelning än matrosavdelningen. I övrigt inrymmer detta reglemente samma bestämmelser som 1899 års reglemente, dock att skeppsgossarna fr. o. m. år 1909 i regel karlskrivas till 2 kl. sjömän.

Stater.

I detta sammanhang torde lämpligen böra meddelas nu gällande stater för flottans skeppsgossekår och för skeppsgosseskolan.

Staten för *flottans skeppsgossekår* är av följande lydelse:

1 Skeppsgosse, dagavlönning à 10 öre eller för år	36: 50
599 D:o d:o d:o	21,863: 50
Tillökning à 10 öre dagligen, förslagsvis för 170 skeppsgossar	6,205: —
Tillökning à 5 öre dagligen för en ordningsman	18: 25
D:o d:o förslagsvis för 49 ordningsmän	894: 25
Rekryteringskostnader à 25 kronor per skeppsgosse, förslagsvis för 230 skeppsgossar	5,750: —
600	Summa kronor 34,767: 50

Anmärkning:

Av tillökningen à 10 öre dagligen för 170 skeppsgossar avses för Karlskrona station tillhörande del av kåren 4,137 kronor och för den Stockholms station tillhörande delen 2,068 kronor.

Staten för skeppsgosseskolan har följande utseende:

	Lön.	Tjänstgöringspennin- gar.	Arvoden.	Karls- krona station.	Stock- holms station.	Summa.
1 Rektor	2,500	1,000	—	3,500	—	3,500
1 Skollärare	1,700	—	—	1,700	—	1,700
9 d:o	15,300	—	—	8,500	6,800	15,300
Lärare för undervisning i religion	—	—	1,000	1,000	—	1,000
1 d:o i slöjd	—	—	250	250	—	250
1 d:o i d:o	—	—	250	250	—	250
1 d:o i d:o, biträdande	—	—	150	150	—	150
1 d:o i d:o d:o	—	—	150	150	—	150
Lärare för meddelande av undervisning åt de skeppsgosseikären i Marstrand till- hörande skeppsgossar, vilka äro förlagda i Stockholm, à 50 kr. i månaden (under 7 månader)	—	—	350	—	350	350
18 Monitörer à 5 kr. vardera i månaden (under 8 månader)	—	—	—	480	240	720
För inövande av hornblåsare och trum- slagare	—	—	—	2,350	2,000	4,350
För anskaffande och iståndsättning av böcker och idrottsmateriel samt till be- löningar och premier m. m.	—	—	—	1,334	666	2,000
Summa kronor	—	—	—	—	—	29,720

Anmärkingar:

- 1.o. För rektor höjes avlöningen efter 5, 10, 15 och 20 års väl vitsordad tjänstgöring, varje gång med 500 kronor, varav 300 kronor utgöra lön och 200 kronor tjänstgöringspennningar
- 2.o. För skollärarna höjes lönen efter 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjänstgöring, varje gång med 300 kronor.
- 3.o. Enligt riksdagens medgivande må för en skeppsgosseikä i Marstrand av ovanstående löne- och arvoden disponeras löner till 4 skollärare och arvoden till 6 monitörer.
- 4.o. De i rektorns avlöning ingående tjänstgöringspennningar fördelas på läs- och ferietider så lunda, att det belopp, som för dag utgår under lästiden, beräknad till sex och en halv månader årligen, är fem gånger så stort som det, vilket utgår för dag under ferierna.

II. Skeppsgossefrågans nuvarande läge.

*Särskilda
sakkunniga
tillkallas.*

Med anledning av vissa utav flottans myndigheter gjorda framställningar i fråga om skeppsgossekårerna bemyndigade Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 18 oktober 1912 dåvarande statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet att tillkalla högst tre bland officerarna vid flottan utsedda sakkunniga för att inom departementet biträda med utredning av vissa frågor rörande skeppsgossekårerna, och blevo för sådant syfte tillkallade dåvarande kommandörkaptenen av 1 graden friherre A. T. C. Gyllenkrok, kaptenen A. R. Fröding och dåvarande kaptenen J. A. F. Eklund. Sedermera har på grund av särskilt nådigt beslut den 24 augusti 1917 överdirektören B. J:son Bergqvist jämväl tillkallats för att såsom sakkunnig biträda vid behandlingen av uppkommen fråga om skeppsgosseskolans omorganisation.

Riktlinjerna för de sakkunnigas arbete meddelades i en av dåvarande chefen för sjöförvarsdepartementet till de sakkunniga avlåten skrivelse av i huvudsak följande innehåll.

Uti en till chefen för sjöförvarsdepartementet ställd skrivelse den 5 december 1910 hade dåvarande *chefen för marinstaben* hemställt, att det måtte tagas i övervägande, huru lämplig inkasernering i land måtte kunna beredas skeppsgossarna i Marstrand. I häröver avgivet yttrande den 21 april 1911 hade *marinförvaltningen* satt i fråga, huruvida Marstrand vore den lämpligaste platsen för en skeppsgossekärs förläggning till rikets västra kust, och därför hemställt, att utredning måtte åvägbringas för utrönande av lämpligaste platsen för en dylik förläggning för framtiden. Sedan jämväl *stationsbefälhavaren* vid flottans station i Stockholm i skrivelse till chefen för sjöförvarsdepartementet den 29 april 1911 påkallat undersökning, huruvida annan lämpligare plats än Marstrand stode att finna för skeppsgossekårens förläggning utanför flottans stationer, hade *chefen för marinstaben* i infortrat nytt yttrande den 22 juli 1911 tillstyrkt den av *stationsbefälhavaren* föreslagna utredningen. Slutligen hade *t. f. stationsbefälhavaren* vid flottans station i Stockholm i skrivelse den 17 augusti 1912 ifrågasatt, huru-

vida icke kostnaderna för skeppsgossekåren i Marstrand vore väl stora i förhållande till den nytta samma kår medförde beträffande sjömanskårens rekrytering. I anledning härav hade *chefen för marininstaben* i avgivet yttrande den 18 sistlidna september under hänvisning till vad förut i ärendet förekommit hemställt, att en undersökning om lämpligaste plats för skeppsgossekårens i Marstrand förläggning snarast möjligt måtte igångsättas, och att särskilt måtte tagas under omprövning lämpligheten av att förlägga denna kår till Stockholm eller dess närhet.

Med hänsyn till t. f. stationsbefälhavarens i Stockholm i nyssnämnda skrivelse uttryckta åsikt i fråga om kostnaderna för och nyttan av skeppsgossekåren i Marstrand hade det syntts departementschefen för egen del, som om samma tvivelsmål i berörda hänseenden kunde framställas beträffande skeppsgossekåren i Karlskrona. Till belysning av frågan om skeppsgossekårens betydelse för rekrytering av flottans underbefäl hade departementschefen låtit infordra uppgifter angående antalet underofficerare och underofficerskorpraler vid flottans station i Karlskrona under vart och ett av åren 1903—1912 med angivande av antalet för varje år av dem, som befordrats från karlskrivna skeppsgossar och från genom kontrakt antaget manskap. Av dessa uppgifter framginge — om man bortsåge från maskiniststaten, som endast i ringa grad rekryterats från skeppsgossekåren — att proportionen mellan dem, som befordrats från karlskrivna skeppsgossar, och dem, som befordrats från genom kontrakt antaget manskap, under den angivna 10-årsperioden stadigt visat sjunkande tendens för den förra kategorien och stigande för den senare. Utvecklingen syntes sålunda gå i den riktning, att skeppsgossekårens betydelse för rekryteringen av sjömanskåren och flottans underbefäl kunde antagas för framtiden komma att allt mera minskas. Slutligen erinrades om de årligen ganska betydande utgifterna för skeppsgossekårererna.

På grund av det anförda förelade departementschefen de sakkunniga till besvarande spörsmålen:

1) huruvida skeppsgossekårererna numera ägde och kunde för framtiden antagas komma att äga — i förhållande till kostnaderna för deras upprätthållande — så stor betydelse för rekryteringen av flottans sjömanskår och flottans underbefäl, att ett bibehållande av denna rekryterings- och utbildningsform kunde anses vara av ett oavvisligt behov påkallat;

2) huruvida — under förutsättning att nyssnämnda rekryterings- och utbildningsform ansåges med nödvändighet böra bibehållas — utbildningen av skeppsgossar kunde omläggas på sådant sätt, att besparing

i kostnader stode att vinna, t. ex. genom minskning av antalet klasser i skeppsgosseskolorna eller genom indragning av skeppsgossekåren i Marstrand eller genom båda dessa eller eventuellt andra åtgärder; samt slutligen

3) under förutsättning att den nu i Marstrand förlagda skeppsgossekåren måste fortfarande bibehållas vilken den lämpligaste förläggningssorten vore för denna kår;

och skulle vid besvarandet av sistnämnda fråga huvudsaklig vikt fästas vid förläggningskostnaden.

Sedan de sakkunniga efter vederbörligt bemyndigande företagit en resa till Danmark, Holland, England, Frankrike och Tyskland för att taga kännedom om organisationen och utbildningen av dessa länders skeppsgossar och i övrigt slutfört det åt dem givna uppdraget, hava de med skrivelse den 10 december 1917 till chefen för sjöförsvarsdepartementet överlämnat utredning och förslag i ämnet. Häröver hava sedermera yttranden avgivits av marinförvaltningen, chefen för marin-staben, inspektören av flottans övningar till sjöss, stationsbefälhavarna vid flottans stationer jämte vederbörande dem underställda myndigheter, föreståndare och lärare vid skeppsgosseskolorna, folkskolöverstyrelsen samt direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning.

De sakkunniga om skeppsgosse-kårens bibehållande.

Då de sakkunniga ansett det under punkt 1) angivna spørsmålet påkalla en utredning av såväl organisatorisk som ekonomisk natur, hava de vid utredningen beaktat var och en av dessa tvenne synpunkter och undersökt,

dels huruvida ur organisatorisk synpunkt ett oavvisligt behov föreligger att bibehålla skeppsgossekårerna för rekrytering av flottans sjömanskår och flottans underbefäl,

dels ock vilka kostnader statsverket fått vidkännas för att sjömanskåren tillförts såväl en till 2 kl. sjöman karlskriven skeppsgosse som ock en till 2 kl. sjöman inom däcksavdelningen utbildad kontraktanställd.

Skeppsgosse-kårens såsom rekryteringskälla för sjömanskåren.

För bedömande av den första av de angivna frågorna hava de sakkunniga verkställt vissa statistiska undersökningar för åren 1903—1912 och därvid till en början undersökt vakansantalet inom sjömanskåren, uttryckt i procent av kårens numerär, å ena sidan under förutsättning att denna kår, såsom nu är fallet, omfattar såväl från skeppsgossekårerna karlskrivna som kontraktanställda och å andra sidan under förutsättning att de karlskrivna icke funnits. Resultatet av undersökningen visar, att vakansantalet i procent av sjömanskårens numerär,

under förutsättning att sjömanskåren, såsom nu är fallet, omfattat såväl karlskrivna som kontraktanställda, skulle utgöra för däcksavdelningen 27,7, för ekonomiavdelningen 6,2, för maskinavdelningen 4,5 och för hantverksavdelningen 6,0. Motsvarande siffror, därest icke de karlskrivna funnits, äro resp. 65,3, 28,2, 10,6 och 8,0. På grund härav hava de sakkunniga ansett sig kunna konstatera, att undersökningen givit vid handen, att skeppsgossekåreerna utgjort huvudsaklig rekryteringskälla för sjömanskårens däcksavdelning och även avsevärt bidragit till uppehållandet av ekonomiavdelningens numerär.

Genom en undersökning ur såväl tjänstesynpunkt som disciplinär synpunkt hava de sakkunniga med ledning av dels tjänstbarhets- och uppförandebetygen för underofficerare, underofficerskorpraler samt korpraler och meniga under åren 1911—1912 och dels uppgift å antalet bestraffat och ur rullorna utstruket manskap under perioden 1909—1912 kommit till den uppfattningen,

att ur tjänstesynpunkt från skeppsgossekåren karlskrivna och kontraktanställda äro i det närmaste jämnställda, samt

att ur disciplinär synpunkt åt karlskrivna skeppsgossar bör givas företräde framför kontraktanställt manskap.

På grund av ovanstående undersökningar hava de sakkunniga ansett sig böra uttala den åsikten, att för rekrytering av flottans sjömanskår en skeppsgossinstitution är av ett oavvisligt behov påkallad.

De sakkunniga hava därefter undersökt,

i vad mån underofficers- och underofficerskorpralsgraderna rekryterats å ena sidan medelst karlskrivna skeppsgossar och å den andra medelst kontraktanställt manskap;

huruvida erfarenheten giver vid handen, att endera av ovan nämnda kategorier äger bättre betingelser för befordran till underofficerskorpral och underofficer; samt

om det erforderliga antalet av för befordran till underofficerskorpral kompetenta korpraler beräknas kunna erhållas uteslutande från kontraktanställt manskap.

Till belysning av frågan om skeppsgossekåreernas betydelse för rekryteringen av flottans underofficerare och underofficerskorpraler hava de sakkunniga medelst en för åren 1903—1912 utarbetad statistik undersökt, huru stort antal av dessa, uttryckt i procent av hela numerären, inom de olika avdelningarna varit skeppsgossar och antalet dylika, som varit kontraktanställda, samt därvid kommit till följande resultat. Inom sjömanskårens däck-, ekonomi-, maskin- och hantverksavdelning är

*Skeppsgosse-
kåreerna såsom
rekryterings-
källa för
underofficers-
och under-
officers-
korprals-
graderna.*

inom avdelningarna i nu nämnd ordning antalet i procent av hela numerären från skeppsgossekåren karlskrivna underofficerare resp. 96,0, 89,7, 11,7 och 0,0 och underofficerskorpraler 87,4, 65,9, 12,2 och 8,0 samt f. d. kontraktanställda underofficerare resp. 4,0, 10,3, 88,3 och 100,0 samt underofficerskorpraler 12,6, 34,1, 87,8 och 92,0. Härav framgår, att i förhållande till hela antalet utgöra inom underofficerskorpralsgraden de f. d. kontraktanställda en högre procent än inom underofficersgraden, ett förhållande, som de sakkunniga ansett medföra, att framdeles inom underofficersgraderna de f. d. kontraktanställda komme proportionsvis att ökas.

För bedömande av *spörsmålet, huruvida erfarenheten givit vid handen, att endera av ifrågavarande kategorier äger bättre betingelser för befordran till underofficerskorpral och underofficer*, hava de sakkunniga med ledning av statistiska uppgifter för åren 1907—1912 beräknat antalet i procent av i korprals- och underofficersskolorna intagna elever av nämnda kategorier, som godkänts i resp. skolkurser. Beräkningen har resulterat i att beträffande korpralskolan antalet underkända kontraktanställda elever procentuellt varit dubbelt så stort som antalet dylika f. d. karlskrivna och att beträffande underofficersskolan antalet underkända kontraktanställda varit något större än motsvarande antal karlskrivna.

De sakkunniga hava även undersökt, *om inom underofficerskorprals- och underofficersgraderna endera av de ovannämnda kategorierna visat sig äga företräde i fråga om tjänstbarhet och uppförande*. Resultatet av undersökningen, som verkstälts med ledning av utarbetade statistiska uppgifter, utvisar, att underbefälsrekryteringen från kontraktanställt manskap ur nyssnämnda synpunkter kan anses ungefärligen likställd med dylik rekrytering från karlskrivna skeppsgossar.

Beträffande däcks- och ekonomiavdelningarna — på vilka avdelningar skeppsgossekåren har stor inverkan för vidmakthållandet av personalen av underofficers- och underofficerskorpralsgrad — hava de sakkunniga för utredande av *frågan, huruvida det erforderliga antalet av för befordran till underofficerskorpral kompetenta korpraler kan erhållas uteslutande från kontraktanställt manskap*, beräknat, huru många kontraktanställda korpraler i medeltal årligen under perioden 1903—1910 blivit kompetenta för befordran till underofficerskorpral samt huru många beställningar inom sistnämnda tjänstegrad i medeltal för år under samma tidsperiod skolat besättas. Därvid har framgått att, därest numerären inom nyssnämnda grader inom ifrågavarande yrkesavdelningar komme att bibehållas vid sin nuvarande numerär, tillgången å för befordran kompetenta

tenta kontraktanställda skulle kunna motsvara behovet för besättande av genom avgång ledigblivna beställningar.

På grund av de sålunda verkställda undersökningarna hava de sakkunniga ansett sig kunna draga den slutsatsen, att för rekrytering av flottans underbefäl (underofficers- och underofficerskorpraler) en skeppsgossinstitution icke är oavvisligen av behovet påkallad.

Slutligen hava de sakkunniga på grundval av tillgängligt räkenskapsmateriel från resp. flottans stationer och fartygsexpeditioner under vissa år utfört beräkningar av de medelkostnader, som statsverket fått vidkännas för att sjömanskårens däcksavdelning blivit tillförd yrkesutbildat manskap å ena sidan av från skeppsgossekåren karlskrivet och å den andra kontraktanställt manskap. Dessa beräkningar hava resulterat däri, att, då hänsyn toges till den tid ifrågavarande manskapskategorier äro tjänstgöringsskyldiga, den karlskrivne kan beräknas ådraga statsverket en genomsnittskostnad av omkring 2,800 kronor, under det att motsvarande kostnad för den kontraktanställda bör beräknas till i runt tal 4,100 kronor. De sakkunniga anse sig till följd härav kunna konstatera, att rekrytering av sjömanskåren medelst karlskrivna skeppsgossar ställer sig ekonomiskt sett avsevärt fördelaktigare än en rekrytering medelst kontraktanställt manskap.

Jämförande
kostnads-
beräkningar.

Såsom sammanfattning av utredningen beträffande det härovan framställda spørsmålet angående skeppsgossekårens betydelse hava de sakkunniga därför som sin uppfattning uttalat, att skeppsgossekåren äga och kunna för framtiden antagas äga — i förhållande till kostnaderna för deras upprätthållande — så stor betydelse för rekryteringen av flottans sjömanskår, att ett bibehållande av denna rekryterings- och utbildningsform måste anses vara av ett oavvisligt behov påkallat, samt att för rekrytering av flottans underbefäl ett bibehållande av denna rekryteringsform måste anses synnerligen önskvärt.

Samman-
fattning.

I enlighet med de av chefen för sjöförsvarsdepartementet lämnade riktlinjerna hava de sakkunniga vidare undersökt, huruvida utbildningen av skeppsgossar skulle kunna omläggas på sådant sätt, att besparing i kostnader kunde vinnas. De hava därvid tagit under omprövning vissa i departementschefens förutnämnda skrivelse angivna eventuella åtgärder samt undersökt en var av dessa.

De sakkunniga
om besparing
i kostnaderna
för skepps-
gossekåren.

En minskning i antalet årsklasser skulle enligt de sakkunnigas mening icke kunna företagas utan till förlång för både den militära och

Ifrågasatt
minskning i
antalet års-
klasser.

skolutbildningen. Den nuvarande 3-åriga militära utbildningen har visat sig erforderlig för att åstadkomma ett tillfredsställande resultat och kan därför ej tåla avknappning. Kravet på höjd allmänbildning gör sig alltmer gällande och behovet av vidgad skolutbildning ökas för skeppsgossarna. Härtill kommer, att en minskning skulle medföra antingen en sänkning i karlskrivningsåldern, vilken med hänsyn till gossarnas fysiska utveckling skulle vara olämplig såväl för dem som för sjömanskåren, eller ock en höjning i antagningsåldern, vilken åter försökts men befunnits i hög grad försvåra skeppsgossekårernas rekrytering. Då undersökningen sålunda utvisar, att antalet årsklasser i skeppsgossekåren ej bör minskas, hava de sakkunniga ansett sig böra avråda från en dylik åtgärds vidtagande.

*Ifrågasatt
indragning av
skeppsgosse-
kåren i Mar-
strand.*

Frågan om indragning av skeppsgossekåren i Marstrand, såsom denna framställts, anse de sakkunniga böra uppfattas såsom avseende en minskning av skeppsgossarnas i stat upptagna numerär från 600 till 400 gossar. De sakkunniga anse sig hava påvisat, att en rekrytering av sjömanskåren medelst kontraktanställt manskap ställer sig dyrare än en dylik rekrytering medelst skeppsgossar ävensom att skeppsgossekårerna utgjort huvudsaklig rekryteringskälla för sjömanskårens däcksavdelning och även avsevärt bidragit till uppehållet av ekonomiavdelningens numerär. Av dessa anledningar hava de sakkunniga uttalat den meningen, att någon indragning av sagda skeppsgossekår i den bemärkelse, som ovan angivits, ej bör ifrågakomma.

*Ifrågasatta
andra
åtgärder.*

Sedan de sakkunniga sålunda icke ansett sig kunna enligt av departementschefen givna antydan ifrågasätta vare sig en minskning i antalet årsklasser i skeppsgosseskolan eller en indragning av skeppsgossekåren i Marstrand, hava de emellertid tagit under omprövning, huruvida icke andra åtgärder stode att vidtaga i syfte att vinna besparing i kostnader. De hava därvid av skilda anledningar letts till tanken på en omgestaltning av skeppsgossutbildningen såväl i militärt som i allmänbildande avseende. Den omgestaltning, som de sakkunniga ansett sig böra förorda, skulle enligt deras mening komma att medföra såväl direkta och indirekta ekonomiska fördelar som ock en väsentlig vinst för dem, som komma att genomgå skeppsgosseskolan, vare sig dessa komma att för framtiden på ett mera stadigvarande sätt tillhöra flottan eller de komma att övergå till civil anställning.

Enligt omorganisationsförslaget skulle den nuvarande skeppsgossutbildningen i tvenne avseenden undergå en väsentlig omläggning. Å

ena sidan skulle tyngdpunkten av den militära utbildningen förläggas till det tredje skolåret och å andra sidan skulle den till de två första skolåren koncentrerade egentliga skolutbildningen läggas på ett högre plan i fråga om allmänt medborgerlig bildning. Genom den första av de nämnda förändringarna skulle årligen avsevärda besparingar kunna åstadkommas å anslagen till flottans övningar och krigsberedskap samt till naturaunderhåll åt personal vid flottan. Genom den senare förändringen eller genom skolundervisningens omläggning skulle ett inom hela vårt folk och icke minst bland flottans underofficerare och underofficerskorporaler ganska allmänt förefintligt önskemål att kunna erhålla högre allmänbildning bliva tillgodosett. Och därmed skulle kunna antagas, att anställning vid skeppsgossekåren komme att bliva mer eftertraktad än vad hittills varit fallet.

Enligt de sakkunnigas uppfattning skulle detta komma att medföra icke blott möjligheten att på ett lämpligare sätt ordna kostnaderna för sjömanskårens rekrytering utan även bidra till en bestämd förbättring av kåren själv. I samma mån som de inträdandes antal bleve så stort, att ett gott urval bland dessa kunde göras, i samma mån kunde man också beräkna, att avgången från kåren på grund av bestraffningar med därav föranledd ekonomisk förlust för staten skulle komma att nedgå, och kostnaderna för varje karlskriven skeppsgosse sålunda icke oväsentligt minskas. Det förhölle sig vidare så, att vissa årliga kostnader för skeppsgossekårerna bliva nästan desamma, vare sig skeppsgossarnas antal är litet eller stort, såsom exempelvis avlöning till rektor och skol-lärare, belysning, uppvärmning, vissa utgifter ombord, och att alltså en viss olikhet i kostnad kan uppstå, om flere eller färre skeppsgossar karlskrivas. Då rekrytering av sjömanskåren medelst karlskrivna skeppsgossar, såsom de sakkunniga framhållit, ställer sig ekonomiskt avsevärt fördelaktigare än dylik rekrytering medelst kontraktanställt manskap, har det alltså synts de sakkunniga vara ett verkligt statsintresse att på allt sätt söka såväl kvantitativt som kvalitativt höja skeppsgossekårernas årliga rekryteringskontingent.

Ovan framhållna synpunkter hava av de sakkunniga beaktats och medfört, att de ansett sig böra efter verkställd utredning och undersökning framlägga förslag till en omläggning och modernisering av skeppsgosse-skolan. Därvid hava de sökt att, *så långt militära synpunkter sådant medgiva*, bringa denna skola i överensstämmelse med övriga svenska ungdomsskolor. Mönstret för skeppsgosseskolans vidare utveckling hava de sakkunniga trott sig böra finna i den högre folkskolan. Båda slagen av skolor äro avsedda för i huvudsak samma åldersstadium och båda hava i sin mera allmänna

läggning enahanda uppgift. Att skeppsgosseskolan, på samma gång den utgör en allmänt grundläggande bildningsanstalt, tillika direkt förbereder för ett visst yrke, innebär ingen olikhet med den högre folkskolan, ty denna skolform äger just stora möjligheter till utveckling och anpassning i mera yrkesbestämd riktning. En omläggning av skeppsgosseskolan i nu antydd riktning skulle påtagligt medföra, att skolan till sin hela läggning och pedagogiska verksamhet bleve lyftad upp på ett plan, som måste vara eftersträvansvärt med hänsyn till dess uppgift att, på samma gång den åstadkommer förutsättningarna för en blivande fackutbildning, den även giver en så god allmänbildning som möjligt åt flottans blivande manskap och det från detta utgångna underbefälet samt därjämte meddelar värdefulla kunskaper åt dem, som efter slutad militärtjänst söka civilianställning på olika levnadsbanor. Realiserandet av nämnda syftemål skulle sålunda kunna väntas göra skolan i möjligaste mån tilldragande för ungdomen samt ingiva ökat förtroende för skolan hos den stora allmänheten. Detta skulle säkerligen i sin mån bidra till att föra ett tillräckligt antal väl kvalificerade ynglingar in på den levnadsbana, vilken skeppsgosseskolan är ämnad att förbereda.

För inträde i skeppsgosseskolan skulle, liksom för närvarande är fallet med avseende å den högre folkskolan, fordras såsom förkunskaper ett kunskapsmått, som motsvarar vad som inhämtats vid genomgåendet av en fullständig folkskolekurs. Då emellertid även med denna generella regel underbyggnaden i de enskilda fallen givetvis måste bliva betydligt varierande — detta så mycket hellre som det yrke, vilket utgör skolans slutmål, kan antagas till den ifrågavarande bildningsanstalten draga ynglingar från skilda skolor och med väsentligt olika förutsättningar att kunna följa med undervisningen — hava de sakkunniga med hänsyn härtill funnit det vara mest ändamålsenligt, att lärjungarna fördelades på tvenne linjer, varav en högre med något fördjupade och utvidgade lärokurser. En sådan organisation borde enligt de sakkunnigas mening icke möta några svårigheter. I den högre linjen, som sålunda skulle komma att bildas av de mera försigkomna eleverna, skulle den för alla obligatoriska lärokursen lämpligen kunna utvidgas till att omfatta — åtminstone för vissa läroämnen — vad på ett motsvarande stadium läses i den kommunala mellanskolan. Ett högre mått av allmänbildning skulle sålunda komma dessa elever till del, varigenom den förr rikliga men under de tvenne senaste decennierna sinande rekryteringskällan av söner till flottans underofficerare m. fl. flottan tillhörande, dem likställda, personer torde förväntas åter börja flöda.

Innan de sakkunniga övergått till en undersökning av den lämpligaste förläggningssorten för den skeppsgossekår, som nu är provisoriskt förlagd till Marstrand, hava de ansett lämpligt att avgiva en redogörelse över förläggningen därstädes samt vissa myndigheters yttranden över densamma.

De sakkunniga om ändrad förläggning av nuvarande skeppsgossekåren i Marstrand.

För närvarande är förläggningen i stort sett så ordnad, att skeppsgossarna inkvarterats å kasernfartyget Norrköping, chefs- och kompaniexpeditioner ävensom sjukrum inrymts i f. d. garnisonssjukhuset, markententeri-, läs- och samlingsrum i södra strandverket samt skolsalar, slöjdrum jämte skräddar- och skomakarverkstäder i fästningens södra donjon och förra kyrka. Bostad tillhandahålles av kronan endast åt kårchefen; övriga av den till Marstrand förlagda personalen, med undantag av manskapet, draga själva försorg om sin inkvartering.

Över förläggningen i Marstrand hava chefen för marinstaben den 5 december 1910 och stationsbefälhavaren i Stockholm den 29 april 1911 i skrivelse till chefen för sjöförvarsdepartementet yttrat sig, och framgår av dessa yttranden, att, därest skeppsgossekåren även framdeles skall vara förlagd till Marstrand, det blir nödvändigt att därstädes ordna inkasernering för gossarna i land. Denna uppfattning delas av de sakkunniga.

Därefter hava de sakkunniga företagit en undersökning av lämpligaste förläggningssorten för denna kår och ansett sig böra välja mellan någon plats vid eller i närheten av flottans stationer eller vid rikets västra kust samt på grund därav undersökt de lokala förhållandena för en dylik förläggning å följande orter: Marstrand, Göteborg, Karlskrona och Stockholm. Enligt det åt de sakkunniga lämnade uppdraget hava de vid valet av plats tagit huvudsaklig hänsyn till *förläggningkostnaden*, men därjämte ansett sig böra ägna uppmärksamhet jämväl åt platsernas lämplighet ur *uppföstrings- och rekryteringssynpunkt*.

Nedanstående tablå visar, huru de av de sakkunniga framlagda förslagen ur kostnadssynpunkt ställa sig i förhållande till varandra. Samtliga förslagen med undantag av Karlskronaförslaget äro uppgjorda under förutsättning att skeppsgossarna äro fördelade på två kårer med resp. 400 och 200 gossar, Karlskronaförslaget förutsätter endast *en* kår om 600 gossar, varjämte dettas alternativ I utgår från att 3 årskursen icke är förlagd i land utan övas å långresefartyg.

Tablå

ntvisande en sammanställning av förlägningsförslagen.

F ö r s l a g.	Kostnad.	Anmärkning.
Marstrand, alt. I (i närheten av det s. k. Södra strandverket	485,000	Tillkommer markförvärv.
” , ” II (i närheten av Karlstens fästning)	488,000	
Göteborg	550,000	
Karlskrona, alt. I (för omkring 430 gossar)	255,000	
” , ” II (för omkring 600 gossar)	425,000	
Stockholm, ” I (vid Stora Skuggan)..	648,000	
” , ” II (å Lidingön)	680,000	Tillkommer markförvärv.

Av tablå framgår, att ur *ekonomisk synpunkt* Karlskronaförslagen äro de fördelaktigaste. I fråga därom anför de sakkunniga, att en förläggning av skeppsgossekåren i Marstrand till Karlskrona skulle medföra följande fördelar: nybyggnaderna bliva ej så dyrbara som i något av de övriga förslagen, de årliga omkostnaderna bliva utan tvivel mindre för en sammanslagen större kår än för tvenne dylika och en fåtaligare befäls- och underbefälspersonal skulle komma att erfordras. Även skulle en mindre lärarpersonal krävas och sammanlagda avlöningen för densamma komme således att bliva mindre.

Jämföras förlägningsförslagen ur *uppföstrings synpunkt*, varvid huvudvikten av de sakkunniga lagts vid de hygieniska förhållandena samt vid närheten till örlogsvärv och till lämpligt stadssamhälle, kunna de enligt de sakkunnigas mening värdesättas i nu nämnd ordning: Stockholm, Göteborg, Karlskrona och Marstrand.

Ur *rekryteringssynpunkt* har det synts de sakkunniga vara av alldeles särskild vikt att vid bestämmande av förlägningsplatser kunna välja så; att de bästa förutsättningar förefinnas för en riklig och på grund därav god rekrytering. De sakkunniga hava, under erinran om att en rekrytering av sjömanskårens däcksavdelning genom karlskrivna skeppsgossar ställer sig ekonomiskt vida fördelaktigare än genom antagning och utbildning av medelst kontrakt anställt manskap, framhållit, att på grund av detta förhållande en större anläggningskostnad för ett skeppsgossetablisement, förlagt till en ort, där förutsättningarna för en riklig rekrytering äro goda, i längden kan befinnas vara ekonomiskt fördel-

aktigare, än om såsom förläggningssort väljes en plats, där anläggningskostnaderna visserligen ställa sig billigare, men där utsikterna för en riklig rekrytering äro mindre goda. Ävenledes hava de erinrat om att vid en fulltalig skeppsgossekår medelkostnaden för en gosse för år räknat blir mindre, än om ett avsevärt antal vakanser i kårens numerär förefinnes.

Ur rekryteringssynpunkt hava de sakkunniga uppfört de olika förläggningssynpunkternas lämplighet i följande ordning: Stockholm, Göteborg, Marstrand och Karlskrona och beträffande sistnämnda ort på anförda skäl framhållit, att det för rekryteringen skulle vålla avsevärda svårigheter att flytta Marstrandskåren till Karlskrona.

Såsom framgår av ovan lämnade redogörelse över de sakkunnigas utredning, hava de kommit till den uppfattningen,

dels att skeppsgossekårerna äga och kunna för framtiden antagas äga — i förhållande till kostnaderna för deras upprätthållande — så stor betydelse för rekryteringen av flottans sjömanskår, att ett bibehållande av denna rekryterings- och utbildningsform kan anses vara av ett oavvisligt behov påkallat, samt att för rekrytering av flottans underbefäl ett bibehållande av denna rekryteringsform anses synnerligen önskvärt;

dels ock att såväl antalet årsklasser i skeppsgossekåren som det i statupptagna antalet gossar bör bibehållas.

Därjämte hava de sakkunniga avgivit förslag till permanent förläggningssplats för den i Marstrand nu förlagda skeppsgossekåren. Därvid anse de sig böra i första rummet förorda en förläggning av denna kår till området av en ifrågasatt ny örlogsstation i eller i närheten av Stockholm. Skulle däremot någon ny flottstation inom den närmaste framtiden ej komma till utförande, hava de framhållit, att det framförallt ur rekryteringssynpunkt dock vore önskvärt, att kåren bleve förlagd i närheten av Stockholm. Näst efter Stockholm hava de sakkunniga föreslagit Göteborg. En förläggning till Karlskrona hava de sakkunniga icke kunnat förorda samt bestämt avrått en permanent förläggning till Marstrand.

Sammanfattning av de sakkunnigas förslag.

*Myndig-
heterna.*

*Angående de
sakkunnigas
utredning
i fråga om
skeppsgosse-
kårens bibe-
hållande.*

Vad de sakkunniga anfört i fråga om skeppsgossekårens bibehållande har vunnit full anslutning av samtliga de i ärendet hörda myndigheterna, och av flera av dem har vikten av dessa kårens bibehållande ytterligare understrukits.

Chefen för marinstaben anför sålunda, att den av de sakkunniga verkställda utredningen tydligt påvisat det oavvisliga behovet och nyttan av skeppsgossekåren såsom en institution i flottans personalorganisation. Även om det statistiska materialet, varpå de sakkunniga grundat sina slutsatser, icke i alla avseenden kunnat lämna påtagbara bevis för de gjorda slutledningarna, torde erfarenheten dock hava givit vid handen, att flottans underofficerskår genom skeppsgossekåren tillförts män, som i moraliskt, intellektuellt och fysiskt hänseende samt i pliktuppfyllelse icke stå efter underofficerarna vid något annat vapenslag eller inom någon annan marin.

Den allmänna och berättigade strävan att höja underofficerskårens sociala ställning genom högre allmänbildning, som från kårens sida gör sig gällande, samt de genom teknikens framsteg ökade krav på yrkesskicklighet, som alltiämt framkomma, synas tala för nödvändigheten av att redan i tidiga år grundlägga de allmänbildande och militära kunskaper och färdigheter, som äro erforderliga för den blivande underofficeren. Genom den egenartade tjänst flottans personal förrättar och genom kravet på flottans krigsberedskap och därav betingad långvarig sjötjänst kan personalen icke utan svårighet bibringas samma teoretiska kunskaper, som kunna komma en uteslutande i land tjänstgörande personal till del. Även ur denna synpunkt äro skeppsgossekårens med till dem hörande skeppsgosseskolor av stor betydelse för en god rekrytering av flottans underofficerskår.

Jämväl för reservofficersinstitutionen hava skeppsgossekårens erhållit en viktig uppgift att fylla.

Chefen för marinstaben finner sålunda de sakkunnigas uttalande angående skeppsgossekårens betydelse fullt berättigat och vill genom det nu anförda understryka den stora betydelse nämnda kårer måste anses hava för underofficerskårens rekrytering.

Av särskild vikt vid bedömandet av skeppsgossekårens betydelse för rekryteringen av sjömanskåren synes vara det av de sakkunniga tydligt utredda förhållandet, att det för staten är ur ekonomisk synpunkt avsevärt fördelaktigare att rekrytera sjömanskåren med karlskrivna skeppsgossar än med kontraktanställt manskap — ett förhållande, som tydligt pekar icke blott på nödvändigheten av att söka hålla skeppsgossekårens numerär enligt stat fulltalig, utan även på önskvärdheten av att uppbringa denna numerär så att åtminstone hela däcksavdelningen därifrån kan rekryteras.

Inspektören av flottans övningar till sjöss anser den av de sakkunniga gjorda utredningen väl motivera de slutsatser, som i förslaget framställts. Förutom de studier utomlands, vilka delvis ligga till grund för de förslag till förändringar och övriga åtgärder beträffande skeppsgossinstitutionens organisation, populariserande, förläggning och rekrytering m. m., hava de sakkunniga utarbetat en omfattande statistik, som utgjort den huvudsakliga grundvalen för de slutsatser beträffande institutionens nödvändighet och relativa nytta, vilka som slutomdöme framhållits. Oaktat denna statistik giver ett ovedersägligt stöd för den uppfatt-

ningen, att skeppsgossinstitutionen icke utan avsevärda olägenheter och ur rekryteringssynpunkt måhända rent av ohjälpligt försvärande konsekvenser skulle kunna undvaras eller ersättas av andra åtgärder, synas inspektören likväl vissa omständigheter tala för att sagda förhållande än ytterligare bör kunna understrykas.

Den av de sakkunniga utarbetade statistiken omfattar i huvudsak allenast tioårsperioden 1903—1912. Utan att vilja förringa värdet av statistik i allmänhet och ifrågavarande statistik i synnerhet, torde dock med fog kunna anföras, att en tioårsperiod är alltför kort för att därav i sådana avseenden som i utredningen föreligga kunna draga en slutgiltig facit, vartill just i förhanden varande fråga kommer, att sagda tioårsperiod i många avseenden varit av säregen natur med hänsyn till flottans utveckling och ställning till nationen i dess helhet. Vad som måhända i skeppsgossinstitutionen varit det för vapnet mest gagnarika, fränsett det påtagliga bidraget i rekryteringsavseende, är tvivelsutan dess tradionella element. Det torde knappast ligga någon överdrift i det påståendet, att den plikttrogna, samvetsgranna och i bästa mening fosterländska och sjömans-kunniga personal, varav flottans underofficerskår under de senaste decennierna till övervägande del utgjorts, hämtat det ojämförligt större antalet av sina bästa representanter från de hem, som under föregående generationer på ett eller annat sätt varit förbundna med tjänstgöringen inom flottan.

Det har av de sakkunniga i deras utredning flerstädes framhållits, att rekryteringen från dessa hem är i hög grad önskvärd, och däri anser sig inspektören böra på det livligaste instämma. Att på senare tid tillslutningen från sagda rekryteringskälla varit i starkt nedgående torde vara en av de huvudsakliga anledningarna till den enligt inspektörens åsikt missvisande statistiken. Såsom av de sakkunniga framhållits, torde denna bristande tillslutning till stor del bero på, att föräldrarnas krav på bättre allmänbildning för sina söner icke beträffande skeppsgossarna varit tillräckligt tillgodosett. Denna olägenhet synes genomförandet av de sakkunnigas förslag till skeppsgosseskolans jämnställande med senare tiders allmänna folkuppfostran i viss mån kunna avhjälpa, varjämte förslaget om beredande av större lättnader för karlskrivna skeppsgossar att vinna befördran till reservofficer säkerligen torde komma att bidra därtill, att skeppsgossekåren och därmed jämväl underofficerskåren och reservofficerskåren komma i högre grad än vad under senaste tid varit fallet att rekryteras av individer, som oberoende av rena utbildningsförhållanden äro för vapnet särskilt värdefulla. På här anförda grunder anser sig inspektören böra som sin åsikt framhålla, att värdet av skeppsgossinstitutionen för rekrytering av flottans personal är större än vad som framgår av den statistik de sakkunniga förebragt.

Chefen för skeppsgossekåren i Marstrand anser det av de sakkunniga angivna yttrandet vara i detalj utrett och oförtydligt utvisa behovet av skeppsgosse-kårens fortvarande bestånd.

Myndigheterna hava icke haft något att erinra mot de sakkunnigas utredning i fråga om att såväl antalet årsklasser i skeppsgossekåren som det i stat upptagna antalet gossar bör bibehållas.

Chefen för marinstaben anser sig i likhet med de sakkunniga böra avråda från vidtagande av en minskning i antalet årsklasser. Den kostnadsbesparing beträffande skeppsgossekåren, som härigenom eventuellt skulle kunna ernås,

Angående de sakkunnigas utredning beträffande antalet årsklasser och skeppsgosse-kårens styrka.

stode säkerligen icke i proportion till de olägenheter beträffande både skeppsgossekärernas egen och därigenom även sjömanskårens rekrytering, som härigenom skulle uppstå. Att minska skeppsgossarnas antal synes chefen för marin-staben av förut angivna skäl icke böra ifrågasättas, även om härigenom en besparing för själva skeppsgossekärerna skulle ernås. I stort sett skulle en sådan åtgärd visa sig oekonomisk, då ju, såsom förut påvisats, skeppsgosserekryteringen ställer sig för staten ekonomiskt gynnsammare än rekrytering medelst kontrakt-anställda. Det torde även böra framhållas, att det inom vissa gränser ställer sig ekonomiskt fördelaktigare för staten, om man räknar kostnaden per skeppsgosse, att hava en större numerär inom resp. skeppsgossekårer än en mindre, enär en hel del utgifter äro så gott som oberoende av antalet skeppsgossar.

Stationsbefälhavaren vid flottans station i Stockholm framhåller, att det borde tagas under övervägande, om icke skeppsgossekårerna borde utvidgas, så att de även kunde bidra till maskinavdelningens rekrytering och därigenom söka hindra den splittring inom underofficerskåren mellan maskin- och däcksavdelning, som synes hota inträda på grund av olika rekryteringskällor.

Mot de sakkunnigas förslag till förläggningsplats hava myndigheterna i stort sett icke heller haft några erinringar att göra utan anslutit sig till det av de sakkunniga gjorda uttalandet, att förläggningsfrågan för skeppsgossekåren i Marstrand bör förbindas med en eventuell förflyttning av flottans station i Stockholm samt förläggningsplatsen väljas inom området av en sålunda ifrågasatt ny örlogstation därstädes.

Angående
av de sakkunniga föreslagna förläggningsplats för nuvarande skeppsgossekåren i Marstrand.

Chefen för marin-staben erinrar beträffande förläggningsfrågan om den beaktansvärda fördel, som upprättandet av en särskild skeppsgossekår tillhörande Stockholms station medfört i fråga om rekryteringen av sjömanskåren vid denna station i jämförelse med förhållandena vid den tid, då någon dylik skeppsgossekår ej fanns. Genom att förlägga nämnda kår till Marstrand hyste man den förhoppningen, att bland västkustens sjöfarts- och särskilt dess fiskarbefolkning erhålla en lämplig rekryteringskälla. Erfarenheten har emellertid givit vid handen, att de förväntningar härutinnan, som man till en början hade, icke uppfyllts så som man haft anledning att antaga. Detta torde till stor del vara beroende på kårens isolerade förläggning jämte de otillfredsställande kasererings- och övningsförhållandena i Marstrand.

Ett bibehållande av skeppsgossekåren å denna plats synes stabschefen därför, särskilt i betraktande av de avsevärda kostnader, som därigenom skulle uppstå för utförande av erforderliga byggnadsföretag m. m., icke böra ifrågasättas.

Icke heller finner stabschefen någon annan ort å rikets västra kust för ändamålet fullt lämplig. Den enda plats, som därvid skulle kunna tänkas ifrågakomma, vore Göteborg vid därvarande örlogsdepå. Området därstädes är emellertid redan ganska trångt och beläget inom Älvsborgs fästning. Vissa olägenheter torde förvisso uppstå genom att inkasernerna skeppsgossar inom en så pass begränsad garnisonsort som den nyssnämnda. Övningsmöjligheterna för gossarna äro icke heller där så goda som önskligt.

Då chefen för marin-staben vidare anser, att ett bibehållande av en särskild skeppsgossekår såsom rekryteringskälla för Stockholms stations sjömanskår är

av synnerligen stor betydelse icke blott för denna station utan för flottan i dess helhet, avråder han bestämt från en förflyttning av Marstrandskåren till Karlskrona och därav föranledd sammanslagning med därvarande kår. Redan under nuvarande förhållanden är det förenat med svårigheter att hålla skeppsgossekårens numerär fulltalig och det bleve säkerligen än svårare, därest en sådan sammanslagning komme till stånd.

Genom de av de sakkunniga ifrågasatta ny- och ombyggnaderna av skeppsgossetablissemnetet i Karlskrona vinnes visserligen nödortigt utrymme därstädes för inkvartering av Marstrandskåren under förutsättning att 3 årskursen övas ombord, men detta utrymme bleve, särskilt beträffande skollokalerna, ganska otillfredsställande. Det torde nämligen icke vara ur pedagogisk synpunkt godtagbart att, såsom Karlskronaförslaget alt. I förutsätter, avse endast en skolsal för två klassavdelningar med omväxlande undervisning därstädes. Även om Karlskronaförslaget i fråga om anläggningskostnad skulle ställa sig ekonomiskt fördelaktigare än övriga förslag, anser stabschefen, att en sammanslagning av nu förefintliga båda kårer och förläggning till Karlskrona station skulle ur såväl rekryterings- som undervisnings- och övningssynpunkt komma att medföra så allvarliga olägenheter, att detta icke bör komma till utförande.

Stabschefen anhåller att få erinra, hurusom det tydligt framgår av de sakkunnigas utredning, att det ur personalorganisatorisk synpunkt ställer sig avsevärt ekonomiskt fördelaktigare att rekrytera sjömanskåren medelst skeppsgossar än med kontraktanställda. En skeppsgosseförläggning, som anordnas i en folkrik och med hänsyn till rekrytering och övningar lämplig plats, kan, även om den i anläggning ställer sig dyrare, dock i stort sett komma att för staten visa sig bliva ekonomiskt fördelaktigare än en annan förläggning, som visserligen betingar mindre anläggningskostnad men som saknar betingelserna för att befrämja rekrytering och god utbildning.

Med beaktande av ovannämnda synpunkter och med vederbörligt hänsynstagande till de sakkunnigas utredning i fråga om de orter, varifrån rekryteringen lättast sker, synes det stabschefen finnas grundad anledning att antaga, att den lämpligaste förläggningsplatsen för den nuvarande Marstrandskåren är att finna i närheten av egen station d. v. s. i Stockholms grannskap. Först vid en sådan förläggning torde kåren komma att på lämpligt sätt kunna fylla sin uppgift. Detta innebär dock icke, att kåren behöver förläggas inom stationsområdet. Under nuvarande förhållanden vore detta icke ens lämpligt. Förläggningsplatsen bör dock väljas så, att skeppsgossekåren från stationens förråd o. d. lätt kan erhålla erforderliga förnödenheter och behövlig utredning samt å flottans varv erhålla övningsmateriel och få erforderliga reparationer å densamma utförda.

De sakkunniga hava såsom lämpliga förläggningsorter i Stockholms närhet föreslagit Stora Skuggan och Lidingön. Båda dessa platser finner stabschefen godtagbara, och han anser därvid, att Stora Skuggan är att föredraga på grund av följande skäl. Etablissemnet betingar billigare anläggningskostnad än å Lidingön. Något markförvärfv erfordras icke, då Skugganområdet tillhör kronan. Kommunikationerna med den nuvarande stationen äro vid Stora Skuggan lättare än å Lidingön, varjämte trakten kring Skuggan väl lämpar sig för övningar.

Inspektören av flottans övningar till sjöss anser de synpunkter i fråga om skeppsgossekårens i Marstrand förläggning, som av de sakkunniga framhållits, vara klokt valda och de därav dragna slutledningarna vara riktiga. Något försök

till utökning av numerären i Karlskrona torde på grund av lokala m. fl. förhållanden icke vara att förorda. Givetvis är frågan om en skeppsgossekårs förläggning till Stockholmstrakten väsentligen avhängigt det senaste flottstationsförslaget. Därest flottstationskommitterades förslag vinner statsmakternas bifall, anser inspektören, att den nuvarande förläggningen i Marstrand bör utbytas mot en förläggning i omedelbar närhet av den nya flottstationen.

Chefen för skeppsgossekåren i Karlskrona, i vilkens yttrande *stationsbefälhavaren därstädes* i huvudsak förklarar sig vilja instämma, anser i likhet med de sakkunniga Marstrand olämplig som förläggningssort för skeppsgossar men ännu olämpligare den plats vid Nya Varvet, som ifrågasatts. Sagda chef instämmer i de sakkunnigas åsikt, att en ytterligare förläggning av skeppsgossar till Karlskrona icke är önskvärd, samt framhåller, att en förflyttning av Marstrandskåren bör följas av en sammanslagning av båda skeppsgossekåren. Skeppsgossekårchefen anser slutligen, att Stockholms närhet icke äger någon absolut betingelse för ernäendet av ett gott resultat av en vare sig större eller mindre skeppsgossekår. Men de platser i huvudstadens närhet, vilka av de sakkunniga föreslagits, besitta likväl så stora förutsättningar i övrigt, att de böra upptagas till prövning, och i varje fall äro de vida överlägsna Karlskrona, Göteborg och Marstrand.

Stationsbefälhavaren vid flottans station i Stockholm understödjer de sakkunnigas förslag till Marstrandskårens förflyttning till Stockholm huvudsakligen på grund av det statistiska materialet som förebringats angående utfallet av rekryteringen till kåren och dennas fördelning inom landet i förhållande till skeppsgossekårens förläggningssorter.

Chefen för skeppsgossekåren i Marstrand framhåller att, enär anledningen, varför en skeppsgossekår på sin tid förlades till Marstrand, huvudsakligen var förhoppningen att få kåren rekryterad genom gossar från västkusten, vilket i början också lyckades, men numera sker rätt undantagsvis, något skäl för kårens bibehållande i Marstrand ej längre synes förefinnas, utan håller han för troligt, att det lämpligaste vore, att kåren förlades inom den nya flottstationen.

Departements-
chefen.

Då jag efter denna redogörelse för vad i ärendet förekommit nu går att för egen del yttra mig i föreliggande fråga, anser jag mig, efter att hava tagit del av myndigheternas ovan återgivna utlåtanden, vilka så gott som enstämmigt ansluta sig till de av de sakkunniga framlagda förslagen, till en början böra uttala, att den av de sakkunniga förebragta utredningen synes mig otvetydigt hava ådagalagt, att skeppsgossekåren äro nödvändiga för säkerställande av sjömanskårens rekrytering samt att de även måste anses utgöra den billigaste rekryteringskällan för sistnämnda kår. Jag vill här endast erinra om skeppsgossekårens avgörande betydelse för sjömanskårens rekrytering, särskilt beträffande dess *däcksavdelning*. Hade icke sistnämnda avdelning, till vilken skeppsgossarna i regel karlskrivas, under den av de sakkunniga i betänkandet angivna tioårsperioden rekryterats med karlskrivna skeppsgossar, skulle medeltalet vakanser inom nu nämnda avdelning hava uppgått till omkring 65 % av hela medelantalet av det i rullorna under

perioden upptagna manskapet, eller med andra ord: *två tredjedelar av det i stat för berörda avdelning upptagna antalet stammanskap skulle icke hava funnits*. Rekryteringen av däcksavdelningen genom karlskrivna skeppsgossar har däremot kunnat begränsa antalet vakanser inom denna avdelning till omkring 27 %. Vakansantalet inom sjömanskårens däcksavdelning skulle alltså hava varit *mera än dubbelt så stort*, om icke rekrytering från skeppsgossekårerna funnits. Beträffande *ekonomiavdelningen* uppgingo vakanserna inom denna för samma tidsperiod till omkring 6 %, men skulle, om karlskrivna skeppsgossar ej medräknats såsom befintlig tillgång, hava uppgått till omkring 28 %. Skeppsgossekårerna måste sålunda anses hava varit av avgörande betydelse för rekryteringen av däcksavdelningen och även hava kraftigt bidragit till uppehållande av ekonomiavdelningens numerär.

Ehuru de sakkunniga påvisat, att för rekrytering av flottans underbefäl skeppsgossekåren icke synes vara *oundgängligen* erforderlig, håller jag dock före, att skeppsgossekåren med dess skeppsgosseskola måste anses vara av mycket stor betydelse för underofficerskårens rekrytering. Jag fäster särskilt avseende vid nödvändigheten av att den grundläggande allmänbildning, som är erforderlig för den blivande underofficeren, inhämtas redan vid tidiga år, enär den med tjänsten vid flottan förbundna långvariga sjötjänsten icke utan avsevärda olägenheter medgiver, att han senare bibringas alla de teoretiska kunskaper han behöver.

Vid bedömande ur ekonomisk synpunkt av skeppsgossekårens betydelse för rekrytering av sjömanskåren vill jag ävenledes erinra om den av de sakkunniga förebragta utredningen angående de kostnader, som statsverket fått vidkännas för dels en till 2 kl. sjöman karlskriven skeppsgosse och dels en kontraktanställd av sjömanskårens däcksavdelning, då han uppflyttas i 2 sjömansklassen. Utredningen har givit vid handen, att den förre ådragit statsverket en kostnad av omkring 2,800 kronor och den senare en kostnad av omkring 1,800 kronor. Men då den av de sakkunniga verkställda undersökningen angående den medeltjänstetid, som kommer på var och en av nu nämnda kategorier, utvisat, att efter uppflyttningen till 2 kl. sjöman den karlskrivne kvarstätt i tjänst över 56 månader men den kontraktanställda blott omkring 25 månader, har alltså skeppsgossen förblivit i tjänst mer än dubbelt så lång tid som den till 2 kl. sjöman uppflyttade kontraktanstälde. Detta förhållande måste tagas med vid jämförandet av kostnaderna för rekryteringen av sjömanskåren genom var och en av nu nämnda olika kategorier manskap. Med hänsyn härtill hava de sakkunniga funnit kostnaderna för en till 2 kl. sjöman

karlskriven skeppsgosse kunna beräknas uppgå till omkring 2,800 kronor och för en kontraktanställd vid uppflyttningen i 2 sjömansklassen till i runt tal 4,100 kronor. *Rekrytering medelst karlskrivna skeppsgossar ställer sig alltså ur ekonomisk synpunkt avsevärt fördelaktigare än medelst kontraktanställt manskap.*

På grund av det nu anförda finner jag de sakkunnigas uttalande angående skeppsgossekårernas betydelse fullt berättigat och instämmer därför i deras åsikt, *att dessa kårer måste bibehållas.*

I likhet med de sakkunniga och myndigheterna anser jag, att en minskning av antalet årsklasser inom skeppsgossekåren icke bör ifrågakomma. Såsom de sakkunniga framhållit, har åtgärden förut försökts och befunnits i hög grad olämplig, framförallt med hänsyn till skeppsgossekårens rekrytering, i det att den medfört, att antalet vakanser, från det att nästan inga sådana förefunnits före åtgärdens vidtagande, sedermera sprungit upp till över hälften av kårens hela numerär. Den besparing i kostnaderna, som genom en minskning av antalet årsklasser skulle kunna ernås, skulle säkerligen ej uppvägas av de olägenheter, som till följd härav skulle uppkomma i fråga om såväl skeppsgossekårernas som sjömanskårens rekrytering. Jag vill i detta sammanhang ävenledes erinra, att det ur kostnadssynpunkt är av stor betydelse, att skeppsgossekårerna hållas vid i stat upptagen numerär, på det att det med fulltaliga kårer beräknade antalet skeppsgossar årligen må kunna karlskrivas. Kostnaden för varje karlskriven skeppsgosse nedbringas härigenom så mycket som möjligt. Ur nu framhållna synpunkter vore det föga lämpligt att vidtaga en åtgärd, som givetvis skulle medföra, att antalet vakanser inom skeppsgossekårerna i hög grad ökades.

Angående förläggningsfrågan hava myndigheterna i likhet med de sakkunniga föreslagit förflyttning av Marstrandskåren till någon plats i närheten av Stockholm och helst inom området för en eventuell ny flottstation därstädes. Förläggningsfrågan är, såsom härav framgår, ännu icke mogen för lösning, och torde densamma böra underkastas särskild prövning, för den händelse det skulle befinnas nödvändigt att vidtaga ändring uti nu rådande förhållanden i detta avseende.

Vid sådant förhållande har jag tagit under omprövning, huruvida avgörandet av frågan om vidtagande av de av de sakkunniga föreslagna åtgärderna i fråga om skeppsgossekårernas utbildning och rekrytering bör uppskjutas, till dess att spørsmålet om förändring av Marstrandskårens förläggning blivit ytterligare undersökt, eller om förstnämnda fråga redan nu bör underställas statsmakternas beprövande. Jag har därvid kommit till den uppfattningen, att hinder icke förefinnes för att frågan om skepps-

gossekårens utbildning och rekrytering avgöres oberoende av förläggningsfrågan. Och jag hyser den övertygelsen, att förstnämnda fråga är av sådan vikt för säkerställandet av skeppsgossekårens och därmed även för sjömanskårens rekrytering, att de böra föreläggas redan innevarande års riksdag. De kostnader den föreslagna omorganisationen av skeppsgossarnas utbildning och därmed i sammanhang stående åtgärder skulle betinga synas mig dessutom vara relativt små i förhållande till de betydelsefulla fördelar, som de måste beräknas medföra för berörda rekrytering och därmed också för vårt sjöförsvaret i allmänhet.

III. Skeppsgossutbildningens omorganisation.

1. Allmänna synpunkter.

De sakkunniga.

Angående de allmänna synpunkter, som böra ligga till grund för en ifrågasatt omläggning av skeppsgossutbildningen, hava de sakkunniga uti sitt avgivna betänkande anfört följande.

Ända sedan långt tillbaka har skeppsgossutbildningen huvudsakligen varit så ordnad, att gossarna under vintrarna undervisats i skeppsgosseskolan och därjämte erhållit militär utbildning samt under somrarna övats ombord å fartyg. Till och med 1908 hava övningarna ombord bedrivits uteslutande å segelfartyg, men från och med 1909 hava äldsta årskursens gossar kommenderats å stridsfartyg, å vilka de erhållit yrkesutbildning, på det att de måtte bliva mobiliseringsbara vid sitt inträde i sjömanskåren, d. v. s. skickade att bekläda vissa mindre krävande förhandsposter ombord å stridsfartygen. Den nykarlskrivne skeppsgossen har därefter kommenderats å det s. k. långresefartyget för att erhålla praktisk övning och vana ombord å fartyg, som företager längre sjöresor, och därigenom förvärva ökad sjömansutbildning. Det har emellertid redan förut inom flottan framställts en önskan att förlägga denna utbildning å långresefartyg till skeppsgossetiden, och förslag i dylikt hänseende har under år 1913 avgivits av chefen för marininstaben och inspektören av flottans övningar till sjöss, men icke kommit till utförande. De sakkunniga, som tagit detta spörsmål under omprövning, anse, att många skäl tala för att nu nämnda förslag måtte bliva godkänt. Betydelsen av längre sjöresor synes ur ren sjömannasynpunkt vara oomtvistlig, och torde denna synpunkt aldrig böra eftersättas. Också anses verklig sjömannautbildning inom snart sagt alla mariner vara ett oeftergivligt villkor, för att den i övrigt inom sin yrkesgren utbildade förhandsmannen må vara skickad att under alla omständigheter kunna fullgöra sina skyldigheter ombord under strid. Inom tyska flottan har nu nämnda fordran särskilt beaktats, och ingår också i skeppsgossutbildningen ett års tjänstgöring i en följd å fartyg, som företaga längre sjöresor. Skall en dylik längre sjöexpedition inrymmas i skeppsgossutbildningen, anse de sakkunniga, att densamma bör äga rum under det 3 övningsåret vid skeppsgossekåren och förläggas till sagda års vintermånader ombord å meromnämnda långresefartyg, å vilket även utbildning för sjökadetter är anordnad. Under sagda expedition bör skeppsgossen erhålla förberedande yrkesutbildning för att efteråt kunna genomgå den yrkesskola ombord, i vilken skeppsgossen enligt nu gällande bestämmelser skall utbildas under sista sommarens övningar till sjöss. Sagda förberedande utbildning synes med fördel kunna anordnas ombord å långresefartyget, där god tillgång å materiel för övningarnas bedrivande förefinnes. Skulle så bliva bestämt, måste emellertid den skolutbildning, som varje

skeppsgosse bör erhålla och vilken — såsom framgår av vad de sakkunniga här ovan anfört — ej torde böra på något vis få bliva eftersatt, genomgås i skeppsgosseskolan under 2 vintrar, i stället för såsom nu är fallet under 3 vintrar. Någon svårighet härför synes icke föreligga, om blott läsåret i skolan utsträcker med en månad, så att undervisningen kommer att pågå även under maj, samt att den militära utbildningen under första och andra årets vintrar något inskränkes. Om sålunda undervisningen komme att pågå från den 1 oktober till och med den 31 maj med avdrag av tre veckors ferier vid julen, eller under omkring 32 veckor, skulle den med avseende på tidsomfattningen komma att i det närmaste motsvara den lärotid, som för närvarande förekommer i vissa högre folkskolor med två årsklasser.

Mot de allmänna synpunkter för en ifrågasatt omorganisation av skeppsgossutbildningen, som framlagts i de sakkunnigas nu relaterade förslag, hava de i ärendet hörda myndigheterna icke haft något att erinra utan uttalat sin anslutning till desamma.

Myndig-
heterna.

Chefen för marininstaben anför, att i det förslag till reviderad normalövningsplan, som av honom jämlikt nådigt brev den 19 september 1914 avgavs med skrivelse den 8 november 1917, skeppsgossarnas utbildning var planlagd i huvudsak på det sätt, de sakkunniga nu föreslagit, vilket stabschefen fortfarande i stort sett finner lämpligt.

Chefen för skeppsgossekvären i Karlskrona, till vilkens mening *stationsbefälhavaren därstädes* i huvudsak anslutit sig, anser, att mot en omläggning av skeppsgossarnas utbildning så, att äldsta årsklassen skulle utbildas ombord, finnes i princip intet att erinra under förutsättning att det fartyg, å vilket gossarna embarkera under vintern, medgiver bedrivandet av en målmedveten utbildning, samtidigt som den rena sjötjänsten kan tillgodoses.

Mot ovan återgivna allmänna synpunkter rörande en omläggning av skeppsgossutbildningen, så att de skeppsgossar, som tillhöra äldsta årsklassen, uteslutande utbildas ombord och att skolutbildningen genomgås i skeppsgosseskolan under två vintrar i stället för såsom nu är fallet under tre, har jag i likhet med myndigheterna intet att erinra. Genom en sådan omläggning kommer en skeppsgosses tjänstetid till sjöss vid karlskrivningen att bli längre än hittills och omfattningen av den för skolundervisningen avsedda tiden minst lika med den nuvarande. Ur krigsberedskapssynpunkt måste det vara betydelsefullt, att ett avsevärt antal yrkesutbildat manskap, som vid mobilisering skall tjänstgöra å andra stridsfartyg, icke såsom hittills kommenderas å långresa, utan att för sistberörda kommandering i stället kunna avses 3 årsklassens skeppsgossar. På grund härav finner jag mig böra biträda de sakkunnigas förslag i berörda hänseende.

Departements-
chefen.

2. Den militära utbildningen.

Vid behandlingen av frågan om skeppsgossarnas militära utbildning hava de sakkunniga först redogjort för, huru de tänka sig vinterutbild-

De sak-
kunniga.

ningen anordnad, och därefter lämnat en redogörelse för sommarutbildningen.

Om vinterutbildningen yttra de sakkunniga:

Vinterutbildningen, vilken under de 2 första vintrarna, likasom f. n. är fallet, bör vara förlagd i land, måste såsom förut påvisats något minskas och skulle endast komma att omfatta allmänmilitär utbildning samt gymnastik. För sagda utbildning hava blott kunnat avses 11 timmar i veckan mot 20 timmar enligt den nu gällande utbildningsplanen. Emellertid torde vad sålunda skulle komma att under vintrarna förloras i militär utbildning återvinnas, om sommarövningarna anordnas på sätt nedan kommer att angivas.

Om sommarutbildningen uttala sig de sakkunniga på följande sätt:

Innan en redogörelse lämnas över, huru de sakkunniga tänkt sig *sommarutbildningen* ordnad, må nämnas, att under omprövning tagits, huruvida utbildningen å seglande fartyg bör bibehållas. Inom de större marinerna har nämligen dylik utbildning borttagits och ersatts med övning å med maskinkraft framdrivna fartyg. Skälen härtill hava i allmänhet varit bristande tillgång å lämpliga segelfartyg, enär antalet skeppsgossar inom dessa mariner är avsevärt stort, samt att svårighet förefunnits att erhålla erforderligt antal befäl och underbefäl, kunniga i segelfartygs manövrerande och skötsel. Nyttan av segelutbildningen förnekas dock sällan och, oaktat inom handelsflottorna segelfartygen komma allt mer och mer ur bruk och ersättas av med maskinkraft framdrivna fartyg, byggas och underhållas seglande skolfartyg för att kunna uppfostra gott och dugligt sjöfolk. Enär inom svenska flottan de nuvarande övningsfartygen för skeppsgossar äro i så gott stånd, att de ännu under många år kunna vara påräkneliga, kan alltså bristande tillgång å lämpliga fartyg icke anföras såsom skäl för segelutbildningens slopande. Beträffande tillgång till befäl och underbefäl, lämpliga att sköta och manövrera dessa fartyg, måste nog erkännas, att densamma minskas, men torde vi ännu icke hava kommit till den tidpunkt, att segelutbildningen därför behöver uppgivas. Erinras bör, att största delen av underofficerskårens däcksavdelning rekryteras från f. d. skeppsgossar, vilka utbildats å seglande fartyg. Så länge segelutbildningen kvarstår inom skeppsgossekåren, torde man alltså kunna påräkna underbefäl, som är kunnigt att tjänstgöra på skeppsgossarnas övningsfartyg. Tillgång på befäl, som kan manövrera segelfartyg, minskas väl med varje kommande år, emedan icke mera någon segelutbildning meddelas sjökadetterna, men såsom fartygschefer å skeppsgossefartygen torde ännu många år framåt kunna avses sådana officerare, som utbildats å segelfartyg. Det har dessutom visat sig ej vara alltför svårt att i segling utbilda officerare, vilka utgått från sjökrigsskolan utan att hava erhållit övning å seglande fartyg. Då övning å segelfartyg säkerligen är ett av de bästa medel att hos gossar utveckla raskhet, uppmärksamhet, rådighet och mod, allt nödvändiga egenskaper hos en god örlogsmatros, anse de sakkunniga skäl ej föreligga att borttaga denna övning i skeppsgossutbildningen.

Under förutsättning alltså att övning å seglande fartyg bibehålles, hava de sakkunniga funnit lämpligt föreslå, att 1 årskursens utbildning förläggas till Karlskrona station under månaderna juni—mitten av september, och att densamma kommer att omfatta båttjänst i stor utsträckning, övningar i segelexercis

och segling å övningsbriggarna, vilka övningar huvudsakligen böra bedrivas å Karlskrona redd, sjömaning, handvapensexercis med skjutövningar, idrott och friluftss lekar, simövningar samt i övrigt allmän militär utbildning m. m.

Som skäl för anordnandet av 1 årskursens sommarövningar på nu angivet sätt må anföras följande. Såsom första utbildning för sjömansyrket torde båt-tjänst vara av grundläggande betydelse. Denna tjänst har nog i allmänhet icke kunnat bedrivas till den utsträckning, som varit önskvärd, och det har ofta klagats över att flottans manskap häri ej erhållit tillräcklig övning. Förhållandet är nämligen det, att under skeppsgossarnas expeditioner ombord å segelfartygen blir, och detta helt naturligt, segling och därmed följande manövrer och exercis de huvudsakliga övningarna. När fartygen kommit i hamn, hava en mångfald av underhålls- och rengöringsarbeten efter seglingen till stor del utfyllt övnings-tiderna, varjämte det jämförelsevis ringa antal båtar, som ombord medföras, icke medgivit, att övningarna i rodd och båtsegling kunnat bedrivas så intensivt, som varit önskvärdt. Därjämte har övning i ångslupstjänst å skeppsgossefartygen ej kunnat meddelas på grund av bristande tillgång till med maskinkraft framdrivna båtar. Bliva första årets sommarövningar förlagda till Karlskrona station, kunna övningarna i båt-tjänst i stor utsträckning bedrivas, då ett avsevärt antal båtar böra kunna ställas till gossarnas förfogande. Redden är rymlig och lämpar sig väl för rodd och båtsegling, och båtarna kunna förläggas å varvet helt nära skeppsgossekasernen, så att blott obetydlig tid behöver åtgå för att komma i gång med övningarna. Därjämte kunna lämpliga ångslupar för övningar erhållas från varvet. Utbildningen i båt-tjänst bör sålunda grundligt kunna tillgodoses. Såsom förberedelse för segelutbildningen synes det särdeles lämpligt, att gossarna ombord å de mindre övningsfartygen, förlagda å Karlskrona redd, till en början bedriva segelexercis till ankars. Sedan de första grunderna väl inlärts, böra kortare seglingar vid dager företagas å Karlskrona yttre redd med närmast om-givande farvatten. Genom att seglingarna endast företagas under den ljusa delen av dygnet undvikas de för de yngre skeppsgossarna ganska ansträngande nattvakterna. Enär såsom förut sagts skolutbildningen under första vintern tager största tiden i anspråk, blir ej så mycken tid övrig för sjömaning samt hand-vapensexercis med åtföljande skjutövningar. Dessa övningar kunna däremot kraf-tigt bedrivas under sommaren vid Karlskrona station, där tillgång å skjutbanor med lätthet bör kunna erhållas. Lämplig terräng för idrott och friluftss lekar bör kunna utvinnas inom Karlskrona skärgårdsområde, och tillfälle till dagliga havs-bad med åtföljande simövningar kunna likaledes beredas. Ett sådant härdande och stärkande liv i förening med god och närande föda och icke alltför ansträng-ande övningar anse de sakkunniga böra i hög grad utveckla gossarna, av vilka många vid inträdet i kåren äro undernärda och till följd härav utvecklade. Första årets sommarövningar, på nu angivet sätt ordnade, skulle bliva billigare än de nuvarande och dessutom medföra den fördelen, att möjlighet för äldre skeppsgossar att ombord utöva penalism mot de yngre, i sjölivet oerfarna, bort-faller. De sakkunniga vilja alltså hålla före, att en utbildning av skeppsgossarna under den första sommaren, de äro i tjänst, ordnad enligt nu angivna linjer, är att föredraga framför den nuvarande och bör kunna giva ett bättre resultat än den nu föreskrivna utbildningen ombord å övningsfartygen tillsammans med 2 årskursens gossar.

Beträffande 2 årskursens sommarövningar föreslås på grund av förut anförda skäl, att expeditionen med övningsfartygen minskas från nuvarande 4½ till 3½

månader, och att efter expeditionens avslutande med sagda fartyg skjutövningar med karbin samt övningar i ångslups- och annan båttjänst bedrivs å Karlskrona station under omkring 14 dagar i september månad.

3 årskursens övningar skulle under tiden från mitten av oktober till omkring den 25 april året därpå vara förlagda till långresefartyget. Ombord skulle gossarna erhålla förberedande yrkesutbildning, och vilja de sakkunniga föreslå, att av sagda årsklass tillhörande gossar uttagning för utbildning, förutom till yrkesgrenarna artilleri-, signal-, torped- och minmatros, även göres till yrkesgrenen gnistmatros. Hittills har nämligen uttagning till denna sistnämnda yrkesgren verkstälts bland de nykarlskrivna signalmatroserna, vilka därefter under den näst påföljande vintern, då deras jämnåriga varit kommenderade på långresefartyget, fått genomgå yrkesutbildning vid stationen eller å vid stationen förlagd rustad pansarbåt. Den till gnistmatros uttagne blir sålunda ej förrän ungefär ett år efter karlskrivningen yrkesutbildad, vilket ur mobiliseringssynpunkt givetvis måste anses olägligt. Efter slutad expedition å långresefartyget böra skeppsgossarna direkt embarkera å de fartyg, som avses för deras yrkesskolor. Sedan respektive yrkesskolor med tillhörande tillämpningsövningar avslutats, bör karlskrivningen förrättas så snart ske kan i september månad. De karlskrivna gossarna förläggas omedelbart till sjömanskårens kaserner, ställas under kårchefens befäl och övergå fr. o. m. nästpåföljande 1 oktober till sjömanskåren.

Angående de fördelar, det nu framlagda förslaget till omläggning av skeppsgossarnas militärutbildning skulle medföra, yttra de sakkunniga slutligen:

Den *militära utbildningen* kommer att enligt förslaget bliva minst lika omfattande som den nuvarande. Visserligen kommer genom den föreslagna omläggningen sjötiden å seglande fartyg att minskas från nuvarande c:a 9 månader till $3\frac{1}{2}$ månader, men torde härvid böra erinras om, att segelutbildning även ingår i första årets sommarövningar, vilka komma att pågå under c:a $3\frac{1}{2}$ månader, ehuru denna utbildning är förlagd till de mindre övningsfartygen, och att seglingarna med dessa fartyg i allmänhet icke komma att utsträckas utöver dagen och Karlskrona skärgårdsområde. Nu nämnda inskränkning i sjötiden kommer dock att väl uppvägas av den i det närmaste ettåriga tjänstgöringen ombord under 3 övningsåret. Skeppsgosses sjötid vid karlskrivningen bör således komma att uppgå till omkring 15 månader mot nuvarande omkring $13\frac{1}{2}$ månader. Sjøtiden kommer alltså ej att bliva lidande av den föreslagna omläggningen i skeppsgossarnas utbildning. I skolreglementet är föreskrivet, att för karlskrivning till 2 kl. sjöman fordras bland annat minst 10 månaders tjänstgöring å flottans fartyg, men torde denna tjänstgöringstid, om förslaget genomföres, kunna höjas till minst 12 månader. Övningarna i båttjänst och sjömaning komma att utsträckas, och förstnämnda övning kommer även att omfatta ångslupstjänst. Simövningarna kunna oftare och planmässigare bedrivs, på grund av att 1 årskursens sommarövningar äro förlagda vid Karlskrona station.

Genom den föreslagna omläggningen av utbildningen komma gossarna att vara förlagda i kasern endast under 2 mot såsom nu 3 vintrar, vilket är en beaktansvärd fördel, när en långvarig inkasering, särskilt om inkaserneringsförhållandena äro mindre goda, kan verka nedtryckande på det ungdomliga sinnet och stundom åstadkomma, att gossarna fatta leda för tjänsten.

På grund av det nu anförda anse de sakkunniga, att den här ovan föreslagna utbildningen är lämpligare än den nu gällande.

Myndigheterna hava i huvudsak icke haft något att erinra mot de sakkunnigas förslag till omläggning av skeppsgossarnas militära utbildning utan uttalat sin fulla anslutning till detsamma. Mot vissa detaljer uti förslaget hava en del oväsentliga anmärkningar blivit gjorda, vilka jag dock icke finner anledning att nu närmare beröra.

Myndig-
heterna.

Chefen för marininstaben anför såsom en given fördel med det nu föreslagna utbildningssystemet bl. a., att de olika årskurserna komma att i stor utsträckning sammanhållas samt utbildas och övas var för sig, varigenom anledningar till penalismen undvikas. Stabschefen anser emellertid, att beslut i fråga om uttagning av gnistmatros under långresa bör anstå, intill dess någon erfarenhet vunnits i fråga om den nya utbildningen.

Stationsbefälhavaren vid flottans station i Stockholm anför i fråga om skeppsgossarnes delvisa utbildning på segelfartyg, att man ännu någon tid torde kunna räkna på befäl kompetent att leda densamma, om ock han såsom inspektör av flottans övningar till sjöss kunnat konstatera den helt förklarliga nedgången inom flottans officerskår i skicklighet att manövrera segelfartyg och den lika förklarliga minskningen i intresse härför. Man torde därför göra klokt i att förbereda en mera utsträckt användning av modernare materiel för gossarnas övningar.

Chefen för underofficers- och sjömanskårerna i Stockholm anser det föreliggande förslaget beträffande den militära organisationen och utbildningen värt allt beaktande och tillstyrker därför detsamma.

Chefen för skeppsgossekåren i Karlskrona anser, att de sakkunniga med full rätt framhållit behovet av att sjömannautbildningen tillgodoses.

Det av de sakkunniga framlagda förslaget till ändrad militär utbildning för skeppsgossarna synes mig, jämfört med nuvarande utbildningsprogram, bättre tillgodose utbildningens krav. Det ställer sig jämväl billigare, då enligt de sakkunnigas beräkningar, mot vilka jag icke har något att erinra, genomförandet av förslaget skulle medföra en minskning av utgifterna från anslaget till naturaunderhåll åt personal vid flottan av omkring 9,000 kronor och från anslaget till flottans krigsberedskap och övningar av omkring 26,000 kronor eller tillsammans en minskning av omkring 35,000 kronor. En av de orsaker, som verka hindrande på skeppsgossekårens rekrytering och som bidrager till att gossarna särskilt under första året vantrivas och söka lämna tjänsten, uppgives vara svårigheten att förhindra den inom kårerna av gammalt förekommande penalismen. Om nu emellertid enligt de sakkunnigas förslag de skeppsgossar, som tillhöra samma årskurs, komma att i regel mera hållas samman och övas särskilt för sig, torde det kunna förväntas, att strävandena att åstadkomma en god sammanlevnad mellan skepps-

Departement-
schefen.

gossarna skola lättare krönas med framgång. Att gossarna under första anställningsåret under sommaren förläggas i land och där beredas tillfälle till ett härdande och stärkande liv i förening med god och närande föda och icke alltför ansträngande övningar bör bidraga till att kraftigt utveckla gossarna. Samtidigt få de tillfälle att grundligt sätta sig in i flera grenar av tjänsten, i vilka de hittills endast kunnat obetydligt övas, samt erhålla god förberedande utbildning för kommenderingen näst-påföljande sommar å övningsfartygen. Betydelsen av en längre tids tjänstgöring ombord under expedition hava de sakkunniga beaktat, i det de föreslagit, att 3 årskursens gossar under vintern skulle medfölja det s. k. långresefartyget. Förutom vinsten för gossarna själva av att få se sig om i världen, medför här berörda ändring i utbildningen jämväl den fördelen, att gossarna komma att vara förlagda i kasern endast under två vintrar i stället för såsom nu under tre. Detta är givetvis fördelaktigt särskilt med hänsyn till nuvarande inkaserneringsförhållanden för skeppsgossarna i Marstrand ombord å kasernfartyget Norrköping. Jag finner mig därför böra tillstyrka den av de sakkunniga föreslagna omläggningen av skeppsgossarnas militära utbildning.

Beträffande av de sakkunniga föreslagna ändringar i reglemente för utbildning av flottans manskap, som föranledas av ifrågavarande förslag till ändrad militär utbildning av skeppsgossarna, anser jag dem i stort sett lämpliga. Vissa förslag till detaljändringar, som innehållas i några av de utav myndigheterna avgivna yttrandena, torde i samband därmed böra tagas under närmare omprövning.

3. Skolutbildningen.

1) Skeppsgosseskolans ändamål och organisation.

*De sakkunniga.
Önskemål om
en förhöjd
allmän-
bildning.*

De sakkunniga hava i sitt betänkande upprepade gånger framhållit, att det är av synnerligen stor vikt såväl för sjömanskårens rekrytering som även för att denna rekrytering måtte ställa sig ekonomiskt fördelaktig, att skeppsgossekårens i stat upptagna numerär vidmakthålles, och att de inträdessökandes antal blir så stort, att ett gott urval bland dem må kunna göras. Vad i nu berörda hänseenden synes de sakkunniga vara av stor vikt är, att anställningen vid skeppsgossekåren göres tilldragande. Ett av medlen härför och därjämte ett bland de viktigaste anse de sakkunniga vara, att skolutbildningen i skeppsgosseskolan omläggas i sådan riktning, att en förbättrad undervisning i vanliga skolämnen kan meddelas skeppsgossarna. Härom yttra de sakkunniga i sitt betänkande följande.

Under den utländska studieresa, som de sakkunniga på statens bekostnad blevo satta i tillfälle att företaga, fästes deras uppmärksamhet särskilt vid, att undervisningen i skeppsgosseskolan inom engelska, franska och tyska marinerna var uppdelad på två eller flera linjer, beroende på den skolunderbyggnad och intelligens de vid skeppsgossekårerna inträdande ynglingarna besitta ävensom att över huvud taget inom tyska marinens skeppsgosseskola undervisningen och skeppsgossarnas kunskaper i allmänbildande ämnen stodo på ett icke obetydligt högre plan än inom den svenska. Nu nämnda undervisning är i stort sett uppdelad på 2 linjer, en högre och en lägre, med möjlighet under viss tidsperiod för den lägre linjen tillhörande gossar att uppflyttas i den högre och tvärtom. Såsom det för de sakkunniga uppgavs, är ändamålet med denna uppdelning *uteslutande* att bereda gossar, som äga bättre skolunderbyggnad än det stora flertalet ävensom högre intelligens, möjlighet att under skeppsgossetiden förvärva större allmänbildning. Härigenom eggas dessa gossar till arbete och deras förståndsgåvor vinna en högre grad av utveckling. Gossar, som genomgått den högre linjen, belönas i allmänhet med hastigare befordran än de, som blott genomgått den lägre linjen, men utbildningen inom respektive marinens manskapskårer är dock lagd så, att den lägre linjens gossar utan någon större svårighet må kunna genomgå de kurser i vanliga skolämnen, som erfordras för att vinna befordran till underofficer. Vid en undersökning beträffande de förkunskaper, svenska skeppsgossar besitta vid antagningen, har utrönts, att desamma äro mycket växlande. I allmänhet hava gossarna genomgått vanlig folkskola, men då flera olika typer av sådan skola finnas inom landet, äro förkunskaperna hos gossarna ganska olika, beroende på vilken typ av folkskola en var genomgått. Inom skeppsgossekårerna finnas även gossar, som genomgått en eller flera klasser i allmänt läroverk, ja till och med sådana, som avlagt realskolexamen. Att låta dylika gossar undervisas under trenne läsår tillsammans med sådana, som i kunskaper äro dem betydligt underlägsna, måste verka skadligt på de förstnämndas intelligens och slappande för deras energi. Då därjämte flottans underofficerare och underofficerskorpraler framhållit, att en förhöjd allmänbildning är för dem och deras söner ett mycket eftersträvat önskemål, vilket i allmänhet synes förefinnas inom hela vårt folk, hava de sakkunniga ansett starka skäl föreligga att upptaga frågan härom till närmare skärskådande.

Med hänsyn till nu antydda önskemål om en fördjupad allmänbildning i skeppsgosseskolan hava de sakkunniga tagit under omprövning, *vilken plats skeppsgosseskolan lämpligen bör intaga i systemet av svenska undervisningsanstalter*, avsedda för barndoms- och ungdomsåldern. Ut i sitt betänkande anföra de härom följande.

Skeppsgosseskolans plats i skol-systemet.

Som bekant utgöres den breda gemensamma grundvalen för den allmänna undervisningen i vårt land av *folkskolan*, i regel omfattande en tvåårig småskola och en fyraårig egentlig folkskola. Den undervisning, som här meddelas, är obligatorisk för alla, som befinna sig i skolåldern och vilka ej på annat sätt erhålla en motsvarande undervisning. Det står skoldistrikt, som så önskar, fritt att utöka den fyraåriga egentliga folkskolan med ännu en obligatorisk årsklass. Så har ock på sista tiden skett på åtskilliga orter, företrädesvis i städer och stadslignande samhällen. Utöver nu berörda undervisning i den egentliga folkskolan saknas för närvarande hos oss obligatorisk undervisning för det åldersstadium, varom nu är fråga.

För frivillig fortsättning av skolundervisningen i allmänbildande syfte finnas emellertid vissa överbyggnader på folkskolan, som, till sin natur kommunala, i större eller mindre utsträckning åtnjuta understöd av staten.

Till sådana överbyggnader hör närmast den s. k. *folkskolans högre avdelning* — merendels ettårig — inom vilken folkskolans kurs kan utvidgas och fördjupas. Till överbyggnaden hör vidare den s. k. *fortsättningsskolan*. Denna skola är avsedd att bereda sådana lärjungar, som genomgått folkskolans lärokurs och i regel redan befinna sig ute i praktiskt förvärvsarbete, undervisning under en eller annan dag i veckan eller under vissa kortare tider av året. Den har hittills i stort sett knappast kunnat förverkliga något annat mål än en med avseende på både tid och lärokurser anspråkslös repetition av folkskolans kurser. För närvarande föreligga emellertid betydelsefulla förslag till en reformering av fortsättningsskolan. Under år 1917 har denna fråga varit föremål för slutlig utredning i samband med frågan om läroanstalter för ungdomens yrkesutbildning i olika riktningar, och hava de av Kungl. Maj:t utsedda sakkunniga, som haft denna utredning sig anförtrodd, avslutat sitt arbete och framlagt förslag rörande praktiska ungdomsskolor. Samtliga nu nämnda utredningar och förslag hava gått ut därpå, att den allmänna fortsättningsskolan bör göras obligatorisk, dess lärokurser utvidgas och undervisningen omläggas, så att fortsättningsskolan jämte sitt allmänt medborgerliga bildningsmål får en mera yrkesbetonad läggning i anslutning till olika orters näringsliv.

En överbyggnad till folkskolan, som till sin uppkomst är vida äldre, i avseende på sin ställning till folkskolan mera självständig och till sin bildningsuppgift mera omfattande än de nu nämnda fortsättningskurserna, är den s. k. *högre folkskolan*. Sådan skola kan för ett eller gemensamt för flera skoldistrikt inrättas i ändamål att bereda barn, som genomgått den egentliga folkskolan eller på annat sätt vunnit motsvarande kunskaper, tillfälle att under daglig undervisning inhämta ett högre mått av allmän medborgerlig och praktisk bildning.

För högre folkskolans lärare, vilka kunna i vederbörlig ordning erhålla ordinarie anställning, äro löner och pensioner reglerade av riksdagen, varvid till avlöningen för ordinarie lärare staten bidrager med två tredjedelar av de stadgade ålderstilläggen. Därjämte kan varje skola erhålla statsunderstöd. För pensioneringen är sörjt genom delaktighet dels i folkskollärarnas pensionsinrättning och dels i folkskollärarnas änke- och pupillkassa. Såsom kompetens för erhållande av ordinarie lärartjänst vid högre folkskola erfordras antingen att hava idkat studier vid universitet och därefter förvärvat sig undervisningsskicklighet, eller att hava erhållit avgångsbetyg från högre lärarinneseminarium, eller att hava förvärvat behörighet till adjunktstjänst vid folkskoleseminarium eller allmänt läroverk, eller ock att hava genomgått folkskoleseminarium samt därefter med hänsyn till fortsatta studier eller tjänstgöring vid högre folkskola eller annan motsvarande läroanstalt av Kungl. Maj:t hava blivit förklarad behörig att antagas till ordinarie lärare vid högre folkskola.

Flera högre folkskolor hava inriktat sin verksamhet med realskolexamen som mål. Andra däremot fasthålla sin ursprungliga bildningsuppgift att utöver folkskolans lärokurser under ett eller ett par år bibringa ett ökat mått av allmän medborgerlig och praktisk bildning. Särskilt under de senare åren hava strävanden pågått i syfte att giva åt den högre folkskolan en mera starkt betonad praktisk läggning med inriktning på lärjungarnas blivande levnadskall. Sålunda har i en del större städer den lägre handelsundervisningen och den lägre tek-

niska undervisningen tagit den högre folkskolan i sin tjänst. Folkskolöverstyrelsen har på grund av nu nämnda strävanden hos Kungl. Maj:t hemställt om förslag till riksdagen i syfte att ytterligare befärma den högre folkskolans utveckling i nu nämnd mera yrkesbestämd riktning. För lärarpersonalen föreslås samtidigt en fullständig lönereglering med väsentligt höjda löner i huvudsaklig överensstämmelse med av lärarlönenämnden framlagt förslag.

Av nu anförda översikt över de utbildningskurser och undervisningsanstalter på folkundervisningens område, som för närvarande stå till buds för den ungdom, vilken önskar fördjupa och ytterligare utvidga sina i den allmänna folkskolan inhämtade kunskaper, synes, att en stark strävan förefinnes att reformera ifrågavarande läroanstalter, så att de på ett fullkomligare sätt än hittills kunna motsvara nutida krav på ungdomens teoretiska och praktiska utbildning. Det förefaller då helt naturligt, att även skeppsgosseskolan såsom ungdomsskola bör inbegripas i nämnda strävande. Det är nämligen uppenbart, att den konkurrens, som skeppsgosseskolan under framtiden har att i stegrat mått vänta från övriga ungdomsskolors sida, blir desto svårare, ju rikare utveckling de senare erhålla. *Skall skeppsgosseskolan kunna bestå i denna konkurrens, måste givetvis dess allmänna mål i berörda hänseende icke sättas lägre än för övriga jämförliga skolor, avsedda för samma åldersstadium.*

Ser man då efter, i vilken av de ovan berörda ungdomsskolorna man närmast har att söka mönstret för skeppsgosseskolans vidare utveckling, torde man lätt finna, att *skeppsgosseskolan i allt väsentligt kan och bör ställas på samma plan som den högre folkskolan.* Båda slagen av skolor äro avsedda för i huvudsak samma åldersstadium, och båda hava i sin mera allmänna läggning enahanda uppgift. Att skeppsgosseskolan, på samma gång den utgör en allmänt grundläggande bildningsanstalt, tillika direkt förbereder för ett visst yrke innebär ingen olikhet vid jämförelse med den högre folkskolan, ty denna skolform äger, som av ovanstående torde ha framgått, stora möjligheter till utveckling och anpassning i mera yrkesbetonad riktning.

Vid sådant förhållande framställer sig helt naturligt den frågan, huruvida icke skeppsgosseskolan bör, så långt sådant låter sig göra, med avseende på lärokurser och lärarkrafter organiseras såsom *en högre folkskola i dess nu föreslagna mera utvecklade form.* Särskilt beaktansvärt är härvid, att den högre folkskolan har gammal god tradition och att den, i samma mån dess utvecklingsmöjligheter allt mera tillvaratagits, också kommit att bliva föremål för särskild omvårdnad från det allmännas sida.

En omläggning av skeppsgosseskolan, så att den däri meddelade undervisningen komme att motsvara vad som inhämtas i en högre folkskola, skulle alldes påtagligt medföra flera fördelar. Genom den högre lärarkompetens och den fylligare undervisning, som ifrågasättes, blevo skeppsgosseskolan till sin hela ställning och pedagogiska verksamhet lyftad upp på ett plan, som måste vara eftersträfvansvärt med hänsyn till dess huvuduppgift, nämligen att ge en så god allmänbildning som möjligt åt flottans blivande manskap och det från detta utgångna underbefälet. Det bör härvid icke heller lämnas ur sikte, att förvärvandet av en sådan högre allmänbildning måste bliva av synnerlig betydelse för dem, som efter slutad militärtjänst söka sig civilianställning på olika levnadsbanor. *Realiserandet av nämnda systemål kan sålunda väntas göra skolan i möjligaste mån tilldragande för ungdomen samt ingiva ökat förtroende för skolan hos den stora allmänheten.* Detta skall säkerligen i sin mån bidra till att föra ett tillräckligt an-

tal väl kvalificerade ynglingar in på den levnadsbana, vilken skeppsgosseskolan är ämnad att förbereda.

Undervisningens anordnande.

Sedan de sakkunniga sålunda kommit till den uppfattningen, att skeppsgosseskolan bör organiseras såsom en högre folkskola, hava de övergått till frågan om *undervisningens anordnande* vid skeppsgosseskolan och i detta avseende anfört följande.

Vad beträffar själva undervisningen och dennas lämpligaste anordning vid skeppsgosseskolan, organiserad efter enahanda grunder som högre folkskola, ligger närmast att något beröra frågan om inträdesfordringarna och de olika grader av förkunskaper, som de inträdessökande kunna förutsättas äga. Som allmän regel skulle, liksom för närvarande är fallet både i avseende på skeppsgosseskolan och den högre folkskolan, fordras såsom förkunskaper för inträde ett kunskapsmätt, som motsvarar vad som inhämtats vid genomgående av en fullständig folkskolekurs. Då emellertid även med denna generella regel underbyggnaden i de enskilda fallen givetvis måste bliva betydligt varierande, detta så mycket hellre som det yrke, vilket utgör skolans slutmål, ju kan till den ifrågavarande bildningsanstalten draga ynglingar från skilda skolor och med väsentligt olika förutsättningar att kunna följa med undervisningen, torde det med hänsyn härtill vara mest ändamålsenligt, att lärjungarna fördelas på tvenne linjer, varav en högre med något fördjupade och utvidgade lärokurser. En sådan organisation torde icke möta några svårigheter. I den högra linjen, som sålunda komme att bildas av de mera försigkomna eleverna, synes den för alla obligatoriska lärokurser lämpligen kunna utvidgas till att omfatta — åtminstone för vissa läroämnen — vad på ett motsvarande stadium läses i den kommunala mellanskolan. Ett högre mått av allmänbildning skulle sålunda komma dessa elever till del, varigenom den förr rikliga men under de tvenne senare decennierna sinande rekryteringskällan av söner till flottans underofficerare m. fl. flottan tillhörande, dem likställda personer torde förväntas åter flöda. Ty anledningen till nu nämnda rekryteringsminskning uppgives bero av att icke tillräcklig allmänbildning meddelas i skeppsgosseskolan. Denna minskning torde upphöra, om skolan erhåller en organisation i överensstämmelse med en högre folkskola och framför allt, om meromnämnda högre linje införes i sagda skola.

För att finna det kunskapsmätt, vilket borde ligga såsom utgångspunkt för den högre linjen, har man utgått från att omkring 20 % av skeppsgossarna skulle utbildas å denna linje, och därigenom kommit till den uppfattningen, att denna skolutbildning torde kunna bygga på det kunskapsmätt, som bör innehavas av den, vilken genomgått en fyrklassig folkskola av A-typen, d. v. s. samma kunskapsmätt, som f. n. erfordras för inträde i en kommunal mellanskola.

I överensstämmelse med vad sålunda uttalats i fråga om undervisningens anordnande i skeppsgosseskolan hava de sakkunniga föreslagit, att i stadgan för skeppsgosseskolan bör angående skolans ändamål och organisation utsägas, att *skolans ändamål* skall vara att bereda gossar, som genomgått folkskolan eller på annat sätt vunnit motsvarande kunskaper, tillfälle att inhämta det högre mått av allmän medborgerlig

bildning, som erfordras för utbildning till korpraler och underofficerare vid flottans däcksavdelning eller i undantagsfall vid dess ekonomiavdelning.

Det bör vidare enligt de sakkunnigas förslag stadgas, att *skolan skall fördelas på två linjer*, en lägre och en högre, vardera omfattande två ettåriga klasser. Undervisningen i den lägre linjen bör åsyfta att bibringa eleverna det mått av allmän medborgerlig bildning, som i allmänhet inhämtas i en tvåklassig högre folkskola av allmänbildande typ, under det att undervisningen i den högre linjen bör hava till uppgift att meddela sådan bildning i fördjupad och utvidgad form i anslutning till det högre kunskapsmått, som inhämtas å motsvarande åldersstadier i realskolan eller kommunala mellanskolan.

Därjämte bör enligt de sakkunnigas förslag i stadgan intagas bestämmelse om att undervisningen skall omfatta å skolans båda linjer läroämnena kristendom, modersmålet, historia, geografi, matematik och naturkunnighet samt övningsämnen teckning, slöjd, musik och sång ävensom att å den högre linjen undervisning dessutom skall meddelas i engelska och bokföring. (Jämför förslag till stadga för skeppsgosseskola, bil. 2 till de sakkunnigas betänkande, §§ 1, 2 och 27.)

De sakkunniga hava därjämte uppgjort *undervisnings- och kursplaner* för skeppsgossarnas utbildning i allmänna skolämnen i skeppsgosseskolan. Dessa planer äro bifogade betänkandet såsom bilaga till förslaget till ändringar i »reglemente för utbildning av flottans manskap» (skolreglemente).

I nära samband med frågan om undervisningens anordnande vid skeppsgosseskolan står frågan om *skolans anslutning till folkskolan* och dennas överbyggnader.

Inträdesfordringar.

Härom yttra de sakkunniga:

En fråga, som vid övervägandet av skeppsgosseskolans ställning till andra ungdomsskolor helt naturligt inställer sig, är den, huruvida skeppsgosseskolan med hänsyn till den för denna skola för närvarande fastställda inträdesåldern erbjuder lämplig anslutning till folkskolan och dennas överbyggnader, eller om någon ändring härutinnan bör för avvägbringande av sådan anslutning vidtagas. I betraktande av att det största flertalet barn avgå från folkskolan i 13—14 års åldern skulle det kunna synas erforderligt, att den för närvarande fastställda inträdesåldern, 15 år, något sänktes för att icke en för övergången till skeppsgosseskolan hinderlig ålderslucka skulle uppkomma. Emellertid föranleda, såsom förut påvisats, andra synpunkter så starkt till bibehållande av den nuvarande inträdesåldern, att en sänkning av densamma icke utan avsevärda olägenheter skulle kunna företagas. En sådan sänkning skulle nämligen komma att medföra, antingen att skeppsgossutbildningen måste förlängas med ännu ett år eller ock

att karlskrivningen av skeppsgossarna skulle ske ett år tidigare än nu. Mot det första alternativet tala ekonomiska, mot det andra militära skäl. Intetdera av dem kan således ifrågasättas. Vid sådant förhållande hava de sakkunniga icke ansett sig kunna föreslå någon ändring i den nuvarande inträdesåldern. De sakkunniga hava så mycket mer ansett sig kunna intaga en sådan ståndpunkt, som de hysa den förhoppningen, att olägenheterna av bristen på omedelbar anslutning mellan skeppsgosseskolan och folkskolan skola bli mindre, i samma mån som folkskolan på allt flera ställen hinner utökas med ett femte skolår. Det är ock att förvänta, att, sedan skeppsgosseskolans organisation och utrustning förbättrats och fördelarna av att genomgå densamma hunnit bli allmänna bekanta, målsmännen till de gossar, som hava för avsikt att genomgå skeppsgosseskolan, också skola finna med sin och sina söners fördel bäst förenligt att låta dem kvarstanna i folkskolan, även där denna är endast fyraårig, intill dess de uppnått den fastställda inträdesåldern, eller också *under väntetiden* låta dem besöka någon av de omorganiserade fortsättningsskolorna eller någon högre folkskola eller annan därmed jämförlig läroanstalt.

På grund härav hava de sakkunniga föreslagit, att i stadgan för skeppsgosseskolan måtte införas bestämmelse om att för att kunna intagas vid skolan fordras, förutom vad härför föreskrives i reglemente för marinen, beträffande *inträde i första klassen å den lägre linjen*, att sökande företer vederbörligt avgångsbetyg från folkskola eller medelst betyg från annan under offentlig kontroll stående skola eller ock vid inträdesprövning visar sig äga sådana kunskaper, som berättiga till erhållande av nyssnämmt avgångsbetyg, samt beträffande *inträde i första klassen å den högre linjen*, att sökanden vid prövning eller på annat sätt visar sig hava synnerligen väl inhämtat det kunskapsmått, som folkskola, anordnad enligt högsta typen i gällande normalplan, avser att bibringa. Ävenledes bör stadgas, att intagning må kunna ske omedelbart i andra klassen å såväl lägre som högre linjen under förutsättning, att sökande visar sig innehava det kunskapsmått, som inhämtas inom första klassen å vederbörlig linje. (Jämför ovannämnda förslag till stadga, § 26.)

Myndigheterna
ävensom före-
ståndarna och
lärarna vid
skeppsgosse-
skolorna.

Vad de sakkunniga anført rörande den föreslagna omläggningen av skolundervisningen har vunnit anslutning från de flesta i ärendet hörda myndigheter. Sålunda har framhållits, att en sådan omläggning säkerligen kommer att förbättra skeppsgossekårernas rekrytering ävensom tillföra dessa kårer de element, som framförallt äro önskvärda. Rektor och lärare vid skeppsgosseskolorna hava även i huvudsak anslutit sig till de sakkunnigas ifrågavarande förslag. Mot vissa detaljer uti detsamma har därvid en del erinringar av dem blivit gjorda huvudsakligen rörande den föreslagna kompetensen till nu nämnda befattningar ävensom i fråga om lärarnas rättsliga ställning.

Chefen för marininstaben anser i likhet med de sakkunniga, att en förbättrad undervisning i skeppsgosseskolan är önskvärd och att den skulle bidra till att befrämja rekryteringen. Mot de av de sakkunniga avgivna förslagen i fråga om förslag till stadga och undervisningsplan samt bestämmelser för betygssättning har stabschefen i huvudsak intet att erinra.

Inspektören av flottans övningar till sjöss har intet att erinra mot de sakkunnigas förslag i förevarande hänseende.

Stationsbefälhavaren vid flottans station i Stockholm tillstyrker de sakkunnigas förslag till omläggning av skeppsgosseskolan med särskild hänsyn tagen till nödvändigheten av att säkerställa en god rekrytering av vår underofficerskår, inom vilken en stark strömning nu förefinnes för en såvitt möjligt god allmänbildande grundläggande undervisning för dem, som äro avsedda att fylla dess kadrer.

Chefen för underofficers- och sjömanskårerna i Stockholm framhåller, att det föreliggande förslaget beträffande skeppsgosseskolans organisation och därmed sammanhängande pedagogiska frågor synes honom vara värt allt beaktande, varför detsamma tillstyrkes.

Chefen för skeppsgossekåren i Marstrand har intet att erinra mot de sakkunnigas ifrågavarande förslag.

Chefen för skeppsgossekåren i Karlskrona anför bl. a.: »Sakkunnigas plan för skeppsgossarnas utbildning i skolan anpassar sig säkerligen väl efter vårt folkskoleväsende, men i sitt bemödande att nå detta mål, synes de sakkunniga allt för litet hava haft flottans krav för ögonen.» — — — — »Med alltjämt stegrade fordringar på specialutbildning inom flottan måste ovillkorligen följa en förbättrad utbildning inom skeppsgosseskolan, men undervisningen i vissa nu upptagna ämnen måste då begränsas för att eleverna skola kunna bibringas grundliga kunskaper i de ämnen, som för deras blivande tjänst äro viktigast, och uppenbart är, att fördjupad kunskap inom t. ex. matematiska ämnen äro för individen av långt större betydelse än en ytlig s. k. allmänbildning, vilken är tämligen värdelös i det militära som i det civila livet. Det är sålunda icke allmänbildningen, som bör eftersträvas — detta kan ej nog betonas —, det är grundliga förkunskaper för de olika yrkesgrupperna, som i främsta rummet måste bibringas gossarna.»

Rektorn för skeppsgosseskolan i Karlskrona anser, att en lyftning i skolans arbete säkerligen skulle komma till stånd, om de föreslagna tim- och kursplanerna i förening med högre kompetens hos skolans lärare bleve i överensstämmelse med de sakkunnigas förslag införda.

Lärarna vid skeppsgosseskolan i Karlskrona anföra i gemensamt yttrande bl. a. följande: »Vid genomläsandet av förslaget erhålla vi såsom mångåriga lärare vid skolan genast det intrycket, att därmed avses en synnerligen god och tidsenlig omdaning av undervisningen. Särskilt verkar det tilltalande, att denna så länge isolerade skola skulle genom förslaget komma i mera förbindelse med övriga svenska ungdomsskolor, så att den med avseende på såväl mål som arbetssätt skulle bringas i mera överensstämmelse med dessa. En annan synnerligen lycklig tanke torde vara skolans uppdelande i tvenne linjer. Vi hava nämligen ofta under vårt arbete erfårit, att gossar med större förkunskaper och begåvning saknat tillfälle att sträva mot ett högre mål, och att de förlorat sitt intresse för arbetet, då de som nu undervisats tillsammans med gossar på ett lägre plan.» — — — »Som en sammanfattning av det ovan anförda be vi få yttra följande.

Vi anse den föreslagna omorganiseringen av skeppsgosseskolan synnerligen god och vilja därvid särskilt framhålla skolans avsedda närmare överensstämmelse med andra svenska ungdomsskolor med samma grund att bygga på samt uppdelningen i tvenne linjer.»

Förste läraren vid skeppsgosseskolan i Marstrand yttrar bl. a. följande: »Förslaget om uppdelande av skeppsgosseskolan på två linjer, en högre och en lägre, beroende på den skolunderbyggnad och intelligens de vid skeppsgosse kåren inträdande ynglingarna besitta, måste utan tvivel anses synnerligen välbeträkt och lämpligt. Huru villkoren för antagning än formuleras och tillämpas, komma givetvis hädanefter liksom hittills en del nytillträdande att vara sina kamrater betydligt överlägsna till såväl kunskap som begåvning. Olägenheten med nuvarande organisation har varit påfallande, i det undervisningen ej kunnat i samma grad tillgodose gossar med i vissa fall långt skilda förutsättningar. Med sorg och grämelse har man ofta konstaterat, hursom på grund härav åtskilliga gossar förlorat intresset för arbetet, blivit ligkiltiga och slöa. I detta sammanhang bör kanske nämnas, att försök till uppdelning på grundval av elevernas olika kunskaper och begåvning gjorts men att förhållandena ej tillåtit ett fullföljande därmed. Hösten 1913 uppflyttades efter framställning och med vederbörligt tillstånd 14 rekryter — sedan de visat sig redan vara i besittning av det väsentliga av 1:a klassens kurs — och bildade en parallellklass till en förutvarande 2:a klass av andra årskursen. Uppflyttningen verkade eggande ej blott på de uppflyttade; de villigare i 1:a klassen ökade sin flit, och vid vårterminens början kunde efter prövning ytterligare 7 gossar uppflyttas. Vid årsexamen våren 1914 erhöles dessa sålunda uppflyttade rekryter i genomsnitt bättre betyg än eleverna i förenämnda årsklass av andra årskursen. Emellertid: Under läsåret 1914—1915 kunde dessa flitiga och begåvade gossar av vissa skäl ej tillåtas följa 3:e klassen, utan måste de, tillsammans med andra gossar, ännu ett år undervisas i 2:a klassens kurs. Och resultatet härav blev ej uppmuntrande. Deras intresse slappnade, och många kunde ej ens försvara de tidigare erhållna betygen i resp. ämnen. Detta endast ett av de mera påtagliga bevisen för huru välbehörlig en reform med bl. a. en uppdelning på två linjer är. — För egen del vill jag alltså på det allra livligaste förorda bifall till sakkunnigas förslag i vad det rör skolans uppdelning på två linjer.»

Folkskolöverstyrelsen förklarar sig icke hava något att erinra mot de sakkunnigas förslag i de avseenden, som nu närmast äro i fråga.

*Departements-
chefen.*

Såsom framgår av vad jag anfört ur de sakkunnigas betänkande, hava dessa med styrka framhållit betydelsen av en förhöjd allmänbildning för flottans underofficerare och underofficerskorpraler. De hava härvid kunnat stödja sig på uttalanden av sagda kårer själva. Nu har också stationsbefälhavaren vid flottans station i Stockholm i avgivet yttrande särskilt framhållit, hursom inom flottans underofficerskår förefunnas en stark strömning för en god allmänbildande grundläggande undervisning för dem, som äro avsedda att fylla kåren, och han har i tillgodoseendet av ett sådant önskemål sett en betingelse för säkerställandet av en god rekrytering av underofficerskåren. Ävenledes har inspektören av flottans övningar till sjöss framhållit, hursom minskningen i

antalet skeppsgosserekryter, utgångna från underofficershem, till stor del torde bero på att föräldrarnas krav på bättre allmänbildning för sina söner icke beträffande skeppsgossarna varit tillräckligt tillgodosett. För min egen del vill jag på det livligaste instämma i vad de sakkunniga och flertalet av de hörda myndigheterna anfört angående behovet av en förbättrad allmänbildning för skeppsgossarna. Jag förbiser härvid visserligen icke, att kravet på allmänbildning, sådant detta i den närvarande tiden från vissa håll framföres, ej sällan har sin grund i en överskattning av ett elementärt mångvetande och lätt kan leda till en fördärvlig splittring och ett osunt mångläseri i våra ungdomsskolor. Jag förbiser icke heller den alltför litet beaktade sanningen, att en god och grundlig fackbildning redan i sig själv innesluter och ytterligare måste leda till en vidgad allmänbildning. Men detta utesluter icke nödvändigheten av att hos envar samhällsmedlem, hans ställning i livet må sedan bli vilken som helst, redan i ungdomsskolan läggas en grundval av allmänt medborgerliga kunskaper, på vilken å ena sidan fackbildningen kan byggas upp och som å andra sidan kan sätta individen i stånd att taga den personliga del i handhavandet av samhällets angelägenheter, som samhället kan påkalla och varpå han såsom samhällsmedlem kan hava berättigade krav. Dessa synpunkter göra sig numera med styrka gällande i fråga om alla våra ungdomsskolor. Härom vittnar icke minst det omfattande förslag till upprättandet av praktiska ungdomsskolor, som Kungl. Maj:t redan förelagt innevarande års riksdag (prop. nr 96). Att nu låta skeppsgosseskolans ungdom i anförda avseenden intaga en särställning vore icke blott orättvist mot denna ungdom utan även hinderligt för en sund och god rekrytering av skolans elever. Jag anser mig därför böra kraftigt understryka de sakkunnigas uttalande, att, om skeppsgosseskolan skall kunna bestå i konkurrensen med andra ungdomsskolor, kan icke dess mål i fråga om allmänt medborgerlig bildning sättas lägre än för övriga jämförliga skolor, avsedda för samma åldersstadium. Att vilja, såsom nu från något enstaka håll yrkats, giva åt skeppsgosseskolan ända ifrån dess första till dess sista årsklass en uteslutande militärt fackbildande prägel vore enligt min mening att göra skolan och dess sunda rekrytering en verklig otjänst. Det synes mig vara fullt ändamålsenligt att, såsom de sakkunniga föreslagit och skolornas nuvarande lärare kraftigt tillstyrkt, låta skolans två första årsklasser företrädesvis tillgodose den allmänt medborgerliga bildningen och att åt den tredje eller högsta klassen giva en mera fackbildande karaktär.

Vad särskilt beträffar skeppsgosseskolans allmänt bildande uppgift, finner jag, i likhet med så gott som samtliga hörda myndigheter, den

av de sakkunniga verkställda utredningen på ett övertygande sätt ådagalägga, att skeppsgosseskolan för framtiden bör i allt väsentligt ställas på samma plan som den högre folkskolan samt därför också med avseende på lärokurser och lärarkrafter organiseras såsom en högre folkskola i den mera utvecklade form, som detta slags skolor skulle få enligt det förslag till omorganisation av desamma, vilket innefattas i Kungl. Maj:ts nyssnämnda proposition (nr 96) till innevarande års riksdag angående upprättandet av praktiska ungdomsskolor.

Vidkommande förslaget om skeppsgosseskolans fördelning på två linjer, en lägre och en högre, anser jag detta förslag synnerligen välbetänkt och anser mig alltså böra förorda detsamma.

Beträffande det av de sakkunniga framlagda förslaget till stadga och undervisningsplan för skeppsgosseskolan i dess framtida reformerade gestalt håller jag före, att det i allt huvudsakligt bör kunna läggas till grund för de författningar i frågan, som kunna komma att av Kungl. Maj:t utfärdas. De detaljerinringar, som i vissa hithörande avseenden innehållas i de av myndigheterna avgivna yttrandena, torde i sammanhang därmed böra komma under närmare omprövning.

2) Skeppsgosseskolans lärare.

*De sakkunniga.
Lärarnas kompetens.*

Erhålla skeppsgosseskolorna samma organisation som de högre folkskolorna, följer därav, att desamma i fråga om lärarkrafter böra få en utrustning, som i huvudsak motsvarar vad som i sådant avseende gäller i fråga om de högre folkskolorna. Härom yttra de sakkunniga i sitt betänkande:

Någon svårighet att ordna undervisningen på nu nämnt sätt torde ej behöva möta med hänsyn till lärarkompetensen, om fordringarna för behörighet till lärarbefattning vid skeppsgosseskola sättas lika med dem, som äro bestämda för lärare vid högre folkskola. Denna kompetens kommer nämligen i sin ordning ganska nära den, som gäller för lärare vid kommunal mellanskola, och innefattar liksom denna även dem, som förvärvat behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium. Till denna grupp skulle skeppsgosseskolornas föreståndare fortfarande komma att höra. Från gruppen av lärare, vilka efter universitets- eller fortsatta studier av Kungl. Maj:t tillagts behörighet till ordinarie ämneslärartjänst vid kommunala mellanskolor, torde även åtskilliga ämneslärare kunna påräknas.

På grund härav hava de sakkunniga föreslagit, att i stadgan för skeppsgosseskola måtte intagas bestämmelser om att vid sådan skola skall anställas en rektor ävensom ordinarie och extra ordinarie ämneslärare med full tjänstgöringskyldighet till ett antal, minst motsvarande antalet klassavdelningar i skolan, ävensom att såväl timplärare som övningslärare därjämte må kunna anställas.

Beträffande behörighet till rektorsbefattning anse de sakkunniga böra föreskrivas, att behörighet tillkommer den, som är behörig till adjunktstjänst vid

allmänt läroverk, samt att beträffande behörighet till ordinarie ämneslärartjänst motsvarande bestämmelser för lärare till sådan tjänst vid kommunal mellanskola eller högre folkskola skola gälla. Övriga lärares kompetens bör prövas av stationsbefälhavaren vid flottans vederbörande station.

De sakkunniga föreslå vidare, att rektor skall förordnas av Kungl. Maj:t på viss tid eller ock genom konstitutorial samt att sökandes till rektorsbefattning ansökningshandlingar skola prövas av chefen för skeppsgossekåren ävensom att folkskolöverstyrelsen skall yttra sig över de sökande, innan handlingarna av stationsbefälhavaren med eget förord för den av de sökande, vilken med hänsyn till insikter, erfarenhet och övriga egenskaper, som företrädesvis erfordras hos föreståndaren för en skeppsgosseskola, finnes lämpligast, översändas till Kungl. Maj:t.

I fråga om tillsättande av ordinarie ämneslärarbefattning föreslå de sakkunniga, att det skall åligga stationsbefälhavaren, att, sedan chefen för skeppsgossekåren efter rektors hörande prövat sökandes till sådan befattning ansökningshandlingar och sedan folkskolöverstyrelsen däröver avgivit yttrande, till innehavare av tjänsten utse den av de sökande, som han med hänsyn till undervisningsskicklighet, insikter och genom föregående tjänstgöring förvärfvad erfarenhet finner mest lämplig samt, sedan beslutet vunnit laga kraft, utfärda konstitutorial för den sålunda utsedde. (Jämför berörda förslag till stadga, §§ 7, 8 och 9.)

De sakkunniga hava även upptagit frågan om lärarpersonalens ställning och i detta hänseende yttrat följande.

*Lärarnas
ställning.*

I samband med skeppsgosseskolans omläggning efter nu angivna linjer framträder frågan om den vid skolan anställda lärarpersonalens ställning inom det militära förvaltningsområde, till vilket skolan hör. Med hänsyn till skeppsgosseskolan såsom ett led i den sjömilitära utbildningen och det mål den skall tjäna, torde vara uppenbart, att skolan får större förutsättning att fylla sin uppgift, om den ställes på ett så att säga högre plan än hittills varit förhållandet. Detta kommer ock att på ett naturligt sätt ske genom den lyftning i pedagogiskt hänseende, som omorganisationen avser att giva, och genom den högre kompetens för lärarpersonalen, som till följd därav kommer att krävas.

I betraktande av det nu anförda finna de sakkunniga icke lämpligt, att de ordinarie ämneslärarna vid skolan för framtiden bibehållas i den tjänsteklass, vilken skolans lärare för närvarande innehava. Lämpligast synes denna angelägenhet kunna ordnas så, att, i likhet med vad fallet är med de civila lärarna vid sjökrigsskolan, skolans rektor och lärare icke alls inordnas under någon tjänsteklass, en anordning, för vilken hinder icke torde möta.

Angående de tjänstäligganden, som böra tillkomma lärarna, hava de sakkunniga föreslagit, att i berörda stadga måtte föreskrivas,

*Lärarnas
tjänstäl-
ganden.*

att förutom rektorsgöromålen rektor skall åligga en undervisningsskyldighet av 18 till 20 timmar i veckan samt ordinarie och extra ordinarie ämneslärare med full tjänstgöringsskyldighet vara skyldig att varje vecka lämna undervisning eller leda överläsning 26 till 28 timmar i veckan, varjämte det skall tillkomma en var av nu nämnda lärare att utom lärorummet granska och rätta elevernas skrivövningar. (Jämför förslaget till stadga, § 11.)

Myndigheterna
och skolföre-
ståndarna.

Mot de sakkunnigas förslag i de avseenden, som nu närmast äro i fråga, hava de hörda myndigheterna i allmänhet icke haft något att erinra.

En avvikande mening har dock uttalats av *chefen för skeppsgossekåren i Karlskrona*, som i detta avseende anført bl. a., att han anser det vara uppenbart, att lärarna måste tillhöra det vapen, som de genom sin ställning tillhöra. Han yttrar därom: »Med ganska stor visshet torde man av dylika kunna påräkna större intresse för sitt kall och större offervillighet i detta, än av andra. Då flottans underofficerskår i regel besitter en betydande pedagogisk förmåga, alstrad genom mångårig vana som lärare i korprals- och underofficersskolorna, inom vilka skolor undervisningen går vida utöver den, som meddelas i skeppsgosseskolan, skulle jag icke hysa någon betänklighet att som lärare vid sistnämnda skola, mot särskilt arvode, anställa lämpliga, flottan tillhörande underofficerare, utom i språk.»

Förste läraren vid skeppsgosseskolan i Marstrand anser, att de av de sakkunniga föreslagna bestämmelserna om behörighet till rektorstjänst vid skeppsgosseskola böra kompletteras sålunda, att de medgiva behörighet icke blott åt den, som innehar kompetens till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, utan även åt den, som med hänsyn till studier, kunskaper och tjänstgöring av Kungl. Maj:t förklarats behörig till sådan rektorstjänst.

Rektorn vid skeppsgosseskolan i Karlskrona ävensom *lärarna vid samma skola* anse, att lärarpersonalen vid skeppsgosseskola icke bör tillsättas, såsom de sakkunniga föreslagit: rektor medelst förordnande på viss tid eller konstitutorial och ämneslärarna medelst konstitutorial utan samtliga medelst fullmakt. Sagda befattningshavare hava tillika uttalat sig mot vissa av de sakkunniga föreslagna disciplinbestämmelser beträffande rektor och lärare och yrkat en formulering av dessa bestämmelser i överensstämmelse med vad som för närvarande är i nämnda avseende stadgat.

Departements-
chefen.

Av skeppsgosseskolans förändrade organisation och arbetsuppgifter synes mig med nödvändighet följa, att även kraven på lärarnas kompetens höjas.

Av gammalt har för behörighet till rektorsbefattning krävts samma eller i huvudsak samma utbildning som för adjunktstjänst vid allmänt läroverk. Med hänsyn till de krav, som ställas på de militära personers utbildning, vilka hava att utöva inseende och i viss mån ledning av arbetet vid skolan, håller jag för nödvändigt, att även de personer, som få sig den närmaste ledningen av undervisningen anförtrödd — skolornas rektorer — äga en utbildning, som i fråga om omfattning och beskaffenhet icke är de förras alltför underlägsen. Jag kan därför ej förorda någon sänkning av den utav de sakkunniga föreslagna kompetensen. Skulle det i något fall visa sig, att till rektor står att vinna en för befattningen synnerligt lämpad person, vilken emellertid icke äger den formella kompetens, som kräves för anställning såsom adjunkt vid allmänt läroverk, torde Kungl. Maj:t i detta såsom i motsvarande fall vara oförhindrad att i dispensväg förklara honom behörig till befattningen.

De sakkunnigas förslag, att för anställning som ämneslärare böra uppställas samma kompetenskrav, som gälla för anställning som lärare vid högre folkskola, finner jag väl grundat. Såsom jag i det föregående omnämnt, har från ett enstaka håll invändning häremot blivit gjord, i det den meningen uttalats, att som lärare borde i regel anställas underofficerare. Huru dugliga och lämpliga dessa än må i vissa fall visa sig som lärare och instruktörer, skulle dock deras anställande som lärare vid skeppsgosseskolan enligt min mening icke vara lämpligt. Det åldersstadium, som här är i fråga, ligger väsentligen lägre än det, för vilket underofficerare eljest pläгат anställas som lärare, och undervisningen här kräver på grund härav en metodisk läggning samt en insikt och erfarenhet i undervisningens allmänna grunder, vilken svårigen torde vara för handen hos andra än dem, som speciellt utbildats för lärarkallet. Sambandet mellan skeppsgosseskolan och övriga svenska ungdomsskolor medför dessutom önskemålet, att utbyte av lärarkrafter vid de olika slagen av skolor måtte kunna ske. Och ett sådant utbyte skulle ej kunna äga rum, om ej kraven på lärarkompetens vore i huvudsak desamma. Härtill kommer, att personalbristen inom underofficerskåren redan är så stor, att den ytterligare minskning i antalet underofficerare, som skulle föranledas av dessas anställande som lärare vid skeppsgosseskolan, skulle bliva kännbar. Ävenledes skulle de sålunda anställda dragas ifrån det verksamhetsområde, för vilket de utbildats, nämligen den militära tjänsten, och anser jag detta olämpligt.

Jag vill i detta sammanhang erinra, hurusom även från underofficersskolorna önskemål framkommit om anställande för undervisningen i vissa icke militära ämnen av civila lärare.

Jag anser mig alltså hava fullt skäl för ett biträdande av de sakkunnigas förslag härutinnan.

En omständighet, som härvid emellertid icke kan eller bör lämnas obeaktad, är, att flertalet av de för närvarande vid skeppsgosskolorna anställda lärarna icke innehava den lärarkompetens, som nu ifrågasättes. Även om man torde kunna räkna med att ej så få av dessa, framför allt de yngre, skola finna sig uppfordrade att förskaffa sig den nu ifrågasatta kompetensen, torde i varje fall en eller annan komma att återstå, som saknar denna kompetens. Det synes mig därför nödvändigt, om ej den nu planlagda omläggningen av skolan skall alltför mycket förhindras eller dragas ut på tiden, att möjlighet beredes för uppförande på indragningsstat av de utav de hittillsvarande lärarna, vilka icke inom en viss tid — jag anser mig böra föreslå fyra år — förvärvat den nu föreslagna behörigheten eller uppnått föreskriven pensionsålder.

I fråga om sättet för lärarnas anställande hava de sakkunniga föreslagit, att rektor skulle förordnas på viss tid, där Kungl. Maj:t icke skulle vilja genom konstitutorial tillsätta tjänsten, samt att övriga lärare skulle tillsättas medelst konstitutorial. Nu har, såsom jag förut omnämnt, från några håll den meningen gjort sig gällande, att tillsättningen måtte ske medelst fullmakt. Vad då först beträffar rektorsbefattningen, kan jag icke finna någon som helst anledning, varför rektor vid skeppsgosseskolan skulle tillsättas på annat sätt än som nästan undantagslöst numera tillämpas vid övriga läroanstalter, både vid allmänna läroverk, kommunala mellanskolor och högre folkskolor, alltså medelst förordnande på viss tid, med möjlighet dock att, där förhållandena därtill föranleda, giva innehavaren den fastare anställning, som konstitutorial medför. Och vad beträffar ämneslärarna, innebär det framlagda förslaget, att deras ställning skulle bliva av samma art som för närvarande lärarnas vid folkskolorna, de kommunala mellanskolorna och de högre folkskolorna. Jag finner därför icke heller någon anledning att i avseende å lärarna frånga vad de sakkunniga föreslagit.

Vad slutligen beträffar av de sakkunniga föreslagna bestämmelser rörande lärarpersonalens disciplinära ställning, anser jag mig böra framhålla, att dessa bestämmelser i allt huvudsakligt överensstämma med vad som för närvarande i samma avseende är stadgat såväl i fråga om lärarpersonalen vid folkskolan, den kommunala mellanskolan och den högre folkskolan som ock beträffande åtskilliga statsanställda befattningshavare, angående vilka under senare tid dylika bestämmelser utfärdats, t. ex. för statens folkskolinspektörer. Vid utfärdandet av en blivande stadga för skeppsgosseskolan torde emellertid tillfälle yppa sig att taga denna fråga under närmare omprövning.

3) Ekonomiska förhållanden.

*De sakkunniga.
Löne- och pensionsreglering för lärarna även som övergångsbestämmelser härför.*

Med en omläggning av skeppsgosseskolan i den av de sakkunniga föreslagna riktningen bör enligt de sakkunnigas mening följa, att lärarpersonalen vid skolan i fråga om löneförmåner och lönetursberäkning i möjligaste mån likställas med lärare vid högre folkskola. De sakkunniga yttra därom följande:

Tydligt är, att de bestämmelser, som nu gälla eller komma att stadgas i avseende på löneförmåner och lönetursberäkning för lärare vid högre folkskolor, böra — icke minst med hänsyn till önskvärt utbyte av lärarkrafter mellan de olika skolorna — så långt som möjligt tillämpas även på lärare vid skeppsgosseskola, därest den organiseras såsom högre folkskola. Vad särskilt löneför-

månerna beträffar, bliva dock vissa avvikelser av mera formell natur nödvändiga. I de för den högre folkskolans lärarpersonal bestämda löneförmånerna ingå vissa naturaförmåner (bostad m. m.), vilka bestridas av den kommunala sammanslutning, som upprättat skolan. En dylik form för avlöning torde icke lämpa sig för lärarna vid skeppsgosseskola. Å andra sidan bör givetvis en kompensation för nämnda naturaförmåner tillkomma dessa lärare. Det beräknade värdet av dessa förmåner synes därför böra medräknas vid bestämmandet av den kontanta avlöningen åt de ordinarie ämneslärarna vid skeppsgosseskola. Denna avlöning bör dessutom i likhet med andra statslöner uppdelas i lön och tjänstgöringspenningar. Rektors löneförmåner torde, som hittills är fallet, sättas lika med läroverksadjunkts.

Under hänvisning till ett av läroverksöverstyrelsen framlagt förslag till löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid de allmänna läroverken samt till ett av folkskolöverstyrelsen avgivet förslag till omorganisation av de högre folkskolorna hava de sakkunniga i fråga om löne- och pensionsreglering för rektor och lärare vid skeppsgosseskola föreslagit, att lön skall utgå till rektor vid skeppsgosseskola i fyra lönegrader med resp. 2,600, 3,100, 3,600 och 4,100 kronor jämte tjänstgöringspenningar å 1,600 kronor i varje lönegrad samt till ämneslärare likaledes i fyra lönegrader med resp. 2,100, 2,400, 2,700 och 3,000 kronor jämte tjänstgöringspenningar å 1,100 kronor i varje lönegrad. Vidare föreslå de sakkunniga, att extra ordinarie och vikarierande lärare skola äga uppbära arvoden efter 2,400 kronor för år samt timplärare 95 kronor för varje veckotimme.

För åtnjutande av de föreslagna löneförmånerna föreslå de sakkunniga följande *grunder och villkor*:

De ordinarie befattningshavarna skola vara underkastade den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande omorganisation av skeppsgosseskolan eller eljest kan varda stadgad. Med befattning såsom rektor eller ordinarie ämneslärare skall icke utan stationsbefälhavarens medgivande och endast under förutsättning att ifrågavarande uppdrag eller tjänstbefattning ej må anses hinderligt för tjänstgöringen i fråga förenas vare sig annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommunens stat, ej heller uppdrag såsom styrelseledamot för verk eller bolag, försett med nådig oktroj eller inregistrerat såsom aktiebolag, ej heller annan tjänstbefattning. Tjänstgöringspenningar skola uppbäras endast för den tid befattningshavaren tjänstgjort, men för den tid han varit från tjänstgöring befriad skola de utgå till hans vikarie. Den, som av sjukdom hindras förrätta sin befattning, skall uppbära hela lönen, varemot den, som erhåller ledighet av annan orsak, skall avstå så mycket av densamma, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest provas skäligt. Avlöning skall ej utgå till befattningshavare för tid, varunder han utan erhållen tjänstledighet eller giltigt förfall avhållit sig från tjänstgöring. Till befattningshavare, som blivit avstängd från tjänstgöring eller häktats, skall under tiden den del av avlöningen innehållas, som av stationsbefälhavaren provas böra användas till befattningens uppehållande.

I fråga om uppflyttning till högre lönegrad föreslå de sakkunniga följande.

Uppflyttning må äga rum efter förloppet av fem år, ifall tjänst innehavaren under mera än fyra femtedelar av denna tjänstetid med gott vitsord bestritt sin befattning eller annan statens tjänst eller uppdrag. För erhållande av ålders-tillägg må rektor tillgodoräkna sig tjänstår vid allmänt läroverk, statens folk-skoleseminarium, kommunal mellanskola, högre folkskola eller skeppsgosseskola samt ordinarie ämneslärare räkna sig tillgodo tjänstår för tjänstgöring i motsvarande befattning vid nyssnämnda läroanstalter ävensom intill tio lönetursår såsom ordinarie folkskollärare. Ävenledes må ordinarie ämneslärare efter avlagt prov och fullgjord tjänstgöring för behörighet till adjunksbefattning vid allmänt läroverk härför tillgodoräkna sig fem tjänstår.

Angående pensionsreglering för rektor och ordinarie ämneslärare föreslå de sakkunniga följande.

Beträffande skyldighet att avgå från tjänsten ävensom i fråga om rätt till pension för rektor och ordinarie ämneslärare skall gälla vad om civila tjänst innehavares rätt till pension finnes stadgat i lag därom av den 11 oktober 1907, varvid sagda befattningshavare dock skola vara berättigade att för åtnjutande av pension räkna sig tillgodo jämväl intjänade tjänstår såsom ordinarie lärare vid kommunal mellanskola, högre folkskola eller folkskola. Rektor skall tillhöra elementarlärarnas nya änke- och pupillkassa, såvida han ej vid tillträddande av rektorsbefattningen redan tillhör folkskollärarnas änke- och pupillkassa, då han må tillhöra sistnämnda kassa; ordinarie ämneslärare däremot folkskollärarnas änke- och pupillkassa eller, om han vid tillträddandet av befattning vid skeppsgosseskola tillhör elementarlärarnas nya änke- och pupillkassa, fortfarande denna kassa. Rektor eller ordinarie ämneslärare, som på grund härav kommer att kvarstå i änke- och pupillkassa, vilken han vid tillträdet av tjänst vid skeppsgosseskola redan tillhör, må, ifall han i sistnämnda kassa är delägare med högre delaktighetsbelopp än det, som skulle tillkomma honom i nu nämnda befattningar vid skeppsgosseskola, bibehållas vid det högre beloppet under vissa i de sakkunnigas förslag närmare angivna villkor.

Ävenledes hava de sakkunniga såsom övergångsbestämmelser i nu berörda hänseenden föreslagit,

att var och en, som med eller efter ingången av år 19 tillträder tjänst som rektor eller ordinarie ämneslärare vid skeppsgosseskola, skall vara skyldig underkasta sig de nya löne- och pensionsbestämmelserna. Nuvarande innehavaren av rektorsbefattning skall, om han kvarstår i tjänst, vara skyldig att underkasta sig de nya löne- och pensionsbestämmelserna, men skola för honom nuvarande bestämmelser beträffande sagda befattningshavares skyldighet att avgå från tjänsten med rätt till pension fortfarande vara gällande. Innehavare av skol-lärartjänst vid skeppsgosseskola, som vid den föreslagna lönestatens ikraftträdande äger eller senast inom två år därefter förvärvar behörighet till ordinarie lärartjänst vid skolan efter de föreslagna nya bestämmelserna, må, därest han inom viss tids förlopp därom gör anmälan, åtnjuta de nya löneförmånerna under förut-

sättning, att han underkastar sig därtill hörande villkor och bestämmelser, dock att vad för folkskollärare nu är stadgat beträffande pension skall fortfarande tilllämpas med avseende på honom. Annan skollärare, för närvarande anställd vid skeppsgosseskola, skall kvarstå å den gamla lönestaten. (Jämför bil. 4 till de sakkunnigas betänkande.)

För anskaffning och underhåll av böcker och idrottsmateriell samt till belöningar och premier hava de sakkunniga föreslagit, att för motsvarande ändamål nu utgående, å skeppsgosseskolans stat upptaget anslag måtte höjas med 1,000 kronor, enär det synes de sakkunniga vara av vikt att i samband med omläggningen av skolan tillräckliga medel förefinnas till anskaffning av lämpliga läroböcker och annan erforderlig undervisningsmateriell. Anslaget å nyssnämnda stat för inövande av hornblåsare och trumslagare anse de sakkunniga däremot kunna bibehållas vid sitt nuvarande belopp.

Övriga
omkostnader.

De hörda myndigheterna hava i allmänhet icke haft något att erinra i fråga om de för lärarpersonalen ifrågasatta löneförmånerna.

Myndig-
heterna.

Marinförvaltningen förordar, att den för rektor föreslagna lönen måtte höjas med 500 kronor. *Rektorn vid skeppsgosseskolan i Karlskrona* påyrkar högre löneförmåner för rektor vid skeppsgosseskola. *Lärarna vid sistnämnda skola* framhålla, hurusom de nuvarande lärarnas ställning efter de sakkunnigas förslag skulle i så måtto bliva ofördelaktig, som de av dem, vilka icke ägde eller icke kunde förvärva sig lärarbehörighet enligt de nya bestämmelserna, skulle komma i fråga om både löner och pensioner att i huvudsak bibehållas vid de nuvarande otillräckliga beloppen. De påyrka därför likställighet med de lärare, som komma att anställas efter de nya kompetenskraven.

Slutligen har *direktionen för folkskolläraernas pensionsinrättning* i avgivet utlåtande föreslagit viss ändring i det av de sakkunniga framlagda förslaget till pensionsbestämmelser, gående ut på att närmare reglera föreskriften om lärarpersonalens skyldighet att tillhöra viss änke- och pupillkassa.

Vid bedömande av de avlöningsbelopp, vilka böra tillkomma lärarpersonalen vid skeppsgosseskolorna, torde man hava att utgå från de avlöningsförmåner, som äro eller varda tillerkända motsvarande befattningshavare vid sådana allmänna undervisningsanstalter, med vilka förevarande skolor kunna anses närmast jämförbara. Jag vill i detta hänseende erinra om den framställning, som till innevarande års riksdag avlätits i fråga om löne- och pensionsreglering för lärarpersonalerna vid, bland andra läroanstalter, de allmänna läroverken, de högre folkskolorna och de kommunala mellanskolorna (proposition nr 260). I denna framställning, vilken i allt väsentligt bygger på ett av löneregleringskommittén i ämnet avgivet, den 21 februari 1918 dagtecknat betänkande, äro föreslagna avlöningsförmåner, vilka synas mig böra tjäna som ut-

Departementschefen.

gångspunkt vid bestämmandet av nu ifrågavarande lärares lönesatser. Vad i övrigt i samma framställning föreslagits i avlönings- och pensions-hänseende synes mig även böra i tillämpliga delar äga giltighet på skeppsgosseskolornas lärarpersonal.

Beträffande först avlöningsförmånerna för rektor, hava de sakkunniga föreslagit, att rektor, såsom hittills är fallet, skulle i avlöningshänseende jämnställas med läroverksadjunkt. Detta förslag överensstämmer i viss mån med de nuvarande avlöningsgrunderna för de allmänna läroverkens rektorer, enligt vilka grunder rektorsavlöningen är bestämd i förhållande till ämneslärares (lektors, resp. adjunkts) slutavlöning och utgår i två lönegrader. I ovanberörda proposition nr 260 har emellertid en annan uppfattning gjorts gällande i fråga om de statsanställda rektorernas ställning i avlöningshänseende, nämligen att rektors avlöning bör bestämmas såsom en verklig chefslön, i överensstämmelse med för andra tjänstemannakårer brukliga principer. I anslutning härtill och i enlighet med den i allmänhet gällande grundsatsen, att chefer böra omedelbart och utan intjänande av ålderstillägg erhålla de för dem avsedda löneförmåner, har för rektorer vid statens allmänna undervisningsanstalter föreslagits avlöning i en enda avlöningsgrad, sålunda utan rätt till ålderstillägg. Beträffande åter rektorerna vid vissa kommunala läroanstalter — högre folkskolor och kommunala mellanskolor — är i det för dessa skolors lärarpersonal framlagda lönerегleringsförslaget den för sistnämnda rektorer nu gällande principen bibehållen, att rektor skall, utom sin avlöning såsom ordinarie ämneslärare vid vederbörande skola, åtnjuta ett särskilt rektorsarvode.

Vid bedömande av den avlöning, som bör tillkomma rektor vid skeppsgosseskola, anser jag samma grundsats böra vinna tillämpning, som kommit till uttryck i det framlagda förslaget angående avlöningsförmåner för rektorer vid statens allmänna undervisningsanstalter, nämligen att avlöningen bör hava karaktär av chefslön och att med densamma sålunda ej bör följa rätt till ålderstillägg. I fråga om själva avlöningsbeloppet vill jag erinra, hurusom i berörda proposition nr 260 föreslagits för rektor vid realskola en avlöning av 6,400 kronor jämte fri bostad eller ersättning därför. Rektor vid högre folkskola skulle enligt samma förslag åtnjuta, utöver avlöningsförmåner som ordinarie ämneslärare — 2,800 kronor vid allmän och 3,100 kronor vid yrkesbestämd högre folkskola jämte rätt till tre ålderstillägg å 400 kronor, vartill skulle komma fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning, ej understigande 500 kronor — ett särskilt arvode varierande mellan 300 och 800 kronor allt efter antalet klasser i vederbörande skola. För rektor vid kommunal

mellanskola har föreslagits, förutom avlöningsförmåner som ordinarie ämneslärare — 3,300 kronor jämte rätt till tre ålderstillägg å 400 kronor vartill skulle komma fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning, ej understigande 500 kronor — ett särskilt arvode av 1,000 kronor.

Med hänsyn till vad sålunda föreslagits för rektorer vid med skeppsgosseskolorna nära jämförliga läroanstalter och i betraktande av att fri bostad ej skulle tillkomma nu ifrågavarande rektorer, anser jag avlöningen för dessa böra bestämmas till 6,000 kronor. Av detta belopp synas 4,000 kronor böra utgöra lön och 2,000 kronor tjänstgöringspenningar. För manlig läroverksadjunkt har föreslagits såsom högsta pensionsunderlag 4,000 kronor. Pensionsunderlaget för rektor vid skeppsgosseskola synes mig böra sättas något högre än sistnämnda belopp och vill jag i detta hänseende föreslå 4,300 kronor.

På sätt jag i det föregående anført, skulle rektor vid skeppsgosseskola tillsättas på samma sätt, som nästan undantagslöst numera tillämpas vid övriga läroanstalter. Vid sådant förhållande torde böra föreskrivas, att, om befattningshåvare varit tillförordnad rektor, sådant skall vid bestämmande av pensionens belopp räknas honom till godo på samma sätt, som om han varit befullmäktigad rektor.

I fråga om avlöningsbeloppen för *ämneslärare* vid skeppsgosseskolorna hava de sakkunniga vid avgivande av sitt förslag utgått från ett av folkskoleöverstyrelsen på sin tid framlagt förslag till lönereglering vid de högre folkskolorna. I anslutning till den uppfattning rörande ifrågavarande undervisningsanstalter, åt vilken jag i det föregående givit uttryck, finner jag en likställighet i avlöningshänseende mellan nu berörda lärarkategorier befogad. I omförmälda proposition nr 260 är jämväl framlagt förslag till lönereglering för lärarpersonalen vid de högre folkskolorna. Detta förslag innebär vidare olika grunder för avlöningen allt eftersom vederbörande högre folkskolor hava en mera allmän läggning av sin praktiska undervisning eller de äro sådana, vid vilka undervisningen enligt beslut av Kungl. Maj:t är inriktad på visst yrke eller yrkesgrupp. För lärarna vid sistnämnda slag av skolor äro avlöningarna beräknade efter en något högre måttstock än för lärarna vid de förra. Vid bedömande av frågan med vilka lärare — lärarna vid de allmänna eller de yrkesbestämde högre folkskolorna — skeppsgosseskolornas lärarpersonal närmast bör jämnställas, torde företräde givas åt den uppfattningen, att de böra bliva i möjligaste mån likställda med de yrkesbestämde högre folkskolornas lärare.

För dessa sistnämnda har föreslagits, förutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning, icke understigande 500 kronor, en avlö-

ning av 3,100 kronor, vartill skulle kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett å 400 kronor, att utgå efter respektive 5, 10 och 15 år.

I betraktande av att staten icke lämpligen kan bereda ämneslärarna vid skeppsgosseskolorna fri bostad och följaktligen någon ersättning härför ej torde ifrågakomma, har jag, för att ämneslärares vid skeppsgosseskola avlöningsförmåner ej må komma att understiga lärares vid yrkesbestämd högre folkskola, ansett det riktigt, att till de för sistnämnda lärare föreslagna avlöningsbeloppen, då de tillämpas på ämneslärare vid skeppsgosseskola, måtte läggas ett belopp, motsvarande ovan nämnda hyresersättning. Med tillämpning härav skulle alltså avlöningen för ämneslärare vid skeppsgosseskola utgöra 3,600 kronor. Av detta belopp synas 2,200 kronor böra utgöra lön och 1,400 kronor tjänstgöringspenningar. Härjämte skulle komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 400 kronor. Högsta pensionsunderlaget skulle alltså bli 3,400 kronor.

Vad särskilt beträffar *de för närvarande vid skeppsgosseskola anställda skollärare*, vilka fylla de av mig förordade kompetensvillkoren, böra dessa givetvis befordras till innehavare av de å blivande ny stat uppförda ämneslärarbefattningarna. Däremot torde detta ej kunna bli fallet med dem av de nuvarande lärarna, vilka ej fylla sagda villkor. Jag har redan i det föregående som min mening uttalat, att, därest de icke inom fyra år förvärvat behörig kompetens, de måtte uppföras å indragningsstat. Under tiden böra de överflyttas å övergångsstat med bibehållande av nuvarande avlöningsförmåner. Med hänsyn till det mera krävande arbete, som efter skolans omorganisation kommer att under den tid de kvarstå vid sina nuvarande tjänster påvila dem, anser jag mig dock böra föreslå, att deras avlöningsförmåner måtte undergå någon förbättring. Jag känner mig så mycket mer uppfordrad härtill, som jag finner mig böra för extra ordinarie ämneslärare vid skeppsgosseskola förorda en avlöning, som sammanfaller med den ordinarie avlöning, vilken skollärarna vid skeppsgosseskolan för närvarande åtnjuta. Jag anser mig på grund härav böra förorda, att till skollärare vid skeppsgosseskola, vilken varder uppförd å övergångsstat, må under den tid han kvarstår å denna stat utgå av den för vederbörande tjänst å den ordinarie staten uppförda avlöning ett årligt lönetillägg av 900 kronor. Hans slutavlöning skulle härvid komma att uppgå till 3,500 kronor.

Därest sådan lärare, vilken blivit uppförd å övergångsstat, efter ovan angivna tid av fyra år kommer att förvärva behörighet till ordinarie ämneslärartjänst vid skeppsgosseskola, torde han böra äga rätt att utan tävlan befordras till ordinarie ämneslärare å sin förut innehavda tjänst.

Det erforderliga antalet ordinarie ämneslärartjänster torde emellertid redan från början böra uppföras å ordinarie stat. Härvid torde böra föreskrivas att, därest nuvarande skollärare varda uppförda å övergångsstat, ett motsvarande antal ordinarie ämneslärartjänster hållas vakanta under övergångstiden.

I fråga om *extra ordinarie ämneslärare* och *timlärare* vill jag förorda i stort sett enahanda ersättning, som föreslagits för motsvarande lärare vid yrkesbestämda högre folkskolor, alltså för extra ordinarie ämneslärare med full tjänstgöring 2,600 kronor och för timlärare 110 kronor för veckotimme.

Vidkommande antalet ordinarie ämneslärare sammanfaller det av de sakkunniga föreslagna med det antal, som för närvarande anses vara för undervisningens behöriga bestridande erforderligt. Med hänsyn till det större antal undervisningsavdelningar, som genom den föreslagna organisationen skulle uppkomma, påkallas, utöver de ordinarie ämneslärarna, ytterligare lärarkrafter. För tillgodoseende av detta behov, vilket för närvarande ej kan definitivt fastställas, torde arvoden för extra ordinarie ämneslärare och timlärare böra beräknas till det antal, som av de sakkunniga föreslagits och de av mig i det följande förordade staterna upptaga; och böra de extra ordinarie ämneslärarna anställas i mån av behov efter beslut av Kungl. Maj:t i varje fall. Av nyss nämnd anledning har å nämnda stater även upptagits förstärkning av de för slöjdundervisning avsedda lärarkrafterna.

Vad vidare beträffar den post å 350 kronor, som för närvarande finnes å skolans stat uppförd såsom arvode åt lärare för meddelande av undervisning åt de skeppsgossekåren i Marstrand tillhörande skeppsgossar, vilka äro förlagda i Stockholm, å 50 kr. i månaden (under 7 månader), synes denna fortfarande och intill dess förläggningsfrågan blivit ordnad böra upptagas å skeppsgosseskolans i Marstrand stat.

Mot den av de sakkunniga föreslagna ökningen med 1,000 kronor av anslagsposten för anskaffande och underhåll av böcker och idrottsmaterieell samt till belöningar och premier m. m. har jag icke något att erinra.

I fråga om pensionsålder för skeppsgosseskolornas lärare synas mig enahanda bestämmelser böra bliva gällande, som i den förut omförmälda propositionen nr 260 tänkts böra föreslås för lärare vid de kommunala mellanskolorna, eller alltså 65 levnads- och 33 tjänstår. Då emellertid denna fråga, såsom innebärande en ändring i civila pensionslagen, an-

kommer på finansdepartementets föredragning, har jag härmed endast velat angiva min ståndpunkt i ämnet.

Jag vill vidare i detta sammanhang erinra, hurusom de sakkunniga föreslagit, att rektor och ämneslärare vid skeppsgosseskola må vara berättigade att för åtnjutande av pension räkna sig tillgodo jämväl intjänade tjänstår såsom ordinarie lärare vid kommunal mellanskola, högre folkskola eller folkskola. Detta förslag innebär en avvikelse från en av huvudgrunderna för 1907 års civila pensionslag och synes mig icke nu böra upptagas till närmare skärskådande. Erinras må, att spørsmålet om beräkning av kommunala tjänstår för erhållande av statspension varit föremål för behandling inom lönereglerykommittén, som i samband med frågan om löne- och pensionsreglering för olika lärarkårer hemställt om en utredning av detta spørsmål.

Vad beträffar lärarpersonalens skyldighet att tillhöra viss änke- och pupillkassa torde, med hänsyn till önskvärt utbyte av lärarkrafter mellan skeppsgosseskolorna och övriga ungdomsskolor, böra föreskrivas,

att rektor skall tillhöra elementarlärarnas nya änke- och pupillkassa;

att ordinarie ämneslärare skall tillhöra folkskollärarnas änke- och pupillkassa; samt

att nuvarande innehavare av rektorsbefattning, därest han kvarstår i tjänst vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande, ävensom nuvarande innehavare av skollärartjänst vid skeppsgosseskola, som övergår till den nya staten, skola i fråga om änke- och pupillpensionering fortfarande tillhöra flottans pensionskassa.

Innan jag nu övergår till att framlägga förslag till stater, är det en fråga angående rätten till åtnjutande av ålderstillägg, som jag anser mig med några ord böra beröra. Med hänsyn till lärarkårens lämpliga rekrytering finner jag erforderligt, att ordinarie ämneslärare må för ålderstillägg få räkna sig till godo tjänstgöring vid vissa andra läroanstalter, och synas mig i detta avseende samma bestämmelser kunna i huvudsak gälla, som äro eller kunna varda stadgade för lärare vid högre folkskolor. Nu är visserligen skeppsgosseskolan en statsanstalt, men kommunala mellanskolan, högre folkskolan och folkskolan kommunala läroanstalter. Jag tillåter mig emellertid erinra därom, att riksdagen år 1911 medgivit, att ämneslärare vid allmänt läroverk, alltså vid statsanstalt, få för lönetur tillgodoräkna sig i viss utsträckning tjänstgöringen vid kommunal läroanstalt. I övrigt synas mig i tillämpliga delar enahanda avlöningsvillkor böra föreskrivas för skeppsgosseskolornas lärare, som föreslagits för lärarkårerna vid statens allmänna undervisningsanstalter.

Slutligen anser jag mig böra erinra, att efter den nya organisationens genomförande den nuvarande monitörsinstitutionen blir obehövlig.

Då jag på grund därav att frågan om den lokala förläggningen av den för närvarande till Marstrand förlagda skeppsgossekåren ännu icke varit föremål för slutlig utredning, anser mig böra för den närmaste tiden räkna med att en skeppsgosseskola anordnas i Karlskrona och en i Marstrand, förordar jag alltså följande stater för skeppsgosseskolor, nämligen:

Stat för skeppsgosseskolan i Karlskrona.

Stater.

	Lön	Tjänstgöringspennin- gar	Arvodet	Summa	
1 rektor	4,000	2,000		6,000	För ordinarie ämneslärare kan lönen höjas efter 5 år med 400 kr., efter 10 år med ytterligare 400 kr. och efter 15 år med än ytterligare 400 kronor.
1 ordinarie ämneslärare	2,200	1,400		3,600	
5 d:o	11,000	7,000		18,000	
1 extra ord. ämneslärare			2,600	2,600	
2 d:o			5,200	5,200	
Timlärare för 25 veckotimmar à 110 kronor för veckotimme			2,750	2,750	
1 lärare i slöjd			300	300	
1 d:o			300	300	
Statsbidrag för rektor till elementarlärarnas nya änke- och pupillkassa			250	250	
D:o för 6 ordinarie ämneslärare till folkskollärarnas änke- och pupillkassa			1,200	1,200	
För inövande av hornblåsare och trumslagare			2,350	2,350	
För anskaffning och underhåll av materiell samt till belöningar och premier m. m.			2,000	2,000	
Summa kronor	—	—	—	44,550	

Anmärkningar:

1. Pensionsunderlaget skall utgöra för rektor 4,300 kronor. Därast befattningshavare varit tillförordnad rektor, skall sådant vid bestämmande av pensionens belopp räknas honom till godo på samma sätt, som om han varit befullmäktigad rektor.
2. Därast vid skeppsgosseskola anställd skollärare varder uppförd å övergångsstat, skall motsvarande antal ordinarie ämneslärartjänster hållas vakanta under övergångstiden. Å övergångsstat uppförd skollärare åtnjuter den enligt de före den 1 januari 1919 gällande bestämmelser honom tillkommande avlöning samt därutöver ett årligt lönetillägg å 900 kronor, vilket sistnämnda lönetillägg utgår av den för motsvarande befattning å ordinarie stat uppförda avlöningen. Därast å övergångsstat uppförd befattningshavare inom viss angiven tid förvärfvar behörighet till ordinarie ämneslärartjänst, äger han rätt att utan tävlan befordras till ordinarie ämneslärare å sin förut innehavda tjänst.
3. Extra ordinarie ämneslärare skola anställas i mån av behov efter beslut av Kungl. Maj:t i varje fall

Stat för skeppsgosseskolan i Marstrand.

	Lön	Tjänstgöringspennin- gar	Arvoden	Summa	
1 rektor	4,000 —	2,000 —		6,000 —	För ordinarie ämneslärare kan lönen höjas efter 5 år med 400 kr., efter 10 år med ytterligare 400 kr. och efter 15 år med än ytterligare 400 kr.
1 ordinarie ämneslärare	2,200 —	1,400 —		3,600 —	
3 d:o	6,600 —	4,200 —		10,800 —	
1 extra ord. ämneslärare			2,600 —	2,600 —	
1 d:o			2,600 —	2,600 —	
Timlärare för 15 veckotimmar à 110 kronor för veckotimme			1,650 —	1,650 —	
1 lärare i slöjd			300 —	300 —	
1 d:o			300 —	300 —	
Statsbidrag för rektor till elementarlärarnas nya anke- och pupillkassa			250 —	250 —	
D:o för 4 ordinarie ämneslärare till folkskollärarnas anke- och pupillkassa			800 —	800 —	
Lärare för meddelande av undervisning åt de skeppsgossebåren i Marstrand tillhörande skeppsgossar, vilka äro förlagda i Stockholm, à 50 kr. i månaden under 7 månader			350 —	350 —	
För inövande av hornblåsare och trumslagare			2,000 —	2,000 —	
För anskaffning och underhåll av materiell samt till belöningar och premier m. m.			1,000 —	1,000 —	
Summa kronor	—	—	—	32,250 —	

Anmärkningar:

1. Pensionsunderlaget skall utgöra för rektor 4,300 kronor. Därest befattningshavare varit tillförordnad rektor, skall sådant vid bestämmande av pensionens belopp räknas honom till godo på samma sätt, som om han varit befullmäktigad rektor.
2. Därest vid skeppsgosseskola anställd skollärare varder uppförd å övergångsstat, skall motsvarande antal ordinarie ämneslärartjänster hållas vakanta under övergångstiden. Å övergångsstat uppförd skollärare åtnjuter den enligt de före den 1 januari 1919 gällande bestämmelser honom tillkommande avlöning samt därutöver ett årligt lönetillägg å 900 kronor, vilket sistnämnda lönetillägg utgår av den för motsvarande befattning å ordinarie stat uppförda avlöningen. Därest å övergångsstat uppförd befattningshavare inom viss angiven tid förvärfvar behörighet till ordinarie ämneslärartjänst, äger han rätt att utan tävlan befordras till ordinarie ämneslärare å sin förut innehavda tjänst.
3. Extra ordinarie ämneslärare skola anställas i mån av behov efter beslut av Kungl. Maj:t i varje fall.

Grunder och villkor för avlöningsförmånernas åtnjutande.

I avseende å åtnjutandet av avlöningsförmånerna för de ordinarie befattningshavarna torde följande villkor och bestämmelser böra stadgas, nämligen:

i fråga om ändrad tjänstgöringsskyldighet, förflyttning till annan tjänst, förening av tjänster m. m.:

att befattningshavare skall, därest vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden vid en blivande omorganisation av skeppsgosseskolorna eller eljest kan varda stadgad, vara pliktig att, med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning han innehar, efter nya eller förändrade föreskrifter sköta de med befattningen förenade göromål;

att befattningshavare vidare skall, likaledes med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning han innehar, vara pliktig att, när helst så av Kungl. Maj:t prövas lämpligt, låta sig förflyttas till annan befattning inom undervisningsväsendet, dock att befattningshavare, som varder förflyttad till annan ort, skall vara berättigad att av statsverket erhålla skäligen flyttningshjälp till det belopp, Kungl. Maj:t för varje särskilt fall bestämmer;

att befattningshavare skall vara skyldig underkasta sig de ändrade bestämmelser, som kunna varda stadgade rörande den änke- och pupillkassa han tillhör;

att befattningshavare vidare skall vara skyldig underkasta sig de bestämmelser, som må bliva föreskrivna till elevernas skyddande mot smittosam lungdot;

att med ordinarie befattning icke må förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommunens stat;

att med ordinarie befattning ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är försett med Kungl. Maj:ts oktroj eller blivit registrerat såsom aktiebolag, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag det vara må, så framt ej vederbörande stationsbefälhavare, uppå därom gjord framställning, finner uppdraget eller befattningen utan hinder för tjänstgöringen vid skeppsgosseskolan kunna få mottagas och tills vidare bibehållas;

i fråga om avlöningsförmånernas uppbärande m. m.:

att tjänstgöringspenningar skola för ämneslärare beräknas utgå för läsårets antal läsveckor samt att de i rektors avlöning ingående tjänstgöringspenningar skola beräknas utgå efter kalenderår, men till olika belopp för lästiden och för ferierna efter särskilda bestämmelser, som av Kungl. Maj:t fastställas;

att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattningshavare verkligen tjänstgjort, men för den tid, han eljest varit från tjänstgöringen befriad, skola utgå till den, som förordnats att uppehålla befattningen;

att den, som av sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen, men att den, som eljest undfår ledighet, såsom för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag, eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller av annan anledning är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så mycket av lönen, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt;

att avlöning ej må utgå till befattningshavare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest befattningshavare varder avstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del av hans avlöning, som icke prövas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej prövas skäligt låta honom uppbära något därav;

att den, som tillträder ny avlöningsstat, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande av eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed; samt

att vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall själva lönen utgår till månadens slut;

i fråga om ålderstillägg:

att, därest förhöjning av lönen efter viss tids fortsatt innehavande av befattning är i staten medgiven, tidpunkten för

första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehavaren under mer än fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med gott vitsord bestritt sin egen eller, på grund av förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit ledighet för fullgörande av värnplikt, och

för andra förhöjningen efter ytterligare fem år, på samma villkor, samt

för tredje förhöjningen efter än ytterligare fem år, ävenledes på samma villkor,

under iakttagande, vad var och en av omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre avlöningen ej må tillträdas förr än vid början av

kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänstaldern blivit uppnådd;

att därvid befattningshavare bör tillgodoräknas tid, som före den nya statens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till innehavande befattning eller motsvarande tjänst å den gamla avlöningsstaten;

att för ordinarie ämneslärare enahanda bestämmelser i avseende å ålderstilläggsberäkning skola gälla, som i detta hänseende äro eller kunna vara stadgade för lärare vid högre folkskolor;

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han enligt bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension är skyldig att från tjänsten avgå, icke må tillträda samma förhöjning;

i fråga om skyldighet att avgå från tjänsten och pensionsrätt:

att i fråga om skyldighet att avgå från tjänsten ävensom i fråga om rätt till pension skall gälla vad i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension är vid tiden för den nya avlöningsstatens ikraftträdande eller, såvitt angår innehavare av befattning, som därefter tillträdes, vid tillträde till befattningen stadgat.

Härjämte torde böra förklaras,

att ovannämnda villkor och bestämmelser skola i tillämpliga delar gälla i fråga om de ämneslärare, vilka till äventyrs komma att uppföras å övergångsstat;

att en var, som med eller efter ingången av år 1919 tillträder befattning vid skeppsgosseskola, skall vara pliktig underkasta sig ovannämnda villkor och bestämmelser; samt

att de förutvarande ordinarie befattningshavare, vilka icke före den 1 november 1918 anmäla, att de vilja underkasta sig ny avlöningsstat och därvid fästade villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola vara bibehållna vid dem enligt dittills gällande ordinarie stater tillkommande avlöningsförmåner.

IV. Skeppsgossekårens rekrytering.

De sakkunniga.

De sakkunniga hava upprepade gånger i utredningen framhållit, hurusom det är av synnerligen stor vikt såväl för sjömanskårens rekrytering i allmänhet som för ett lämpligt tillgodoseende av nämnda rekryterings ekonomiska sida, att skeppsgossekårens i stat upptagna numerär vidmakthålles. Såsom medel för ernående av detta mål hava de sakkunniga, förutom den omläggning av skeppsgossutbildningen, för vilken jag i det föregående redogjort, även ansett sig böra föreslå vissa andra åtgärder, till vilka jag nu skall övergå.

Förbättrade avlöningsförmåner för skeppsgossarna.

För närvarande utgöres skeppsgossarnas dagavlöning av 10 öre, vartill kommer för ett antal av 170 gossar ett tillägg i dagavlöningen av 10 öre. För att erhålla denna högre dagavlöning fordras enligt nådigt brev den 19 januari 1912, att skeppsgosse skall hava fyllt 17 år. För 50 ordningsmän tillkommer dessutom en tillökning i avlöningen av 5 öre per dag. Skeppsgosses sjöavlöning är lika med dagavlöningen i land; därtöfver erhåller skeppsgosse, som är ombord kommenderad såsom hornblåsare, ett belopp av 5 öre per dag.

För 3 årskursens gossar, som enligt förutnämnda förslag till utbildning äro avsedda att kommenderas under vintern å långresefartyget och därefter å andra stridsfartyg under sammanlagt ett års tid, hava de sakkunniga ansett den nu utgående dagavlöningen vara väl liten, särskilt i betraktande av att en kontraktanställd ofta föga äldre 3 kl. sjöman, förutom fast lön, erhåller såsom sjökommenderad 40 à 45 öre i sjöavlöning. På grund härav finna de sakkunniga lämpligt, att dagavlöning till 3 årskursens skeppsgossar kommer att utgå med 30 öre. De sakkunniga hava vidare ansett, att dagavlöningen för samtliga skeppsgossar i samma årskurs bör vara lika och att densamma bör något höjas jämväl för 2 årskursens skeppsgossar. De sakkunniga hava på grund härav föreslagit, att en dagavlöning av 30 öre måtte tillerkännas 3 årskursens skeppsgossar, 20 öre skeppsgossar, som tillhöra 2 årskursen, och att 1 årskursens skeppsgossar måtte erhålla en avlöning av 10 öre per dag, allt frånsatt ovannämnda tillökning för ordningsmän.

De sakkunnigas förslag till dagavlöning åt skeppsgossar skulle alltså komma att upptaga följande belopp:

för 1 årskursen	10 öre
» 2 »	20 »
» 3 »	30 »

Den förhöjning i de nuvarande avlöningsförmånerna, som av de sakkunniga sålunda föreslagits, är uppgjord i anslutning till *nu* gällande avlöning för sjömanskårens manskap. Om en allmän lönereglering kommer till stånd för flottans personal, anse de sakkunniga, att denna reglering jämväl bör öva inverkan å skeppsgossarnas avlöning, sådan den av dem föreslagits, så att densamma kommer att höjas i samma proportion som avlöningen för sjömanskårens manskap.

Enligt bestämmelse i gällande skolreglemente må skeppsgossar, som därav gjort sig förtjänta, erhålla viss tids tjänstledighet vid jultiden och efter sjöexpeditionernas avslutande, intill dess övningarna i land åter taga sin början. I regel begagna sig gossarna i stor utsträckning av denna tillåtelse. Det finnes emellertid åtskilliga gossar, som på grund av att deras hem äro långt avlägsna eller att de ekonomiska förhållandena i hemmet äro mindre gynnsamma ej kunna begagna sig av den tillåtna permissionen. På det att nu tillfälle måtte beredas alla gossar att, såvitt vederbörande målsmän eller anhöriga därom göra framställning, någon gång komma hem och träffa dessa, hava de sakkunniga föreslagit rätt för varje skeppsgosse till viss tids tjänstledighet en gång årligen under vart och ett av de år han tillhör skeppsgossekåren med åtföljande kostnadsfri resa till hemmet och åter till tjänstgöringsplatsen.

Rättighet till viss tjänstledighet och kostnadsfria resor.

Den jämförelsevis ringa kostnad, som härav skulle drabba staten, anse de sakkunniga väl uppvägd, om anordningen kunde få den verkan, att föräldrar, som nu ej vilja giva sitt samtycke till att deras söner taga anställning vid skeppsgossekåren av fruktan för att icke på länge få sammanträffa med dem, komma att lämna dylikt medgivande på grund av utsikten att en gång varje år utan särskild kostnad för dem få besök av sina söner.

Inom sjömanskåren erhåller den, som under längre tid uppfört sig väl och innehar god tjänstbarhet, en uppmuntran, vilken består av ett eller flera utmärkelsetecken å ärmen (uppmuntringstecken) samt ett tillägg i avlöningen av 10 öre ombord och av halva detta belopp i land för varje erhållet sådant tecken (s. k. uppmuntringspenningar). Den kortaste tid, som erfordras för att erhålla ett uppmuntringstecken, d. v. s. upp-

Uppflyttning i uppmuntringsklass av karlskriven skeppsgosse.

flyttas i lägsta uppmuntringsklassen, är 2 tjänstår. Skeppsgosse, vilken dock i regel tjänstgör 3 år vid skeppsgossekåren, erhåller icke därunder något uppmuntringstecken och förvärvar såsom karlskriven i likhet med den kontraktanställda ett första sådant tecken först efter 2 års tjänstetid vid sjömanskåren. Ingen hänsyn tages sålunda i berörda hänseende till huru skeppsgossen uppfört sig vid skeppsgossekåren. Nu hava de sakkunniga föreslagit, att åt skeppsgosse, vilken under *hela* den tid han tillhört skeppsgossekåren ådagalagt ett gott uppförande i förening med god tjänstbarhet, borde beredas förmånen av att vid inträde i sjömanskåren bliva uppflyttad i lägsta uppmuntringsklassen. De hava framhållit, hurusom en bestämmelse härom skulle i sin mån kunna bidra till att skeppsgossarna vinnlade sig om ett gott uppförande.

Möjlighet för f. d. skeppsgossar att vinna befördran till reservofficer.

För att befrämja en god rekrytering av skeppsgossekårerna hava de sakkunniga föreslagit, att den, som varit skeppsgosse och uppfyller vissa bestämda betingelser och som genomgått den högre linjen i skeppsgosseskolan, skulle under sin obligatoriska tjänstgöring vid sjömanskåren erhålla utbildning till reservofficer och även kunna vinna befördran till sådan. Detta de sakkunnigas förslag har närmast föranletts av ett av chefen för underofficers- och sjömanskårerna i Karlskrona i samband med yttrande i fråga om möjlighet för underofficer att vinna officersbefördran gjort uttalande, att flottan borde utbilda sitt reservbefäl ur sina egna led.

Åtgärder för att underlätta anställning av skeppsgossar.

Slutligen hava de sakkunniga framlagt förslag till ytterligare åtgärder och framställt vissa andra önskemål, allt i syfte att underlätta anställning av skeppsgossar.

Till sådana åtgärder räkna de sakkunniga först och främst spridande av kännedom om skeppsgossekåren över hela landet.

Av uppgifter, som de sakkunniga infordrat från de flottans värningsförrättare, vilka inom skilda delar av landet anskaffa rekryter till såväl sjömans- som skeppsgossekårerna, framgår, att av de ynglingar, som sökt anställning såsom skeppsgossar, det övervägande antalet utgöres av sådana, vilkas hemorter äro belägna i närheten av nämnda kårers förläggningsplatser. Sålunda hava under åren 1908—1911 av sammanlagt 664 gossar, vilka vunnit anställning som skeppsgossar vid kåren i Karlskrona, icke mindre än 302 haft sina hemorter inom Blekinge län och av 378 gossar, som anställts vid kåren i Marstrand, 133 kommit från Göteborgs och Bohus län. Orsaken till detta förhållande

lärer enligt de sakkunnigas åsikt få sökas bland annat i den omständigheten, att kännedom om skeppsgossekårerna är mera allmänt spridd i trakterna i närheten av förläggningssorterna än inom övriga delar av riket. För främjandet av kännedom om skeppsgossekåren och om gossarnas framtidsutsikter inom flottan hava de sakkunniga föreslagit vissa åtgärder, såsom utarbetande och spridande av broschyrer och tillkännagivanden, hållande av föredrag etc.

De sakkunniga framhålla vidare vikten av att rekryteringen ordnas systematiskt samt att i sådant syfte en enda person (regementsofficer, tjänstgörande i sjöförvarsdepartementet) erhåller uppdrag att omhändervärd all rekrytering för flottan, med uppgift bland annat att fördela de antagna till resp. kårer ävensom att inspektera och tillse, att värningsförrättarna fullgöra sina skyldigheter.

Då det enligt de sakkunnigas mening givetvis torde vara av lika stor vikt för flottan att kunna erhålla tillräckligt antal goda rekryter för skeppsgossekårerna som för sjömanskåren, hava de föreslagit, att samma ersättningsbelopp bör tillerkännas värningsförrättare för varje genom hans försorg antagen skeppsgosse, som tillkommer honom för varje av honom anskaffad kontraktanställd vid sjömanskåren. Ersättningen för varje antagen av den förstnämnda kategorien uppgår till blott 10 kronor mot 30 kronor för en kontraktanställd.

De sakkunniga hava vidare, under framhållande av att det är av vikt för rekryteringen, att inga eller åtminstone ringa kostnader åsamkas föräldrar eller målsmän vid deras myndlingars antagande till skeppsgossar, funnit lämpligt föreslå, att för sådan läkarundersökning, som avser erhållande av läkarintyg för vinnande av anställning vid skeppsgossekåren, må under vissa angivna förutsättningar utbetalas genom värningsförrättaren till vederbörande läkare för varje besiktigad gosse en ersättning av förslagsvis 5 kronor.

I samband med ovannämnda åtgärder hava de sakkunniga framhållit den vikt för att kunna fostra ett friskt och kraftigt släkte, som numera tillmätas en rationell tandvård. Ännu hava icke inom svenska flottan så effektiva åtgärder i förevarande hänseende vidtagits för skeppsgossarna som inom en del utländska mariner, där nyantagna skeppsgossars tänder skola obligatoriskt på statens bekostnad undersökas och, om de äro skadade, snarast iståndsättas. De sakkunniga framhålla, att det synes dem vara mycket önskvärt, att liknande åtgärder vidtagas beträffande flottans skeppsgossar.

Förutom ovan angivna åtgärder hava de sakkunniga även framhållit följande synpunkter och önskemål, som enligt deras förmenande

äro beaktansvärda för att underlätta rekryteringen av skeppsgossekårerna, nämligen:

underlättande av ansökningshandlingars ingivande för sökande till anställning vid sagda kårer;

kommendering av särskilt lämpligt befäl och underbefäl till tjänstgöring vid ifrågavarande kårer samt beredande av möjlighet för dessa att få följa samma årskurs under hela utbildningstiden;

sammanhållning och särskild förläggning av de nyantagna skeppsgossarna m. m.

Myndig-
heterna.

Beträffande de sakkunnigas förslag till ovan berörda åtgärder hava samtliga i ärendet hörda myndigheter antingen uttalat sin anslutning till förslagen eller ock icke haft något väsentligt att erinra emot desamma.

Chefen för marinstaben anser en ökning av skeppsgossarnas avlöning vara av behovet påkallad. Stabschefen framhåller vidare, att, med hänsyn till den ringa avlöning skeppsgossarna åtnjuta och den säregna ställning de intaga i flottans organisation samt till den jämförelsevis långa tjänstgöringsskyldighet, som åligger ifrågavarande manskapskategori, goda skäl föreligga för bifall till förslaget om fria resor hem och åter till förläggningssorten en gång årligen vid permissions-tillfällena. Då därjämte av dylika resor betingade kostnader äro jämförelsevis obetydliga (enligt de sakkunnigas beräkningar skulle de belöpa sig på omkring 3,600 kronor om året) samt då rättigheten att kostnadsfritt få besöka hemmet en gång om året sannolikt kommer att bidra till befrämjande av kårens rekrytering, tillstyrker marinstabschefen förslaget i fråga om viss tjänstledighet och kostnadsfria hemresor. De sakkunnigas förslag, att skeppsgosse under vissa förhållanden vid inträdet i sjömanskåren skall äga rättighet bliva uppflyttad i lägsta uppmuntringsklass, tillstyrker stabschefen, då förslaget synes honom vara ägnat att bidra till att gossarna iakttaga ett gott uppförande. I fråga om förslaget om utbildning av skeppsgossar till reservofficerare anför stabschefen, att detsamma varit föremål för särskild utredning i samband med det förslag till sjöförsvarets ordnande, som avgavs i propositionen nr 60 till 1914 års senare riksdag. Sedan riksdagen förklarat sig icke hava något att erinra mot förslaget, hava numera bestämmelser utfärdats i berört syfte. Då de sakkunnigas förslag till ordnandet av denna angelägenhet, såsom framgår av utredningen, är uppgjort, innan nyssnämnda bestämmelser utfärdats, och sålunda förslaget redan beaktats samt då de nu gällande bestämmelserna synas stabschefen ändamålsenliga, torde de sakkunnigas förslag härutinnan icke böra föranleda till någon åtgärd. I övrigt finner stabschefen samtliga de sakkunnigas ifrågavarande, av honom icke särskilt berörda önskemål och förslag beaktansvärda.

Inspektören av flottans övningar till sjöss anser sig kunna förorda samtliga de sakkunnigas ifrågavarande förslag.

Marinförvaltningen yttrar, att de sakkunnigas förslag om beredande av fria tjänstledighetsresor för skeppsgossar bör föranleda därtill, att i staten för skeppsgossekåren för ändamålet upptages ett förslagsanslag å 3,600 kronor.

Stationsbefälhavaren vid flottans station i Stockholm finner de sakkunnigas förslag till åtgärder för att göra anställning vid skeppsgossekåren tilldragande och för att underlätta densamma i stort sett lämpliga, varvid dock bör anmärkas,

att ingen ändring för närvarande synes böra göras i nyligen utfärdade bestämmelser angående utbildning av reservofficerare från sjömanskåren, åtminstone ej så, att de även beröra skeppsgossekåren. Stationsbefälhavaren framhåller jämväl, att det enda fullt tillförlitliga medlet att säkerställa en god och jämn rekrytering av skeppsgossekåren är att kunna ställa i utsikt för dem, som genomgå skolan, en ekonomiskt fullt betryggad framtid och i övrigt aktad militär ställning som slutligt mål. Kan en sådan ställning ej vinnas, bliva alla andra åtgärder härför blott palliativ, dömda att misslyckas.

Chefen för underofficers- och sjömanskårerna i Stockholm anser sig böra framhålla vikten och betydelsen av en förbättrad ekonomisk ställning för underofficerskåren såsom ett av de viktigaste medlen för en gynnsam rekrytering av skeppsgossekåren, åtminstone av söner till underofficerare, ty hur fördelaktiga villkoren än må gestalta sig under skeppsgossarnas utbildningstid, torde dock en rekrytering av skeppsgossekåren i ovan angiven riktning ej kunna påräknas, såvida ej framtidsutsikterna vid blivande befördran till underofficer samtidigt verka lockande.

Bland de förslag till främjande av skeppsgossekårens rekrytering och numerärens vidmakthållande, som av de sakkunniga upptagits, torde på grund härav — anser sagda kårchef — även böra medtagas förbättrad ekonomisk ställning för flottans underofficerskår.

Chefen för skeppsgossekåren i Marstrand framhåller som sin åsikt, att de viktigaste skälen för de senaste årens dåliga rekrytering bero på dels värningsförrättarnas ringa ersättning, jämfört med vad de erhålla i ansvärning till sjömanskåren, dels och skeppsgossarnas ringa avlöning — vilken speciellt efter år 1914 inträffade prisförhöjningar på alla slag av varor särskilt framträtt.

Chefen för skeppsgossekåren i Karlskrona, med vilken *stationsbefälhavaren därstädes* instämmer, framhåller beträffande de föreslagna förbättrade avlöningsförmånerna, att en åtgärd i föreslagen riktning är en tvingande nödvändighet.

I likhet med de sakkunniga och de hörda myndigheterna anser jag det vara av stor vikt, att skeppsgossekårens rekrytering på allt sätt befrämjas, så att denna i sin ordning på ett mera verksamt och regelbundet sätt än för närvarande sker må kunna bidra till sjömanskårens rekrytering. Särskilt under nuvarande förhållanden, då vakanserna inom sjömanskåren uppgå till över 1,100 eller till i runt tal över en fjärdedel av sjömanskårens hela numerär och fortfarande alltjämt synas vara i stigande, finner jag det vara av största betydelse, att i detta avseende intet försummas. Jag anser mig därjämte böra erinra om att, såsom av mig förut närmare utvecklats, rekryteringen av sjömanskåren medelst karlskrivna skeppsgossar icke blott ställer sig avsevärt billigare än rekrytering medelst kontraktanställda utan även måste anses såsom en mera pålitlig rekryteringskälla än genom kontraktanställning.

De av de sakkunniga föreslagna och av myndigheterna tillstyrkta samt av mig i det föregående närmare angivna åtgärderna för att söka göra anställning vid skeppsgossekåren tilldragande och för att underlätta anställning av skeppsgossar finner jag mig därför i huvudsak böra bi-

Departements-
chefen.

träda, i all synnerhet som genomförandet av åtgärderna icke kommer att föranleda några avsevärda kostnader.

Vad de särskilda förslagen beträffar, finner jag förslaget om att bereda skeppsgossarna något bättre avlöning än den nuvarande väl avvägt och biträder detsamma. Förslagets genomförande kommer att förorsaka, att kostnaden för skeppsgossekårens avlöning enligt stat skulle betinga ett belopp av 42,413 kronor. Då nu gällande stat för ändamålet upptager ett belopp av 29,017 kronor 50 öre, skulle alltså erfordras en ökning i staten för nu nämnt ändamål av 13,395 kronor 50 öre.

En eventuell lönereglering för flottans personal anser jag i likhet med de sakkunniga böra jämväl omfatta skeppsgossarnas avlöning, vilken därvid torde böra höjas i samma proportion som avlöningen för manskapet vid sjömanskåren.

De sakkunnigas förslag om rätt för skeppsgosse att för resa till hemorten åtnjuta viss tids tjänstledighet under vart och ett av de år, han tillhör skeppsgossekåren, med åtföljande kostnadsfri resa fram och åter synes mig vara mycket beaktansvärt. För föräldrar, som bo avlägset från skeppsgossarnas förläggningssorter och leva i små omständigheter, blir det måhända ogörligt att bekosta hem- och återresa för den till skeppsgosse antagne sonen vid permissionstillfällena, ty den lilla avlöning han uppbär och som mera kan betraktas såsom en handpenning än en avlöning räcker icke till att ens *bidraga* till en dylik resa, då av avlöningen skall bestridas sådana utgifter som för tvålv, borstar m. fl. andra smärre utgifter. På grund av nu anförda skäl kan tvekan uppstå hos föräldrar att låta sina söner bliva skeppsgossar, då därigenom utsikten att under hela den tid av tre år skeppsgossutbildningen varar sammanträffa med dem blir ganska osäker. Sörjer däremot staten för att gossarna en gång varje år få kostnadsfritt besöka sina föräldrar, bör en dylik tvekan bortfalla.

Enligt de sakkunnigas beräkningar skulle kostnaderna för dylika resor belöpa sig till omkring 3,600 kronor om året och synas mig dessa kostnader, i enlighet med marinförvaltningens ovanberörda yttrande, böra föranleda till att i staten för skeppsgossekåren upptages ett förslagsanslag å 3,600 kronor till »Kostnadsfria hemresor för skeppsgossar».

I likhet med de sakkunniga anser jag, att skeppsgosse, vilken under hela sin tjänstetid vid skeppsgossekåren ådagalagt ett gott uppförande och god tjänstbarhet, bör vid inträdet i sjömanskåren uppflyttas i lägsta uppmuntringsklassen. En sådan anordning torde i sin mån bidra till att skeppsgossarna i stegrad grad vinnlägga sig om ett gott uppförande icke blott under vistelsen vid skeppsgossekåren utan jämväl efter karl-

skrivningen. Någon ökning av det nuvarande i staten för flottans sjömanskår uppförda anslaget å 40,000 kronor till »Uppmuntringspenningar» torde icke, efter vad jag inhämtat, för närvarande härav föranledas, då av sagda anslag icke mer än omkring 28,000 kronor under senaste året tagits i anspråk och de med förevarande förslags fullständiga genomförande, som beräknas taga omkring 5 år, förenade kostnaderna efter beräkningar, som jag låtit uppgöra, endast uppgå till omkring 9,000 kronor.

Beträffande de sakkunnigas förslag i fråga om möjlighet för den, som varit skeppsgosse och som uppfyller vissa bestämda betingelser, att under sin obligatoriska tjänstgöring vid sjömanskåren erhålla utbildning och vinna befordran till reservofficer torde jag få erinra, att Kungl. Maj:t den 18 juni 1915 utfärdat kungörelse angående utbildning till reservofficersaspiranter av vid sjömanskåren anställda korpraler. När den föreslagna omläggningen av skeppsgosseskolan hunnit tillföra sjömanskåren manskap, som genomgått den högre linjen i nyssnämnda skola, och dessa komma i tur att kunna begagna sig av berörda möjlighet att bli reservofficer, torde vissa ändringar i de utfärdade bestämmelserna komma att påkallas. Vidare vill jag i detta sammanhang omförmåla, hurusom Kungl. Maj:t den 15 nästlidna mars bemyndigat mig att tillkalla högst tre sakkunniga personer för att under departementschefens ledning biträda med verkställande av utredning och avgivande av förslag beträffande rekryteringen och utbildningen av flottans officerskår m. m.; och är det avsett, att i samband härmed jämväl nu gällande bestämmelser angående antagning och utbildning av befäl i flottans reserv skola underkastas granskning samt därvid även upptagas frågan om beredande av ökad möjlighet för underbefäl i flottan att vinna anställning såsom reservofficer.

Såsom jag förut nämnt, hava de sakkunniga vidare föreslagit vissa åtgärder till spridande av kännedom om skeppsgossekårerna över hela landet. För detta ändamål hava de bl. a. föreslagit utarbetande av broschyrer, hållande av föredrag, anslående av tillkännagivanden m. m. För min del förordar jag dylika åtgärder och hemställer, att å skeppsgossekårens stat upptages ett förslagsanslag å 2,000 kronor till »Åtgärder för spridande av kännedom om skeppsgossekåren».

För att, såsom de sakkunniga föreslagit, kunna giva rekryteringen en mera systematisk och stadgad form kommer jag att taga under omprövning frågan om förordnande av en särskild officer av regements-officers grad att i egenskap av rekryteringschef omhänderhava all rekry-

tering för flottan. Ett dylikt förordnande kan lämnas på administrativ väg, och erfordras härför icke några särskilda medel.

Vidare hava de sakkunniga föreslagit, att värvningsförrättare må såsom ersättning för varje genom hans försorg antagen skeppsgosse erhålla lika stort belopp som för en till sjömanskåren antagen. Orsaken till det ringa intresse värvningsförrättarna under senare tid ådagalagt för anskaffning av skeppsgossar torde i någon mån bero på den förut berörda ringa ersättning till värvningsförrättarna, som för närvarande utgår för dylik anskaffning. Jag biträder därför förslaget, att samma ersättning bör utgå till värvningsförrättare för anskaffning av en skeppsgosse som för en kontraktanställd. I staten för flottans sjömanskår är rekryteringskostnaden beräknad efter 70 kronor för varje karl. Läggas denna beräkning till grund för bestämmandet av rekryteringsanslaget för skeppsgossar, skulle rekryteringskostnaderna för år 1919, beräknade för en årlig rekryteringskontingent av 230 gossar, komma att utgöra 16,100 kronor. Om från denna summa dragas motsvarande kostnader i nu gällande stat, upptagna till 5,750 kronor eller 25 kronor per skeppsgosse, erhålles ett belopp av 10,350 kronor, vilket alltså skulle utgöra den summa, varmed anslaget till »Rekryteringskostnader» i staten för skeppsgossekåren behöver ökas för att medgiva den föreslagna ökningen i kostnaderna för antagning av skeppsgossar.

Ytterligare hava de sakkunniga föreslagit, att 5 kronor skulle genom berörda värvningsförrättare utgå till läkare för varje besiktigad gosse, vilken söker anställning såsom skeppsgosse, för såvitt icke av utfärdat läkarintyg skulle framgå, att gossen varit behäftad med sjukdom eller lyte av den art, att detta bort av ombudet förmärkas, innan läkarundersökning företogs. Detta förslag synes mig jämväl vara ägnat att underlätta anställningen av skeppsgossar, varför jag biträder detsamma. Härför skulle erfordras ett belopp av (5×230) 1,150 kronor, vilket bör föranleda till att i staten för flottans skeppsgossekår upptages ett förslagsanslag å nu nämnda belopp till »Fri läkarbesiktning».

I de sakkunnigas förslag i fråga om införande av rationell tandvård för skeppsgossarna i likhet med vad fallet är inom flera utländska mariner kan jag ej annat än livligt instämma. I betraktande av den särställning skeppsgossarna intaga i flottans personalorganisation såväl med hänsyn till den långa tjänstetid, under vilken de äro bundna vid flottan, som ock på grund av att större delen av dem efter vunen befordran till underofficer kvarstår i flottans tjänst till uppnådd pensionålder och en del även därefter, torde de med sådan

obligatorisk tandvård förenade kostnader kunna anses mer än väl komma att uppvägas av den höjning i tjänsteduglighet i fysiskt hänseende, som ifrågavarande personal genom åtnjutande av dylik vård kan förväntas komma att prestera. Särskilt för den personal, som är avsedd att under långa tider vara sjökommenderad och som därunder ofta icke kan erhålla annat än s. k. torrt bröd, torde betydelsen av en rationell tandvård än mer framträda.

Enligt beräkningar, som jag låtit verkställa, skulle kostnaderna för fullständig tandbehandling av 1 årskursens gossar ävensom förnyad behandling av såväl 2 som 3 årskursernas gossar komma att draga en årlig kostnad av omkring 5,700 kronor, varav omkring 5,000 kronor beräknas såsom arvode till tandläkare och 700 kronor för materialkostnader. I staten för flottans skeppsgossekår synes mig med anledning härav böra upptagas ett förslagsanslag å 5,700 kronor till »Tandvård för skeppsgossar». Därtill böra läggas engångskostnaderna för anskaffning av en enkel tandklinikuppsättning, avsedd för skeppsgossekåren i Marstrand, där tandläkare för närvarande under vintertiden icke praktiserar, och beräknas dessa kostnader uppgå till omkring 2,000 kronor med nuvarande prislägen.

Övriga av de sakkunniga föreslagna åtgärder för att underlätta anställning av skeppsgossar m. m. anser jag framdeles böra tagas under omprövning.

Beträffande de av de sakkunniga föreslagna ändringarna i reglementet för marinen, som av ovan berörda förslag m. m. föranledas, håller jag före, att desamma i huvudsak böra kunna läggas till grund för de reglementsändringar, som kunna komma att vidtagas.

I anslutning till vad jag nu anfört skulle staten för flottans skeppsgossekår komma att få följande utseende:

Stat

för flottans skeppsgossekår.

Antal.		Kronor.	öre.
1	Skeppsgosse, dagavlöning å 10 öre eller för år	36	50
236	” ” ” ” ” ” ” ” ” ”	8,614	—
1	” ” ” 20 ” ” ” ” ” ”	73	—
188	” ” ” ” ” ” ” ” ” ”	13,724	—
1	” ” ” 30 ” ” ” ” ” ”	109	50
173	” ” ” ” ” ” ” ” ” ”	18,943	50
	Tillökning å 5 öre dagligen för en ordningsman	18	25
	” ” ” ” för 49 ordningsmän, förslagsvis högst	894	25
	Rekryteringskostnader å 70 kronor per skeppsgosse för 230 skeppsgossar, förslagsvis högst	16,100	—
	Fri läkarbesiktning å 5 kronor per skeppsgosse för 230 skeppsgossar, förslagsvis högst	1,150	—
	Åtgärder för spridande av kännedom om skeppsgossekåren, förslagsvis högst	2,000	—
	Kostnadsfria hemresor för skeppsgossar, förslagsvis högst	3,600	—
	Tandvård för skeppsgossar, förslagsvis högst	5,700	—
600	Summa högst kronor	70,963	—

I detta sammanhang torde jag slutligen få nämna, att riksdagen i skrivelse (nr 93) den 25 april 1917 anhållit, bland annat, om vidtagande av sådana ändringar i gällande författningar, att portionsersättningen enligt § 15 mom. 2 i fredsförplägnadsreglementet för armén och enligt motsvarande bestämmelser för marinen beräknades till 2 kronor för dag. Med anledning härav har Kungl. Maj:t den 14 sistlidna januari meddelat föreskrift därom, att flottans manskap må vid färd i trupp erhålla portionsersättning, då sådan författningens enligt skall utgå, med 2 kronor för dag i stället för tidigare utgående sådan ersättning med 1 krona 50 öre för dag.

I reglemente för marinen, del I § 43: 5, stadgas, att den, som var der till skeppsgosse antagen eller till antagning anmäld och äger att för i paragrafen angiven resa (för inställelse till tjänstgöring m. m.) bekomma rekvisition å militärbiljett, må för sådan resa erhålla jämväl underhåll in natura eller, där sådant icke kan lämnas, ersättning därför med 1 krona om dagen. I anslutning till berörda förhöjning av portionsersättningen till flottans manskap synes lämpligen böra föreskrivas, att portionsersättningen för skeppsgosse i angivna fall bör utgå med 2 kronor för dag.

V. Övergångsbestämmelser.

De sakkunniga hava jämväl föreslagit bestämmelser för övergången från nu gällande utbildning av skeppsgossar till den av de sakkunniga föreslagna och yttra i detta avseende följande.

De sakkunniga.

Det övningsår, under vilket övergången skall påbörjas, taga de militära övningarna och skeppsgosseskolan sin början den 1 oktober. I årskursen följer den nya utbildningsplanen, under det att 3 årskursen utbildas enligt de nu gällande bestämmelserna. 2 årskursen utbildas under tiden oktober—mars i skeppsgosseskolan enligt den för denna årskurs nu gällande undervisningsplanen, vilken bör hinna genomgås till april månads ingång nästpåföljande år. Skulle det visa sig erforderligt, minskas under vinterns lopp den till de militära övningarna anslagna tiden så mycket, att genom motsvarande tidsökning för skolutbildningen ovannämnda plan hinner genomgås till nyss angiven tidpunkt. Under april och maj månader undervisas de i 2 årskursen i skeppsgosseskolan godkända gossarna i 3 årskursens skolkurs, under det att samtidigt vederbörliga militära övningar, till den utsträckning tiden medgiver, bedrivs. Den 1 juni embarkera gossarna å övningsskeppen och utbildas ombord enligt nu gällande bestämmelser till augusti månads utgång, då de avmönstra och därefter fortsätta den avbrutna undervisningen i skeppsgosseskolan intill mitten av oktober månad, då de böra hava medhunnit 3 årets kursplan. De embarkera därefter å långresefartyget och fortsätta utbildningen enligt de nya bestämmelserna.

Mot de sakkunnigas ovan återgivna förslag till bestämmelser för reglerandet av övergången från nuvarande utbildning av skeppsgossar till den av dem föreslagna har jag intet att erinra utan tillstyrker detsamma.

Departementschefen.

Jag har tagit under omprövning, när övergången lämpligen bör taga sin början, och kommit till den övertygelsen, att med hänsyn till nu förefintliga svårigheter att rekrytera såväl skeppsgossekåren som sjömanskåren övergången bör påbörjas snarast möjligt. Särskilt bör härvid tagas i betraktande, att en förbättrad rekrytering av skeppsgossekåren icke förr än tidigast efter tre år kan komma sjömanskåren till godo. Av nu nämnda anledningar anser jag starka skäl föreligga att redan instundande höst låta berörda övergång taga sin början. Visserligen ställa de föreslagna staterna för skeppsgosseskolorna, om

de vinna riksdagens bifall, först från och med år 1919 erforderliga medel till myndigheternas förfogande för detta ändamål. Men jag håller likvisst före, att det vore i hög grad önskvärt, att övergången, såsom nyss framhållits, äger rum redan under utbildningsåret 1918—1919, så att sjömanskåren från och med hösten 1921 kan tillföras enligt den nya organisationen utbildade skeppsgossar. Enligt inhämtade upplysningar kunna skeppsgossekolorna, även om den ifrågasatta omläggningen börjar den 1 nästkommande oktober, under hösten 1918 och intill den 1 januari 1919, då de föreslagna nya staterna för sagda skolor kunna träda i kraft, pågå med nu förefintliga lärarkrafter och med för dessa oförändrade löneförhållanden.

I samband med den föreslagna omläggningen av utbildningen anser jag det vara av stor vikt, att åtgärder vidtagas i syfte att i möjligaste mån söka öka antalet sökande till anställning vid skeppsgossekåren redan till den tidpunkt, då omläggningen skall påbörjas, så att ett gott urval bland dem må kunna göras och vakanserna, i den mån sig göra låter, bliva fyllda. Bland de åtgärder, som för berörda ändamål i första hand av mig kunna förordas att komma till användning, äro höjd ersättning till värvningsförrättarna för anskaffning av skeppsgossar, fri läkarbesiktning för sökande till anställning till skeppsgossekåren samt spridande av kännedom om denna kår. Enär den nya staten för flottans skeppsgossekår icke kan lämna för nu nämnda åtgärder erforderliga medel förrän med 1919 års ingång och skeppsgossekårernas rekrytering i huvudsak för året bör vara avslutad före den 1 oktober, behöves därför ett tilläggsanslag för att redan under innevarande år *dels* bereda myndigheterna möjlighet att kunna giva värvningsförrättarna lika stor ersättning för deras besvär med anskaffning av skeppsgossar som för kontraktanställda, *dels* medgiva fri läkarbesiktning för sökande till anställning till skeppsgossekåren, *dels ock* möjliggöra åtgärders vidtagande för att sprida kännedom om skeppsgossekåren.

Enligt beräkningar, som jag låtit uppgöra, skulle för det första av nu nämnda tre ändamål, efter avdrag av vad som för närvarande finnes i stat uppfört, erfordras 10,350 kronor samt för de återstående två resp. 1,150 och 1,000 kronor. Jag har därvid utgått från att ersättning till värvningsförrättarna och för fri läkarbesiktning beräknas efter grunderna i den av mig föreslagna staten för flottans skeppsgossekår ävensom att hälften av det föreslagna beloppet för åtgärder för spridande av kännedom om skeppsgossekårerna tages i anspråk.

Jag får alltså på grund av det anförda förorda följande tilläggsstat för flottans skeppsgossekår för år 1918, nämligen:

Tilläggsstat

för flottans skeppsgossekår för år 1918.

	Kronor.	ö.
Rekryteringskostnader à 45 kr. per skeppsgosse för 230 skeppsgossar, förslagsvis högst	10,350	—
Fri läkarbesiktning à 5 kr. per skeppsgosse för 230 skeppsgossar, förslagsvis högst... ..	1,150	—
Åtgärder för spridande av kännedom om skeppsgossekåren, förslagsvis högst	1,000	—
Summa högst kronor	12,500	—

VI. Sammanfattande kostnadsberäkning och hemställan.

*Kostnads-
beräkning.*

Jag anser mig böra till sist lämna en sammanfattande översikt av de kostnader, som skulle föranledas av det av mig i det föregående förordade förslaget till omläggning av skeppsgossarnas militära utbildning och omorganisation av skeppsgosseskolan ävensom av övriga av mig likaledes tillstyrkta förslag till åtgärder för att göra anställningen vid skeppsgossekåren tilldragande samt för att underlätta anställning av skeppsgossar m. m.

Genomförandet av förslaget till ändrad militär utbildning för skeppsgossarna skulle enligt ovan angivna beräkningar medföra en minskning av utgifterna av tillhoppa omkring 35,000 kronor, varav å ordinarie anslaget till »Naturaunderhåll åt personal vid flottan» omkring 9,000 kronor och å ordinarie anslaget till »Flottans krigsberedskap och övningar» omkring 26,000 kronor, med vilka resp. belopp nu nämnda anslag böra minskas.

Enligt verkställda beräkningar komma de föreslagna staterna för skeppsgosseskolorna i Karlskrona och Marstrand att uppgå till resp. 40,575 och 29,225 kronor eller tillsammans 69,800 kronor. Då den nu gällande staten för dessa skolor upptager ett belopp av 29,720 kronor, skulle alltså uppkomma en ökning i staten för ifrågavarande ändamål av 40,080 kronor.

Nuvarande staten för »Flottans skeppsgossekår» utvisar ett belopp av 34,767 kronor 50 öre och den av mig nu föreslagna ett belopp av 70,963 kronor. En ökning i kostnaderna skulle alltså uppstå å den föreslagna staten av 36,195 kronor 50 öre.

Nedanstående sammanställning utvisar kostnaderna för de föreslagna och de nuvarande staterna för skeppsgosseskolorna och för skeppsgossekåren ävensom de besparingar, som skulle uppkomma genom den föreslagna omläggningen av skeppsgossarnas militära utbildning. Av sammanställningen framgår den kostnadsökning, samtliga ovan upptagna åtgärder medföra för statsverket.

Föreslagna stater för skeppsgosseskolorna	kr. 76,800: —	
Föreslagen stat för skeppsgossekåren	» 70,963: —	kr. 147,763: —
Häriifrån avgår:		
Nuvarande stat för skeppsgosseskolan	kr. 29,720: —	
Nuvarande stat för flottans skeppsgosse- kår	» 34,767: 50	
Besparingar å ordinarie anslagen till na- turaunderhåll åt personal vid flottan samt till flottans krigsberedskap och övningar, tillsammans	» 35,000: —	» 99,487: 50

Kostnadsökning för statsverket kr. 48,275: 50

Härtill kommer engångskostnaden för anskaffning av en enkel tand-
klinikuppsättning för skeppsgossekåren i Marstrand, 2,000 kronor.

I en av Kungl. Maj:t till 1906 års riksdag avläten proposition (nr
131) om förläggande av en skeppsgossekår till Marstrand uttalade före-
dragande departementschefen bland annat, att han, innan närmare er-
farenhet vunnits om gagnet av en skeppsgossekårs förläggning till Mar-
strand, icke ansåg sig böra föreslå höjning, på grund av de utav för-
läggningen förorsakade ökade kostnaderna, av de ordinarie anslagen till
skeppsgosseskolan, till sjukvård för flottans personal och till diverse behov.
För bestridande av de utgifter, som skulle hava föranlett dylik anslags-
ökning, borde i stället enligt departementschefens mening hos riksdagen
begäras medel på extra stat; och beviljade riksdagen i anslutning här-
till ett extra anslag av 5,000 kronor för år 1907 under benämning »Ar-
voden åt vid skeppsgossekåren i Marstrand anställda personer samt me-
dikamenter, bad m. m.» Anslag för samma ändamål har sedermera
blivit av riksdagen årligen beviljat med tid efter annan förhöjt belopp,
och är anslaget i riksstaten för innevarande år uppfört såsom förslags-
anslag, högst 11,950 kronor, samt beräknat för särskilda ändamål enligt
följande specifikation:

Till 1:e läraren, särskilt arvode	kronor	600: —
» religionsundervisning	»	500: —
» slöjdundervisning	»	500: —
» musikinstruktören	»	250: —
» läkaren	»	2,000: —
» sjuksköterskan	»	1,300: —
» medikamenter och bad	»	2,200: —
» diverse behov	»	1,000: —
» vakthållning	»	3,600: —

Summa kronor 11,950: —

I den till innevarande års riksdag avlätna statsverkspropositionen har jag under femte huvudtiteln beträffande berörda anslag ansett mig böra förorda, dels att beloppet till medikamenter och bad höjes från 2,200 kronor till 3,500 kronor eller med 1,300 kronor, dels att till tandvård vid skeppsgossekåren anvisas ett belopp av 500 kronor, dels ock att för förhyrande av mässlokaler för officerare samt för underofficerare och underofficerskorpraler vid skeppsgossekåren upptagas resp. 400 och 425 kronor. Dessa åtgärder skulle sålunda medföra en ökning av nuvarande anslagsbeloppet med sammanlagt 2,625 kronor. På grund härav har jag i nämnda statsverksproposition hemställt, att ifrågavarande extra anslag måtte för år 1919 höjas med sistnämnda belopp eller från 11,950 kronor till 14,575 kronor.

Med anledning därav att de sakkunniga föreslagit nya stater för skeppsgosseskolorna och för flottans skeppsgossekår har jag tagit under omprövning, huruvida förevarande extra anslag bör indragas och vissa av i detsamma ingående belopp, i den mån de framdeles erfordras, uppföras såsom ordinarie anslag å resp. staten för skeppsgosseskolan i Marstrand eller staten för flottans skeppsgossekår. Nu hava emellertid de sakkunniga avrått från en permanent förläggning av en skeppsgossekår till Marstrand, i vilket uttalande samtliga i ärendet hörda myndigheter ansett sig böra instämma. Jag anser på grund härav, att Marstrandskårens nuvarande förläggning endast bör betraktas såsom en provisorisk anordning, vilken snarast möjligt torde böra utbytas mot en stadigvarande förläggning å annan plats. Vid sådant förhållande har jag ansett lämpligast, att ifrågavarande anslag tills vidare och intill dess förläggningsfrågan för skeppsgossekåren i Marstrand blivit definitivt ordnad, måtte fortfarande liksom hittills uppföras å extra stat.

I den av mig förordade staten för skeppsgosseskolan i Marstrand ingår emellertid avlöning till rektor, och skall denne bland annat bestrida nuvarande 1:e lärarens vid berörda skola åligganden, i vad de avse vad för rektor finnes föreskrivet. Religionsundervisning kommer att meddelas av någon av de i staten upptagna ämneslärarna och för slöjdundervisningen äro i staten upptagna arvoden till två slöjdlärare. Vidare har i den av mig förordade staten för flottans skeppsgossekår upptagits ett förslagsanslag till tandvård för skeppsgossar. Med auledning härav komma följande å extra stat för år 1919 föreslagna belopp, nämligen till 1:e läraren, särskilt arvode, 600 kronor, till religionsundervisning 500 kronor, till slöjdundervisning 500 kronor och till tandvård för skeppsgossekåren 500 kronor, eller tillsammans 2,100 kronor att bliva obehövlige, därest riksdagen godkänner nyssnämnda båda stater. Det

av mig i årets statsverksproposition föreslagna anslaget av 14,575 kronor å extra stat för år 1919 till »Arvoden åt vid skeppsgossekåren i Marstrand anställda personer samt medikamenter, bad m. m.» bör under angiven förutsättning minskas med nyssnämnda belopp av 2,100 kronor eller till 12,475 kronor.

Den kostnadsökning, som uppkommer vid bifall till de av mig i det föregående föreslagna åtgärderna, inskränker sig alltså till (48,275: 50 + 2,000 — 2,100) 48,175 kronor 50 öre.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes, med ändring av de i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag under femte huvudtiteln framställda förslag, såvitt de beröras av här nedan under f), g), h) och k) gjorda framställningar, föreslå riksdagen att

Hemställan.

a) med godkännande av de av mig förordade staterna för skeppsgosseskolan i Karlskrona och för skeppsgosseskolan i Marstrand för år 1919, i riksstaten för samma år öka anslaget till skeppsgosseskolan, nu 29,720 kronor, med 47,080 kronor till 76,800 kronor samt i riksstaten upptaga anslaget under förändrad benämning: »Skeppsgosse-skolor»;

b) godkänna av mig förordade villkor och bestämmelser för åt-njutande av de i staterna för nämnda skeppsgosseskolor upptagna av-löningsförmåner;

c) förklara,

att de under b) omnämnda villkor och bestämmelser skola i till-lämpliga delar gälla i fråga om de ämneslärare, vilka till äventyrs komma att uppföras å övergångsstat;

att en var, som med eller efter ingången av år 1919 tillträder be-fattning vid skeppsgosseskola, skall vara pliktig underkasta sig ovan-nämnda villkor och bestämmelser; samt

att de förutvarande ordinarie befattningshavare, vilka icke före den 1 november 1918 anmäla, att de vilja underkasta sig ny avlöningsstat samt därvid fästade villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem enligt dittills gällande ordinarie stat tillkommande avlöningsförmåner;

d) medgiva, att ålderstilläggen för de å skeppsgosseskolornas stater upptagna befattningshavarna må utgå från det under riksstatens femte huvudtitel uppförda ordinarie anslaget till ålderstillägg;

e) föreskriva,

att rektor vid skeppsgosseskola skall tillhöra elementarlärarnas nya änke- och pupillkassa;

att ordinarie ämneslärare vid skeppsgosseskola skall tillhöra folk-skollärarnas änke- och pupillkassa; samt

att nuvarande innehavare av rektorsbefattning vid skeppsgosseskola, därest han kvarstår i tjänst vid tiden för den nya lönestatens ikraft-trädande, ävensom nuvarande innehavare av skollärartjänst vid skepps-gosseskola, som övergår till den nya staten, skola i fråga om änke- och pupillpensionering fortfarande tillhöra flottans pensionskassa;

f) med godkännande av den av mig förordade staten för flottans skeppsgossekår för år 1919, i riksstaten för samma år öka förslagsan-slaget till avlöning för flottans kårer och stater, nu 6,341,969 kronor, med 269,922 kronor 50 öre till 6,611,891 kronor 50 öre eller i jämnat tal till 6,611,892 kronor;

g) i riksstaten för år 1919 öka förslagsanslaget till naturaunder-håll åt personal vid flottan, nu 2,121,659 kronor, med 20,422 kronor till 2,142,081 kronor;

h) i riksstaten för år 1919 öka reservationsanslaget till flottans krigsberedskap och övningar, nu 3,828,000 kronor, med 108,000 kronor till 3,936,000 kronor;

i) för anskaffning av en enkel tandklinikuppsättning för skepps-gossekåren i Marstrand på extra stat för år 1919 bevilja ett reservations-anslag av 2,000 kronor;

k) för arvoden åt vid skeppsgossekåren i Marstrand anställda per-soner samt medikamenter, bad m. m. på extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag, högst 12,475 kronor; samt

l) med godkännande av den av mig förordade tilläggsstaten för flottans skeppsgossekår för år 1918, på tilläggsstat till riksstaten för samma år bevilja ett förslagsanslag, högst 12,500 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda i ovan omförmälda hänseenden hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan jämväl av statsrådets övriga ledamöter, gilla och bifalla; och skulle propo-sition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta proto-koll utvisar avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Carl Ridderstad.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

I. Historisk återblick	4
Institutionens ändamål	4
Föreskrifter för antagning	5
Numerär	9
Organisation	11
Skolundervisning	12
Praktisk utbildning i land	13
Utbildning ombord	14
Karlskrivning	15
II. Skeppsgossefrågans nuvarande läge	18
Särskilda sakkunniga tillkallas	18
De sakkunniga om skeppsgossekårernas bibehållande	20
De sakkunniga om besparing i kostnaderna för skeppsgossekårerna	23
De sakkunniga om ändrad förläggning av skeppsgossekåren i Marstrand	27
Sammanfattning av de sakkunnigas förslag	29
Myndigheterna	30
Departementschefen	34
III. Skeppsgossutbildningens omorganisation	38
1. Allmänna synpunkter	38
De sakkunniga	38
Myndigheterna	39
Departementschefen	39
2. Den militära utbildningen	39
De sakkunniga	39
Myndigheterna	43
Departementschefen	43
3. Skolutbildningen	44
1) Skeppsgosseskolans ändamål och organisation	44
De sakkunniga	44
Myndigheterna, föreståndarna och lärarna	50
Departementschefen	52

	Sid
2) Skeppsgosseskolans lärare	54
De sakkunniga	54
Myndigheterna och föreståndarna	56
Departementschefen	56
3) Ekonomiska förhållanden	58
De sakkunniga	58
Löne- och pensionsreglering samt övergångsbestämmelser	58
Övriga omkostnader	61
Myndigheterna	61
Departementschefen	61
Stat för skeppsgosseskolan i Karlskrona	67
" " " i Marstrand	68
Grunder och villkor för avlöningsförmånens åtnjutande	69
IV. Skeppsgossekårernas rekrytering	72
De sakkunniga	72
Förbättrade avlöningsförmåner för skeppsgossar	72
Rättighet till tjänstledighet och kostnadsfria resor för skeppsgossar	73
Uppflyttning i uppmuntringsklass av karlskriven skeppsgosse	73
Möjlighet för f. d. skeppsgosse att bliva reservofficer	74
Åtgärder för att underlätta anställning av skeppsgossar	74
Myndigheterna	76
Departementschefen	77
Stat för flottans skeppsgossekår	82
V. Övergångsbestämmelser	83
De sakkunniga	83
Departementschefen	83
Tilläggsstat för flottans skeppsgossekår för år 1918	85
VI. Sammanfattande kostnadsberäkning och hemställan	86
Kostnadsberäkning	86
Hemställan	89